

บทที่ 9
ชุมชนในเขตเมือง
(Communities Within Cities)

แนวทางการพินิจศึกษาในบทนี้ ประกอบด้วยประเด็นสำคัญเกี่ยวกับ
ความนำ

ทางเลือกในการพินิจศึกษาชุมชน
การศึกษาชุมชน (เพื่อนบ้าน ท้องถิ่น สังคม)
การขยายตัวของระบบสังคม
ปัจจัยหรือรากฐานสำคัญของลักษณะชุมชน
การพัฒนาชุมชน

ประเด็นต่างๆ ในบทที่ 9 เน้นปรากฏการณ์ที่มนุษย์มาอยู่รวมกันในสังคมภายใต้
สภาวะแวดล้อมแบบเมือง และการสร้างสรรค์วัฒนธรรมเมืองเพื่อสนองตอบความต้องการ
ของคนหรือชาวเมืองเป็นสำคัญ

ความนำ

จากคำกล่าวของอริสโตเติล (Aristotle) ที่ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม : Human is social animal” ด้วยเหตุที่มนุษย์มีความต้องการทั้งทางกายภาพและจิตวิทยา รวมถึงปัจจัยทางชีววิทยาที่มีระยะเวลาเป็นทารกนาน แต่มีมันสมองรวมถึงปัจจัยทางกายภาพที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมค่านิยมทางสังคมศาสตร์ ที่มีทั้งความหลากหลายในรูปของนามธรรมและรูปธรรม รวมถึงความสลับซับซ้อน จากเหตุดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยหลักส่วนหนึ่งที่ทำให้มนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคมที่สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “ไม่มีมนุษย์อยู่โดดเดี่ยว ; No Man is an Island” จึงเป็นความจริงที่มีต้องสงสัย การตั้งกล่าวส่งผลให้มนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคม (Society) ขนาดเล็กสุด สังคมสองคน (dyad) ใหญ่สุดได้แก่สังคมโลก (Global Society) ตั้งที่พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2524 ได้อธิบายไว้ว่า “สังคม (Society) คือ คนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องตามระเบียบกฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน” ดังนั้น สังคมมนุษย์จึงมีลักษณะเป็นแบบสังคมซ้อนสังคม จากเล็กสุด

ได้แก่ สังคมสองคน สามคน กลุ่มขนาดเล็ก กลุ่มขนาดใหญ่ สถาบัน องค์การ ชุมชน สังคมระดับต่ำกว่าชาติ ระดับชาติ และระดับโลก เป็นต้น

สำหรับชุมชน (Community) เป็นชื่อที่ใช้เรียกสังคมอย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์และหรือความมุ่งหมายที่แตกต่างกัน ตามแนวทางทำการพินิจศึกษา หรือการมองภาพรวมหรือทฤษฎีที่แปลกแยกแตกต่างกันไปตามน่านาทัศนะของเจ้าของแนวความคิดที่มีความสนใจและวิธีการไม่เหมือนกัน ดังพบได้จากการให้ความหมายของคำว่า "ชุมชน" ที่มีมากมาย ดังเช่น เวย์น เค. ดี. เดวีส์ และเดวิด ที. เฮอ์เบอร์ท (Wayne K.D Davies and David T. Herbert, 1993 pp. 1-7) ได้จำแนกการให้ความหมายของชุมชน ออกเป็นดังนี้

1. ชุมชนเป็นเสมือน สมาคม บริษัท สหภาพ หรือสถานใดๆ มีความสัมพันธ์ร่วมกัน
2. ชุมชนคืออาณาบริเวณที่มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน
3. ชุมชนเป็นเสมือน "อาณาเขตหนึ่ง" "บริเวณหนึ่ง" หรือ "ดินแดนหนึ่ง" เป็นบางส่วนหรือทั้งหมด

4. ชุมชนเป็นเสมือนอุดมคติ หรือสังคมสมบูรณ์ในมัน (สุสังคม)
5. ชุมชนเป็นเสมือนเขต หรือบริเวณ ชุมชนในเขตเมือง (Place Communities in Cities)

นอกจากนั้นยังมีความหมายที่เป็นอย่างอื่นๆ อีกเช่น

6. โลกเป็นเสมือนชุมชน (The Whole World as One Community)
7. พจนานุกรมสังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายไว้ว่า "Community (คะมิวนิตี้) ชุมชน สังคม สหคาม ประชาคม ลักษณะร่วม ชุมชน ประชาคม

(๑) กลุ่มย่อยที่มีลักษณะหลายประการเหมือนกับลักษณะสังคม แต่มีขนาดเล็กกว่า และมีความสนใจร่วมที่ประสานกันในวงแคบกว่าชุมชนหมายถึงเขตพื้นที่ ระดับความคุ้นเคยและการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานความยึดเหนี่ยวเฉพาะบางอย่างที่ทำให้ชุมชนแตกต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้าน ชุมชนมีลักษณะทางเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตนเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ภายในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสังสรรค์ใกล้ชิดกว่า และความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่า อาจมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพันเอกภาพ เช่น เชื้อชาติ ต้นกำเนิดเดิมของชาติ หรือศาสนา

(๒) ความรู้สึก และทัศนคติทั้งหมดที่ผูกพันปัจเจกบุคคลให้รวมเข้าเป็นกลุ่ม"
(พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา 2524, หน้า 72)

ทางเลือกในการพินิจศึกษาชุมชน

จากความหมายของคำว่า "ชุมชน" (Community ; คะมิวนิตี) มีหลายประการ เพื่อประโยชน์สูงสุดในการเลือกพินิจศึกษาชุมชน จึงควรจักได้ทำความเข้าใจถึงความหมาย ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

จาก 1. ชุมชนเป็นเสมือน สมาคม บริษัท สหภาพ หรือสถานใดๆ มีความสัมพันธ์ ร่วมกัน (Community as an Association)

ในความหมายนี้ เป็นการใช้กับการกระทำระหว่างกันทางสังคมหรือกระบวนการ ทางสังคม (Social interaction or Social process) ที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ หรือกลุ่มที่มีความสนใจร่วมกัน สถาบัน สถานที่ทำงาน เช่น สมาคมศิษย์เก่า สมาคม ผู้เกษียณอายุ สมาคมผู้ผลิต สมาคมผู้บริโภค สมาคมผู้ส่งออก ฯลฯ การกระทำระหว่างกัน ทางสังคม อาจปรากฏในรูปของปัจเจกบุคคล กลุ่มองค์การ สถาบัน สังคม ทั้งระดับต่ำกว่าชาติ ระดับชาติ ระดับโลก จากสมาคมก้านั้นและผู้ใหญ่บ้าน ถึง OPEC Warsaw NATO AFTA NAFTA ฯลฯ ในระดับบุคคล สมาคมศิษย์เก่า จักเป็นชุมชนที่สนองตอบการพบปะสังสรรค์ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และความสนใจ ความสัมพันธ์มีทั้งแบบไม่เป็นทางการ และแบบที่เป็นทางการซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์

โดยสรุป "ชุมชน" ตามความหมายดังกล่าว "เป็นการศึกษาการกระทำระหว่างกัน ทางสังคม โดยเป็นการศึกษาชุมชนต่างๆ ที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างกันหรือการเชื่อมโยง ระหว่างกัน ที่ต่อมาเป็นสิ่งสำคัญขององค์ความรู้สาขาใหม่ ที่เรียกว่า "การเชื่อมโยงระหว่างกัน ทางสังคม ; Social network" หรือที่รับรู้กันในปัจจุบันก็คือ "โครงสร้างทางสังคมนั่นเอง" (W.K.D. Davies and D.T Herbert, 1993, p. 3) ความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ มักจะอธิบายในรูปของเนเบอร์ริง (neighbouring) หรือบ้านใกล้เคียงและความสัมพันธ์ขึ้น อยู่กับทั้งเกี่ยวกับอาณาเขต และหรือไม่เกี่ยวกับอาณาเขต เป็นต้น

จาก 2. ชุมชน คือ "อาณาบริเวณที่มีความสนใจ หรือผลประโยชน์ (Community-of-Interest Areas) ร่วมกัน ซึ่งเป็นแนวความคิดของนักภูมิศาสตร์ (Geographers) ใช้วิเคราะห์ชุมชนมานานแล้ว" (Dickinson, 1947) ความหมายดังกล่าวเกิดจากการให้การ ยอมรับที่ว่า ศูนย์กลางของเมืองหรือนครได้เชื่อมโยง เขตชนบทจำนวนมากเข้าด้วยกัน ความต้องการสินค้าอุปโภคและบริโภคต่างๆ ของชนบททำให้เกิดการเข้ามาจับจ่ายใช้สอย ซื้อสินค้า ทำให้บริเวณดังกล่าว (เมืองหรือนคร) เกิดสถานที่ทำงาน ร้านค้า ตลาด ศูนย์รวมสิ่งบันเทิง และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ทางสังคม สำหรับประชาชน (ชนบท)

ที่อยู่ในอาณาเขตโดยรอบทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกันของชนบท (Rural associations) โดยในบริเวณดังกล่าวยังมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน (associations) ในรูปของ สมาคม องค์การ สหพันธ์ สหกรณ์ ฯลฯ ซึ่งได้กล่าวแล้วใน (1) อีกด้วย

จากการดังกล่าว "ชุมชน" จึงเกิดจากอาณาบริเวณที่ได้รับความสนใจร่วมกัน ทำให้ผู้คนได้เชื่อมโยงเข้าด้วยกันจากความสนใจร่วมกันของสถานที่ๆ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง (central place ; Community-of-interest region) และมีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่นว่า "อินเทอะแลนด์ ; hinterland" (W.K.D.Davies and D.T. Herbert, 1993, p.4) ทั้งนี้ อินเทอะแลนด์ ได้แก่ เขตหัวเมืองที่ส่งเสบียงให้แก่เรือ หรือผืนแผ่นดินหลังฝั่งทะเล

จาก 3. ชุมชน เป็นเสมือน "อาณาเขตหนึ่ง" "อาณาบริเวณหนึ่ง" หรือ "ดินแดนหนึ่ง" เป็นบางส่วน หรือทั้งหมด (Communities as Territorial Units : Whole or Partial) (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993, p.4)

3.1 คำว่า "ชุมชน" ที่นำไปใช้โดยทั่วไปส่วนใหญ่อยู่บนหลักเกณฑ์ข้ออธิบาย ปรากฎการณ์ การตั้งถิ่นฐานที่สมบูรณ์แล้ว ได้แก่ เมือง (ทาวน์ ; town) หรือนคร (ซีที ; City) ซึ่งเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนที่เข้ามาทำการตั้งถิ่นฐานในอาณาเขต หรืออาณาบริเวณ หรือดินแดน ดังกล่าว

3.2 ผลการศึกษาส่วนใหญ่เป็นของนักมานุษยวิทยา กับนักสังคมวิทยา และจากนักภูมิศาสตร์เป็นส่วนน้อยแต่มีความสำคัญมาก ทั้งนี้งานศึกษาวิจัยส่วนใหญ่ ดำเนินการในอาณาบริเวณ หรือสถานที่ๆ มีขนาดค่อนข้างเล็ก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยเกี่ยวกับ ผู้ทำการวิจัยที่มีเพียงคนเดียว หรือคณะวิจัยขนาดเล็ก การศึกษาดังกล่าวสามารถย้อนได้ นับร้อยปี โดยการศึกษา มี 2 รูปแบบคือ

(1) เริ่มจากการพัฒนาวิธีการแสวงหาความรู้ โดยทำการพินิจศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific approach) ที่ใช้หลักคติยึดเหตุผล (rationalism) แทนสามัญสำนึก (commonsense) ที่ใช้หลักจากประสบการณ์ (experience) ที่เคยพบประสบมา หรือหลักความศรัทธา (faith) จากสาขามานุษยวิทยา ในปี ค.ศ. 1930 เศษ โดยเน้นสังคม ปฐมฐาน (primitive societies)

ต่อมา นักสังคมวิทยาได้นำมาประยุกต์ใช้กับการตั้งถิ่นฐานขนาดใหญ่ในสังคม สมัยใหม่ (modern societies) และสังคมอุตสาหกรรม (industrial societies) ดังพบได้จาก ผลงานของ วานเนอร์ (Warner, 1941) ในประเทศสหรัฐอเมริกา ลูอิส (Lewis, 1986) ในเวลส์ (Wales) หรือ สเตซี่ (Stacey, 1961) ในแบนเบอร์รี (Banbury) ประเทศอังกฤษ

(2) รูปแบบการศึกษาประการที่สอง เป็นการศึกษาที่เน้นศึกษารูปแบบชุมชนที่เกิดจากแหล่งภูมิปัญญาที่แตกต่างกัน เช่น การศึกษาในเชิงภูมิ-มนุษยศาสตร์ (Human geography) หรือลักษณะทางภูมิศาสตร์ของมนุษย์ โดยนักภูมิศาสตร์ชาวฝรั่งเศส ทั้งนี้ นักภูมิศาสตร์ชาวฝรั่งเศสได้เน้นการพินิจศึกษามนุษย์กับท้องถิ่น (region) มากกว่าการเน้นสิ่งแวดล้อมหรือการตัดสินใจในความร่วมสมัย ซึ่งเป็นเช่นเดียวกันกับชาวเยอรมัน เนื่องจากมนุษย์เกี่ยวข้องกับหรือเชื่อมโยงผูกพันกับประวัติศาสตร์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์ที่ผูกพันกับกาลเวลา (time binding) เป็นอย่างมาก "Paul Vidal de la Blache และนักศึกษารุ่นบุกเบิกของเขาได้ใช้แนวทางดังกล่าว คือทำการพินิจศึกษาชุมชนขนาดเล็กในเขตชนบทที่มีลักษณะเด่นเฉพาะเป็นพิเศษ โดยทำการบูรณาการลักษณะทางกายภาพและลักษณะอุปนิสัยของมนุษย์ในอาณาเขตดังกล่าว โดยการศึกษาชุมชนชนบทในประเทศฝรั่งเศสเกี่ยวกับ ค่านิยม ความหมาย ประเพณี การศึกษา ตามนัยยะดังกล่าว เรียกว่าการศึกษา "เขตการปกครอง" หรือ "หลักการแบ่งเขต" (regional studies) มากกว่า "การศึกษาชุมชน ; community studies" ซึ่งเป็นเหมือนกับผลงานของทั้งนักมานุษยวิทยาและนักสังคมวิทยาจำนวนมากต่อมา" (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993, p.4)

ในบางกรณี โดยเฉพาะเมืองที่เกิดจากการทำเหมืองแร่ (mining towns) และหมู่บ้านประมง (fishing village) ที่ตั้งอยู่โดดเดี่ยว (isolated) จากอาชีพที่มีอยู่เพียงอย่างเดียว เป็นอย่างเดียวกันและการแยกตัวตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยว มักจะทำให้มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมหรือกระบวนการทางสังคม (การร่วมมือ การแข่งขัน ความขัดแย้ง การปรับปรนเข้าหากัน และการกลืนกลาย) แบบท้องถิ่นมาก (led to much local interaction) และมีความสัมพันธ์เป็นปึกแผ่นทางสังคมมาก (social solidarity) ดังพบได้จากกรณีเมื่อเผชิญหน้ากับฝ่ายตรงกันข้าม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการสูญเสีย เรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยจากอันตราย ผลประโยชน์ ฯลฯ สังคมที่มีความสัมพันธ์เป็นปึกแผ่นทางสังคมมากดังกล่าวจะมีพฤติกรรมรวมกลุ่มโดยพลันทันทีพร้อมเผชิญหน้ากับฝ่ายตรงกันข้ามในทุกกรณี ลักษณะดังกล่าวทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและส่งเสริมสนับสนุนความรู้สึกร่วมกันในชุมชน (reinforced sense of community) "อย่างไรก็ตามจากการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจไปเป็นแบบ "เศรษฐกิจบริการ ; service economy" และแบบ "รัฐสวัสดิการ ; welfare state" การดังกล่าวได้ทำให้ลดจำนวนชุมชนที่เกิดจากการตั้งถิ่นฐานดังกล่าว ซึ่งเป็นการลดระดับของความรู้สึกร่วมกันในชุมชนเป็นไปในทางที่ต่ำลง (reduced...the degree of common feeling)" (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993, p.4) นับตั้งแต่ปี 1960 เศษ เป็นต้นมาได้มีการศึกษา "ชุมชน" หรือ "เขต" ขนาดเล็ก (small - scale regional) อย่างกว้างขวาง

นักสังคมศาสตร์ส่วนมากได้ให้ความสนใจในการศึกษาความเป็นระบบของกระบวนการ (systematic studies of processes) ที่ได้เชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางสังคมที่แตกต่างกัน (linked to separate social phenomena)

“นอกจากนั้น วิธีการของนักมานุษยวิทยาทางสังคมที่ใช้วิธีการประยุกต์อธิบาย การเปลี่ยนแปลงจากการตั้งถิ่นฐานแบบสังคมปฐมฐานไปเป็นแบบการตั้งถิ่นฐานสมัยใหม่ (primitive societies to modern settlements) ได้ประสบกับความล้มเหลวที่จะนำไปแก้ ปัญหาที่มีสาเหตุมาจากข้อสมมติฐานที่ว่า “สังคมที่เคร่งครัดในศาสนาหรือสังคมศักดิ์สิทธิ์ เป็นสังคมที่สมบูรณ์” “Community wholeness, the holistic community” (Arensberg and Kimball, 1965, p.17) แนวความคิดหรือสังกัป (concept) ของ (wholeness (n.) ; โฮลเนส (น.) ทั้งหมด ทั้งสิ้น สมบูรณ์” เกี่ยวโยงไปถึง ความสามารถของกลุ่มในชุมชนในอันที่จะชำระไว้ ซึ่งเศรษฐกิจของตนเอง รวมถึงการชำระไว้ซึ่งลักษณะทางชีววิทยา และวัฒนธรรมของตน เพื่อสนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐานทางกายภาพและจิตวิทยา อันได้แก่ อากาศ น้ำ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ความปลอดภัยในชีวิต ความรัก การยอมรับ เกียรติยศ ชื่อเสียง ฯลฯ รวมถึงการสร้างและถ่ายทอดวัฒนธรรม แนวทางในการประพฤติ ปฏิบัติหรือบรรทัดฐานทางสังคมประกอบด้วยวิถีประชา จารีต กฎหมาย หรือการสร้างกฎ (rule making) เพื่อบังคับใช้ (rule enforcing) โดยทั่วไป (rule transmitting) และโลกทัศน์ เพื่อสืบทอดต่อไปยังคนรุ่นต่อไป สิ่งต่างๆ ดังกล่าว จัดเป็นความสมบูรณ์ของชุมชน (community wholeness) ส่วน “the holistic community” หรือชุมชนศักดิ์สิทธิ์ จัดเป็นชุมชนแบบประเพณีรูปแบบขั้นพื้นฐานของชุมชนศักดิ์สิทธิ์ในทางประวัติศาสตร์ ที่เป็นที่ยอมรับต่อๆ กันมา จำแนกออกเป็น 3 สมัย หรือ 3 ยุค ได้แก่ สังคมล่าสัตว์ และหาของป่า (hunting and gathering group) จัดเป็นสังคมที่จำเป็นหรือต้องการ ประสบการณ์ (experience) และความจำในอดีตที่ผ่านมา (memory of the old) เพื่อทำการถ่ายทอดวิธีการต่างๆ ให้กับคนรุ่นหนุ่ม (young adult) มีความสามารถในการล่าสัตว์ (hunting) การดังกล่าวจัดเป็นเครื่องกำประกันกับการมีชีวิตอยู่รอดของพวกเขา และเพื่อทำให้เกิดความมั่นใจ ความปลอดภัยในช่วงวัยหนุ่ม ในหมู่ของผู้นับถือศาสนาอิสลาม อาจประกอบพิธีกรรมขลิบอวัยวะเพศ และปฏิบัติบางอย่างเช่น ในอาฟริกาเป็นการ ล่าสิงโต เป็นต้น สังคมภายใต้สภาวะของการหาของป่าและล่าสัตว์มักจะไม่อยู่กับที่ใดที่หนึ่ง แต่เพียงที่เดียว นอกจากเป็นอาณาเขตที่ความอุดมสมบูรณ์ทางเศรษฐกิจเพียงพอต่อการ สนองตอบความต้องการของสมาชิกสังคม ดังเช่นเศรษฐกิจที่ขึ้นอยู่กับการทำประมง ทั้งนี้กลุ่มโดยทั่วไปมักเร่ร่อนไปยังอาณาเขตหรือดินแดนต่างๆ ไม่แตกต่างไปจากฝูงสัตว์ ที่เคลื่อนย้ายตามแหล่งลูกโซ่อาหาร

“สำหรับในปัจจุบัน การตั้งถิ่นฐานส่วนมากไม่จำเป็นต้องเป็นส่วนย่อยที่ต้องพึ่งพาสังคมขนาดใหญ่กว่า การตั้งกล่าวจึงจัดเป็นส่วนพิเศษที่แยกออกจากสังคม ยิ่งไปกว่านั้น การตั้งถิ่นฐานขนาดเล็กของปัจเจกบุคคลไม่เหมือนกับอาณาจักร (ชุมชน) ของพืชและสัตว์ กล่าวคือ ชุมชน มนุษย์ไม่ได้บังคับถึงลักษณะการมีอยู่ตลอดไปหรือเป็นอมตะ ไม่ได้บังคับถึงการเจริญเติบโตของสมาชิกแต่ละรุ่นสืบต่อกัน หรือสร้างบำรุงรักษาความสัมพันธ์กับสังคมที่มีขนาดใหญ่กว่าที่ (สังคมนั้น) เป็นส่วนหนึ่ง ถึงแม้ว่าจะเป็นเช่นนั้นก็จริงอยู่ แต่การคำนึงถึง “สิ่งที่มีอยู่ในสิ่งที่เป็นบางส่วน” หรือ “เอกลักษณ์ของบางส่วนหรือส่วนประกอบของจากที่เป็นทั้งหมด (partial entities)” เขตชุมชนท้องถิ่นจัดเป็นเอกลักษณ์ของส่วนประกอบ (สังคม) (partial entities) ดังเช่นชุมชนท้องถิ่น (local territorial communities) ยังคงเป็นหน่วย (ชุมชน) ที่ยังประโยชน์ในการวิเคราะห์ด้วยเหตุผลต่อไปนี้. (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993, p. 4)

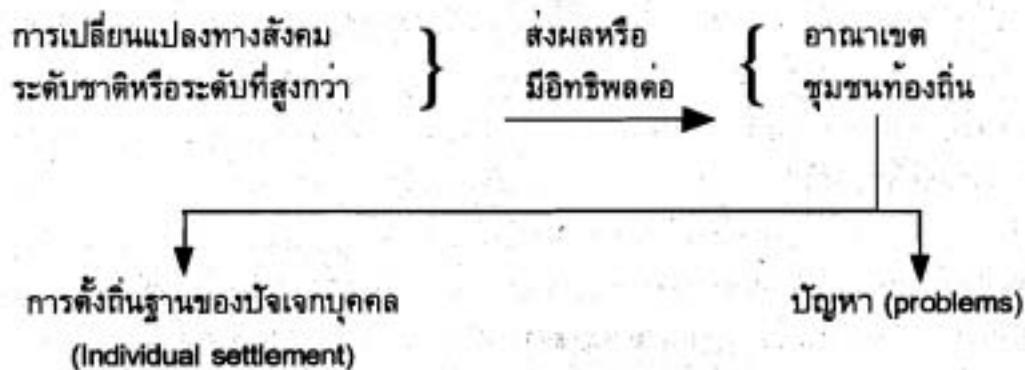
(1) เป็นชุมชนที่บังคับแบบแผนการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น (local patterns of life) รวมถึงทัศนคติ และปัญหาที่ไม่สามารถศึกษาได้จากวิธีการอื่นๆ

(2) อาณาเขตชุมชนท้องถิ่น (local territorial communities) เป็นสถานที่ที่กำหนดหรือให้ค่า หรือให้น้ำหนักของค่านิยม เป็นสถานที่ถ่วงดุลแนวโน้มของความทันสมัยในการให้การยอมรับสิ่งใหม่ หรือค่านิยมใหม่ ซึ่งเป็นการพินิจศึกษาเชิงวิเคราะห์ของการปฏิบัติการตามรูปแบบเอกมาตฐานหรือเอกสัมพันธ์ จากการเน้นความสัมพันธ์หรือการกระทำระหว่างกันทางสังคมระหว่างลักษณะเฉพาะ (ภูมิประเทศ) หรือสภาพแวดล้อมต่างๆ ในการตั้งถิ่นฐานแห่งหนึ่งๆ ของชุมชนท้องถิ่น ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ หรือการกระทำระหว่างกันในแนวนอน (horizontal interaction) ที่สัมพันธ์กับสถานภาพติดตัว (ascribed status) เช่น เพศ สถานที่เกิด ครอบครัว และเผ่าพันธุ์ ความสัมพันธ์เป็นแบบปฐมสัมพันธ์หรือปฐมภูมิ ที่เคอร์คโคม (Durkheim, 1964) เรียกว่า ความสัมพันธ์เป็นแบบเอกภาพโดยอัตโนมัติ (mechanical Solidarity) การกระทำระหว่างกันทางสังคมในแนวดิ่ง (vertical interaction) ที่ขึ้นอยู่กับ การเกิดขึ้นพร้อมกันของที่อยู่อาศัย หน้าที่การงาน สถานะ และศาสนา ความจงรักภักดีทางการเมืองทำให้เกิดการเชื่อมโยงหน่วยต่างๆ ของท้องถิ่นเข้าด้วยกัน ดังเช่นศาสนาโรมันคาทอลิก (Roman Catholic church) มีการจัดองค์การเป็นลำดับชั้นลดหลั่นของอาณาอำนาจเป็นระดับต่างๆ เช่น บาทหลวงระดับตำบล หัวหน้าบาทหลวงหรือสังฆนายก หัวหน้าสังฆนายก (- pariest priest, bishop, archbishop -) แต่ละระดับจักมีอาณาอำนาจภายในตำแหน่งนั้นๆ การกระทำระหว่างกันของปัจเจกบุคคลขึ้นอยู่กับสถานภาพสัมฤทธิ์

(achieved status) ที่เกิดจากความสำเร็จในการประกอบอาชีพ โดยมีรากฐานมาจากความมุ่งมั่นพยายามและการเลือกหนทางของเขาและเธอเป็นสำคัญ และความสัมพันธ์ที่เกิดจากการกระทำระหว่างกันทางสังคมเป็นแบบทุติยภูมิ (secondary associations) ที่เคอร์คไคม์อธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นแบบความสัมพันธ์เป็นปีกแผ่นแบบองค์การ (Organic solidarity) การพัฒนาทางการค้ารวมถึงอุตสาหกรรมภายใต้ลัทธิทุนนิยมก่อให้เกิดความร่วมมือในการสร้างความเจริญเติบโต และการจัดระเบียบบริหารงานแบบราชการหรืออำมาตยระบบที่ใช้ในรัฐบาล เป็นพลังที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมในโลกตะวันตก วัฒนธรรมตะวันตกดังกล่าวได้ทำลายสิ่งผูกมัดหรือพันธนาการต่างๆ ที่เกิดจากสายโลหิต (bonds of blood) และพันธนาการที่เกิดจากแม่พระธรณี (bonds of soil) ซึ่งเป็นรากฐานของการบูรณาการขึ้นเป็นชุมชนสังคมสมัยใหม่มีหน้าที่เป็นแบบหน้าที่และบทบาทหลากหลาย พฤติกรรมเป็นแบบไม่เป็นส่วนตัว และเป็นแบบขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าเป้าหมายของชุมชน "การดังกล่าวเป็นสิ่งใช้อธิบายการเกิดขึ้นของสังคมสมัยใหม่หรือสังคมหลังอุตสาหกรรมในปัจจุบัน" (Aggar, 1991) ลักษณะของสังคมตะวันตกในศตวรรษที่ 20 ทอนนี่ (Tonnie, 1887) เรียกว่าเกเซลลส์ชาฟท์ (Gesellschaft)

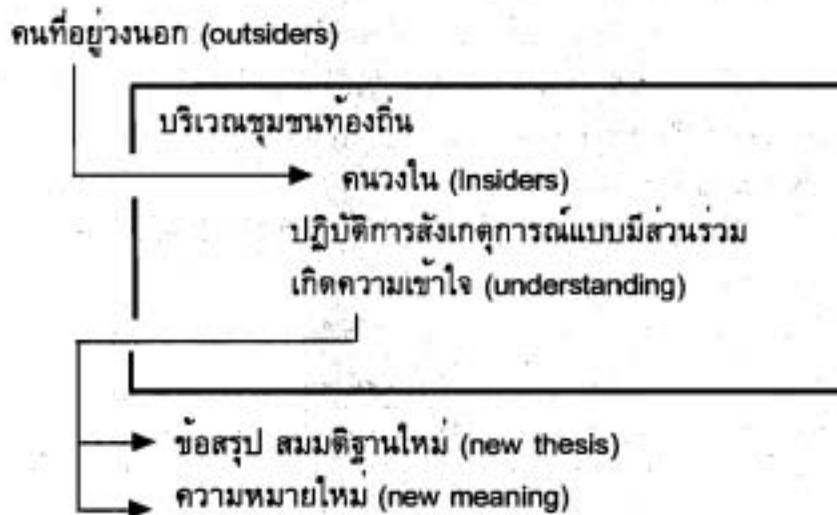
(3) ชุมชนท้องถิ่น เป็นที่ให้ค่านิยมหรือเป็นตัวบ่งชี้ "การศึกษาเฉพาะกรณี" ว่าได้รับผลกระทบการเปลี่ยนแปลงจากระดับชาติหรือสังคมที่มีขนาดใหญ่กว่าเป็นอย่างไร เช่น การเปลี่ยนแปลงในการตั้งถิ่นฐานของปัจเจกบุคคล และบ่งชี้ถึงปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมชุมชนท้องถิ่น ดังแผนภูมิต่อไปนี้

การศึกษาเฉพาะรายกรณี (case studies)

(4) สมมติฐาน และความหมายใหม่ ๆ อาจเกิดขึ้นจากวิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participant observation method) ซึ่งเป็นแนวการพินิจศึกษา เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจสิ่งที่เป็นอยู่ภายในสถานที่นั้น ๆ ซึ่งเป็นการกำหนดจากผู้ที่อยู่ภายนอกที่ไม่สามารถทำได้จากวิธีการที่ไม่ใช่เป็นแบบการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

(5) การศึกษาอาณาเขตขนาดเล็ก (small regions) หรือการตั้งถิ่นฐานขนาดเล็ก (small settlements) ยังคงสร้างค่านิยมภายใน (valuable insight) เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต และทำหน้าที่ของสังคม ฯลฯ "อย่างไรก็ตาม โลกแห่งความเป็นจริงของอาณาเขตขนาดเล็ก เป็นเพียงอาณาเขตส่วนหนึ่งของโลกทั้งมวล" "Arensberg and Mimbball (1965, pp. 36-40) ได้ให้ประเด็น และคำถามต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจในการศึกษาสังคม แม้ว่า จะบูรณาการค่อนข้างยาก แต่จัดเป็นความคิดที่ทำให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายใน ทั้งทางวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ของท้องถิ่น" ดังที่ได้อธิบายแล้วใน (3)

จาก 4. ชุมชน เป็นเสมือนอุดมคติ หรือสุสังคม หรือสังคมนิยมในฝัน (community as ideal or utopia)

สุสังคม จัดเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับชุมชนที่มีความสัมพันธ์หรือเป็นอาณาเขต เกี่ยวข้องกับการสนองตอบต่อความต้องการ หรือจุดมุ่งหวังในชีวิต หรือค่านิยมทางวัฒนธรรม หรือความปรารถนาของชีวิตตามอุดมคติ ที่มีการตีความค่านิยมมากมายกว้างขวาง ค่านิยม จะเชื่อมโยงหรือเกี่ยวข้องกับการค้นหา ค้นคว้า สืบเสาะ (quest) ศีลธรรม (moral) จิตวิญญาณ

(spiritual) ใหม่ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการนำมาซึ่งความลึกซึ้ง หรือแก่นแท้ใน ความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ (human being)

สุสังคัมที่เป็นที่รู้จักกันดี ได้แก่ อุดมรัฐของเพลโต (Plato's Republic) สุสังคัมของมอร์ (More's Utopia) สังคัมพระศรีอารย เป็นต้น "อย่างไรก็ตาม นักทฤษฎีนับเป็นร้อยท่านได้เสนอ "สุสังคัม" เป็นจำนวนมาก ตลอดหลายศตวรรษที่ผ่านมา" (Negley, 1977) มัมฟอร์ด (Mumford, 1922) ฟิชแมน (Fishman, 1977) นักคิดสองท่านท่ามกลางนักคิดเป็นจำนวนมาก ได้ให้ทัศนะพิสัยของการทดลองสุสังคัมหรือสังคัมสมบูรณ์ (Utopian experiments) ทั้งนี้ ในเบื้องต้นเน้นไปที่การยอมรับในอดีตและในศตวรรษที่ 20 และได้ขยายการศึกษาจาก การศึกษาประเทศเดียว (individual countries) ของอิมิทเจ (Armytage, 1961) ในประเทศ อังกฤษและพยายามเปรียบเทียบคุณลักษณะของ "เอกสังคัมสมบูรณ์ ; individual utopias" ข้ามวัฒนธรรม (cross - cultural)

การทดลองเชิงปฏิบัติการเปรียบเทียบอื่นๆ พบได้จากโอเวน (Robert Owen's New Harmony and New Lanmark experiments)

"สุสังคัม" หรือ "สังคัมสมบูรณ์ในฝัน" ในปัจจุบันอาจเกี่ยวข้องกับ การปลอดจาก อบายมุข อาชญากรรม การฉ้อราษฎร์บังหลวง และโรคภัยไข้เจ็บ เป็นต้น

จาก 5. ชุมชน เป็นเสมือนเขตหรือบริเวณชุมชนในเมือง (Place Communities in Cities)

คำว่า "ชุมชน" เป็นปรากฏการณ์ที่ได้นำไปใช้กับ "อาณาบริเวณ" หรือ "เขต" หรือ "สถานที่" ที่อยู่ในเมือง เช่นกัน ทั้งนี้ชุมชนในเขตเมืองจัดเป็นอาณาบริเวณที่มีลักษณะ พิเศษเฉพาะที่เป็นเฉพาะส่วนต่างไปจากส่วนประกอบอื่นๆ ของเมือง

จาก 6. โลกเป็นเสมือนชุมชน (The Whole World as One Community) เป็นอักษร ภาษาจีนสีทองที่ ดร. ซุน ยัต เซิน (Dr. Sun Yat-sen เขียนไว้บนป้ายหน้า Dr. Sun Yat-sen 's Memorial Hall, Guangzhou Park ; สวนเมืองกวางโจว ประเทศสาธารณระประชาชนจีน (People's Republic of China)

จาก 7. พจนานุกรมศัพท์สังคัมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2524 หน้า 72 ได้อธิบาย คมินันตี (Community) ชุมชน สังคัม สหคัม ประชาคม ลักษณะร่วม ไว้ว่า

"ชุมชน ประชาคม (๑) กลุ่มย่อยที่มีลักษณะหลายประการเหมือนกับลักษณะสังคัม แต่มีขนาดเล็กกว่าและมีความสนใจร่วมที่ประสานในวงแคบกว่า ชุมชนหมายถึงเขตพื้นที่ ระดับความคุ้นเคย และการติดต่อระหว่างบุคคลตลอดจนพื้นฐาน ความยึดเหนี่ยวเฉพาะ

บางอย่าง ที่ทำชุมชนแตกต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้าน ชุมชนมีลักษณะทางเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตนเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ภายในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสังสรรค์ใกล้ชิดกว่าและความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่า อาจมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพันเอกภาพ เช่น เชื้อชาติ ต้นกำเนิดเดิมของชาติ หรือศาสนา (๒) ความรู้สึก และทัศนคติทั้งหมดที่ผูกพันปัจเจกบุคคลให้รวมเข้าเป็นกลุ่ม"

การศึกษาชุมชน

การกระทำเกี่ยวกับชุมชน (communal action) หรือพฤติกรรมความร่วมมือ (co-operative behavior) ของประวัตินุษยชาติสายพันธุ์โฮโมเซเปียนมีรูปแบบมากมายเหลือคณานับ แต่ส่วนมากเป็นแบบดังต่อไปนี้

(1) กลุ่มเครือญาติขนาดเล็ก (small kinship groups) ที่มีลักษณะการกระทำระหว่างกันที่มีรากฐานจากความสัมพันธ์ในรูปแบบสังคมเก็บพืชผักในป่าและล่าสัตว์ (Hunting and gathering) ที่มีขนาดใหญ่กว่าครอบครัวเนื้อแท้ (nuclear family)

ตั้งนั้นสังคมเก็บพืชผักจากป่าและล่าสัตว์ จึงจัดเป็นสังคม "ชุมชน" ที่ปรากฏเป็นเบื้องต้น (the first communities) โดยเป็นการรวมตัวเข้าด้วยกันเป็นสังคมจากปัจจัยการอยู่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเขตเดียวกัน (social cohesion reinforced by occupance of common territory) และใช้ชีวิตร่วมกัน (shared life) แต่ละบุคคลช่วยกันสร้างสิ่งที่สนองตอบความต้องการของเขาเหล่านั้น โดยไม่มีบทบาทเฉพาะ เช่น ช่วยกันเลี้ยงเด็ก หรือสร้างเพิงเพื่อพักอาศัย (building shelters) ล่าสัตว์ เขียนภาพตามผนังถ้ำ

มีการแบ่งกลุ่มออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ออกไป (scattered groups) การดังกล่าวเพื่อเพิ่มโอกาสในการแสวงหาอาหารและจะมีการนัดพบกันในพิธีกรรมหรือเทศกาลสำคัญ (magor ceremonies or festivals) ของกลุ่มต่างๆ

การนัดพบ (meetings) มีหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่งค่านิยมร่วมกัน (maintainance of shared values) ค่านิยมดังกล่าวจักเกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนา และการนัดพบยังทำหน้าที่เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนอาหาร การนัดพบรวมกลุ่มดังกล่าวจึงต่างจากสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอื่นๆ ที่เป็นการรวมกลุ่มตามฤดูกาลเพื่อการสืบพันธุ์และขยายพันธุ์ของสัตว์สายพันธุ์นั้นๆ

(2) การรวมกันเป็นกลุ่มสังคมขนาดใหญ่ขึ้น (larger social grouping) หรือสังคมขนาดใหญ่ เป็นการรวมเข้าด้วยกันของกลุ่มต่างๆ ที่เกิดจากวงศ์วาน (kinship) หรือสถานที่ (place) หรือทั้ง 2 ประการ

กลุ่มเครือญาติขนาดเล็กอาจเปรียบได้กับ หมู่เหล่า (band) กลุ่มที่เกิดจากวงศ์วาน และหรือสถานที่อาจเปรียบได้กับเผ่าชน (tribe) ระแวกบ้าน กลุ่มเพื่อนบ้าน (Neighbourhood) ชุมชน (community) ชุมชนท้องถิ่น (local community) สังคม (society)

จากกลุ่มเครือญาติขนาดเล็ก (small kinship groups) หรือหมู่เหล่าวิวัฒนาการเข้าสู่การเป็นกลุ่มสังคมขนาดใหญ่ขึ้น (larger social grouping) หรือเผ่าชน (tribe) ที่การรวมเข้าด้วยกันเป็นกลุ่มสังคมเกิดจากวงศ์วานและหรือสถานที่แต่ละสังคมใช้เวลาแตกต่างกันไปตามเงื่อนไขและข้อจำกัดต่างๆ

ผลจากการพัฒนาวัฒนธรรมที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของคลื่นลูกที่ 1 (The first wave) การที่มนุษย์ค้นพบธรรมชาติของพืชโดยเฉพาะพืชตระกูลข้าว และคนพบธรรมชาติของสัตว์ รวมถึงระบบชลประทาน มนุษย์ได้ประดิษฐ์ไถนา เลือกสวน และที่เกี่ยวกับสัตว์รวมถึงการชลประทาน การค้นพบ (discovery) และการประดิษฐ์ (invention) ก่อให้เกิดนวัตกรรม (innovation) การเกษตรกรรม ปศุสัตว์ และชลประทาน นวัตกรรมดังกล่าวทำให้เกิดผลผลิตเหลือ (surplus products) การตั้งถิ่นฐาน (settlement) และชุมชนแบบเมือง (urbanization)

ผลของคลื่นลูกที่ 1 ทำให้เกิดชุมชนแบบเมือง (urban) จากที่เคยมีแต่เพียงแบบชนบท (rural) เท่านั้น

ผลของคลื่นลูกที่ 2 คือการปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial revolution) ที่มีศูนย์กลาง ณ ประเทศอังกฤษ ในปี ค.ศ. 1750 และการดังกล่าวได้แพร่กระจายไปทั่วยุโรป และดินแดนที่ชาวยุโรปอพยพไปตั้งถิ่นฐาน

การดังกล่าวก่อให้เกิดนวัตกรรมที่ยึดหลักเหตุผล (rationality) ทั้งการจัดระเบียบบริหารงานแบบราชการ (bureaucracy) หรือการจัดองค์การ (organizations) รวมถึงระบบโรงงาน (factory system) ที่มนุษย์ทำงานกับเครื่องจักรกลต่างๆ (machines) ผลของการปฏิวัติอุตสาหกรรม ทำให้สังคมสร้างสรรค์มิติต่างๆ ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ อานาจ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ฯลฯ เพื่อสนองตอบความต้องการของมนุษย์ที่อยู่รวมเป็นสังคม มีความสลับซับซ้อนเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว ทั้งยังก่อให้เกิดการทำให้เป็นแบบเมือง (urbanization) เพิ่มขึ้นรวมถึงการทำให้เป็นอุตสาหกรรม (industrialization) ความทันสมัย (modernization) รวมถึงการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร (population growth)

จากการดังกล่าวส่งผลให้การศึกษามนุษชนในปัจจุบันจึงมีความสลับซับซ้อนระหว่างกลุ่มเพื่อนบ้านหรือระแวกบ้าน (neighbourhood) ชุมชน (community or local community) รวมถึงสังคม (society) สภาพของชุมชนที่เรียกเป็นต่างๆ กัน เกิดจากสภาวะที่รู้จักโดยทั่วไปว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (social change) ที่มีสาเหตุจาก (n)

การเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่าปราศจากการวางแผน (unplanned change) และ (ข) การเปลี่ยนแปลงแบบมีแผน (planned change) ที่มีชื่อเรียกเฉพาะว่า การพัฒนา (development) โดยหมายถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น (change to better) การเปลี่ยนแปลงในสังคมยุโรป จากสังคมฟิวดัลในยุโรปที่เป็นเศรษฐกิจแบบพอเลี้ยงตนเอง (self sufficiency : European feudal society) โดยพระเป็นผู้ที่มีและใช้อำนาจ (authority claimed by priests) ได้มอบสิทธิในการใช้ที่ดินทำกินให้แก่ชาวนาและแบ่งผลประโยชน์จากผลผลิตให้ขุนนาง (lord temporal) โดยขุนนางให้ความคุ้มครองทางทหารหรือให้เข้าร่วมพิธีกรรมสำคัญทางศาสนา ในสังคมรูปแบบอื่น ในเขตชลประทานจักควบคุมการผลิตของคณงานโดยตรง ความสัมพันธ์ดังกล่าว เรียกว่า "สายสัมพันธ์เชิงแนวนราบ (horizontal linkages) ที่เป็นความสัมพันธ์แบบปฐมสัมพันธ์ (primary associations) หรือความสัมพันธ์เป็นปึกแผ่นอัตโนมัติ (Mechanical solidarity) โดยยึดสถานภาพติดตัว (ascribed status) เป็นสำคัญ

ดังนั้น ความสัมพันธ์แบบท้องถิ่น (local) จึงขึ้นอยู่กับถิ่นที่อยู่อาศัย อาชีพ สถานศึกษา (โรมันคาทอลิก) การเมืองท้องถิ่น การตั้งถิ่นฐานแบบโดดเดี่ยว (single settlement) สถานภาพเกี่ยวข้องกับเพศ ครอบครัวที่ให้ความสำคัญและเชื้อชาติเผ่าพันธุ์

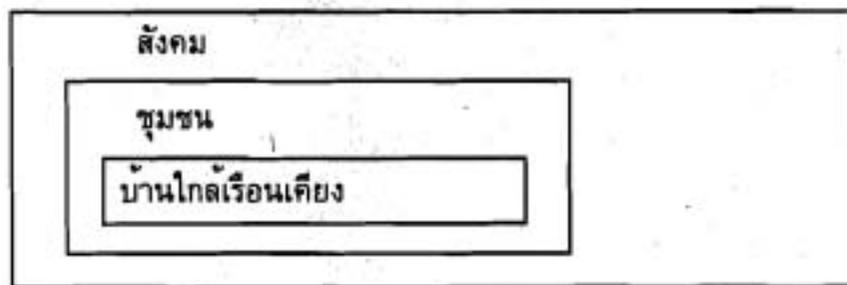
ลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงการเป็นสังคมชนบทรรมนิยมประเพณี (traditional society) ต่อมา Self - sufficiency ; European feudal society ; authority claimed by priests ได้เปลี่ยนแปลงเป็นแบบมีความชำนาญการพิเศษเฉพาะทางมากขึ้น (become more) ทั้งทางด้านตลาด (markets) เศรษฐกิจ (economics) การเมือง (politic) และการตั้งกล่าวดำเนินการโดยส่วนกลาง (energied by core regions) ส่งผลให้เศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองและความเป็นอิสระของอาณาบริเวณเขตท้องถิ่นเสื่อมลง (the self - sufficiency and independence of local areas decays) ก่อให้เกิดสายสัมพันธ์เชิงแนวตั้ง (vertical linkages) อันเป็นความสัมพันธ์แบบทุติยภูมิ (secondary associations) หรือความสัมพันธ์เป็นปึกแผ่นแบบองค์การ (Organic solidarity) ที่ยึดสถานภาพสัมฤทธิ์ (achieved status) เป็นสำคัญ การพัฒนาทางการค้า (การถือกำเนิดลัทธิทุนนิยมโลกที่เริ่มจากทุนนิยมทางการค้าตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 มีศูนย์กลางที่เวนิซเยนัว) ประกอบกับการปฏิวัติอุตสาหกรรม เมื่อกลางศตวรรษที่ 18 มีศูนย์กลางที่ประเทศอังกฤษ ทำให้เกิดลัทธิทุนนิยมหรือทุนนิยมอุตสาหกรรมเจริญก้าวหน้าในศตวรรษที่ 18,19 พร้อมกับการทำงานขององค์การ บริษัท สมาคม คือ การทำงานภาคเอกชน (private sector) และภาครัฐ (government sector) ที่ยึดหลักการบริหารแบบอำมาตยระบบหรือการจัดระเบียบบริหารงานแบบราชการ (bureaucracy) (corporation and government bureacracies)

อารยธรรมตะวันตก (Western civilization) ดังกล่าวก่อให้เกิดการทำงานระบบ
โรงงาน และได้ทำลายระบบสายสัมพันธ์แบบครอบครัวและที่ดิน ซึ่งเป็นพื้นฐานของสังคม
ชุมชน

ผลของการเป็นสังคมสมัยใหม่ (modern society) ทำให้เกิดบทบาทหลากหลายความ
สัมพันธ์ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหวังในชีวิต (cultural goals) หรือค่านิยมทางวัฒนธรรม (cultural value)
และผลประโยชน์ส่วนตัว ผลของเทคโนโลยีขั้นสูง ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงจาก "สังคมสมัย
ใหม่: modern society" ไปเป็นสังคมหลังสมัยใหม่ : post modern society"

ในปัจจุบันปรากฏการณ์ที่มนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคมมีลักษณะเป็นแบบซับซ้อน
จากสาเหตุสำคัญคือ "การคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วและมีความปลอดภัย" สูง การอพยพย้าย
ถิ่น จึงเป็นปรากฏการณ์เสมือนกับสายน้ำไหลจากที่สูงลงหาที่ต่ำ โดยการอพยพย้ายถิ่นเป็น
ไปในทางกลับกันคือ การย้ายถิ่นไปยังที่ๆ "พวกเขาคิดว่าเป็นสถานที่ๆ สามารถให้การสนอง
ตอบต่อความต้องการหรือค่านิยมดีกว่าที่เป็นอยู่"

ดังนั้น เมื่อพินิจศึกษาสังคมโดยเฉพาะระดับรัฐหรือประเทศหนึ่ง จักพบปรากฏการณ์
ที่มนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นรูปแบบต่างๆ ทั้งกลุ่มเครือญาติขนาดเล็ก (small kinship groups)
กลุ่มสังคมขนาดใหญ่ (larger social grouping) กลุ่มเพื่อนบ้านหรือระแวกบ้าน (neigh-
bourhood) ชุมชน (community) ในรูปแบบที่ (Durkheim) เดอร์คไคม์ เรียกว่า สังคม ที่มีความ
สัมพันธ์อัตโนมัติ (Mechanical solidarity) หรือที่เบอร์เจสส์และปาร์ก (Burgess and Park)
เรียกว่า "เขตธรรมชาติ (natural area)" หรือที่ทันสมัยในยุคนั้นก็คือ "residential mosaic"
และหมายรวมถึง ชุมชนท้องถิ่น (local community) ที่จัดเป็นสังคม (society) เช่น สังคมประมง
(fishing society) สังคมเลี้ยงสัตว์ (herding society) เช่น "มาไซ" "แลปป์" ฯลฯ หรือสังคม
เก็บของป่าล่าสัตว์ (hunting and gathering) หรือสังคมชาวบ้าน (folk society) หรือสังคม
ประเพณี (traditional society) และผลของการอพยพ จากชนบทเข้าเมืองยังเกิดปรากฏการณ์
ชุมชนบทในเขตเมือง (rural community in urban society) รวมถึงลักษณะ แบบเมืองในชุมชน
ชนบท (ศุภทฤษฎีของ Dewey ประกอบ) นอกเหนือจากเขตเมือง (urban area) และเขตชนบท
(rural area) ดังนั้นเพื่อเข้าใจสภาพสังคม จักต้องทำความเข้าใจ ปรากฏการณ์ ที่มนุษย์
มาอยู่รวมกันเป็นสังคมที่มีลักษณะแตกต่างกันไป ภายในสังคม (ระดับรัฐ หรือประเทศ ภูมิภาค
จังหวัด ฯลฯ) ขนาดใหญ่ ดังภาพต่อไปนี้

บ้านใกล้เคียง ระแวกบ้าน (neighbourhood : เนเบอร์ฮูด)

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี 2524 หน้าที่ 240 ได้ให้ความหมายไว้ว่า "ชุมชนเล็กๆ มีลักษณะบริเวณที่จำกัด และผู้คนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดแบบพบเห็นหน้ากันอยู่เสมอ" จากความหมายดังกล่าว บ้านใกล้เคียง มีสิ่งบ่งชี้คือ (1) ขนาด (size) ของชุมชนที่เป็นแบบเล็กๆ (2) มีอาณาบริเวณ (area) ที่จำกัด (3) ความสัมพันธ์ของสมาชิกสังคมเป็นแบบเผชิญหน้า (face - to - face) กันอยู่เสมอ

ส่วนในหนังสือ ชุมชนในเมือง (Communities Within Cities ; An Urban Social Geography) โดย เดวีส์ และเฮอเบิร์ต (Wayne K.D Davies and David T. Herbert (The Chicago ecologists recognized that neighbourhood nested within the larger communities (Hunter, 1974, 7) โดยได้อธิบายถึงลักษณะบ่งชี้ถึงการเป็นบ้านใกล้เคียง หรือ ระแวกบ้าน (neighbourhood) คือ

- (1) มีขนาด (size) เล็กกว่าชุมชน
- (2) มีจำนวนบ้านเรือนน้อย หรือมี Blocks น้อย
- (3) กิจวัตรประจำวันเป็นแบบกลุ่มเพื่อนบ้าน ทั้งการร่วมมือ การแข่งขัน การขัดแย้ง การปรับปรุง และการผสมกลมกลืน ฯลฯ
- (4) นิยมใช้ภาษาเฉพาะ (popular parlance : วิธีการพูดที่เป็นที่นิยมกัน) หรือการจำแนกพวก (category) หรือ the use of jargon : พูดภาษาเฉพาะอาชีพ มักนิยมใช้กันในทางที่ไม่ดี เช่น พูดภาษาเหลวไหล ไร้สาระ ผสมผสาน เข้าใจยาก
- (5) มีความรู้สึกฉันเพื่อนบ้าน (neighbourhoodness) อันเป็นลักษณะ
  - (ก) ทางสังคมของคนที่มีความสัมพันธ์ติดต่อกันโดยตรงและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
  - (ข) มีการพึ่งพาอาศัยกัน

(ค) และการมีความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือกัน

(ง) การช่วยเหลือกันในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ นี้ถือเป็นธรรมชาติของผู้ที่อาศัยอยู่

ใกล้เคียงกัน

สังคมบ้านใกล้เคียง (Neighborhood)

ชุมชน สังคม สหคาม ประชาคม ลักษณะร่วม (Community : คะมิว นีตี)

จากพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2524 หน้าที่ 72 ได้อธิบายไว้ว่า "ชุมชน ประชาคม (๑) กลุ่มย่อยที่มีลักษณะหลายประการเหมือนกับลักษณะสังคม แต่มีขนาดเล็กกว่า และมีความสนใจร่วมที่ประสานกันในวงแคบกว่า"

ชุมชน หมายถึง เขตพื้นที่ระดับความคุ้นเคย และการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานความยึดเหนี่ยวเฉพาะบางอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้าน ชุมชนมีลักษณะทางเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตนเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ภายในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสังสรรค์ใกล้ชิดกว่า และมีความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่า อาจมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพันเอกภาพ เช่น เชื้อชาติ ต้นกำเนิดเดิมของชาติ หรือศาสนา (๒) ความรู้สึกและทัศนคติทั้งหมดที่ผูกพันปัจเจกบุคคลให้รวมเข้าเป็นกลุ่ม"

Community : "กะมิว นีตี" มีความหมายครอบคลุมถึง ชุมชน สังคม สหคาม ฯลฯ ดังที่ เดวีส์ และเฮอว์เบอร์ท์ (Wayne K.D. Davies and David T. Herbert, 1993) สรุปเนื้อหาชุมชน เป็นดังนี้

(1) เป็นเสมือนสมาคม บริษัท สหภาพ หรือสถานที่ๆ มีความสัมพันธ์ร่วมกัน (Community as an Association)

(2) ชุมชน คือ อาณาบริเวณที่มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน (Community - of -Interest Areas)

(3) ชุมชนเป็นเสมือน "อาณาเขตหนึ่ง" "บริเวณหนึ่ง" หรือ "ดินแดนหนึ่ง" เป็นส่วนหนึ่งหรือทั้งหมด (Communities as Territorial Units : Whole or Partial)

(4) ชุมชนเป็นเสมือนอุดมคติ หรือสสังคม หรือสังคมนิยมในฝัน (Community as Ideal a Utopia)

(5) ชุมชนเป็นเสมือนเขตหรือบริเวณชุมชนในเมือง (Place Communities in Cities)

(6) โลกเป็นเสมือนชุมชน (The Whole World as one Community) (จากอักษรภาษาจีนสีทองที่ Dr. Sun Yat-sen เขียนไว้ที่ป้ายหน้า Dr. Sun Yat-sen's Memorial Hall, Guangzhou Park.) อย่างไรก็ตาม ความหมายของชุมชนมีเป็นต่างๆ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของการนำไปใช้ ดังนั้นต้องพินิจศึกษาจากความคิดต่างๆ ดังเช่น

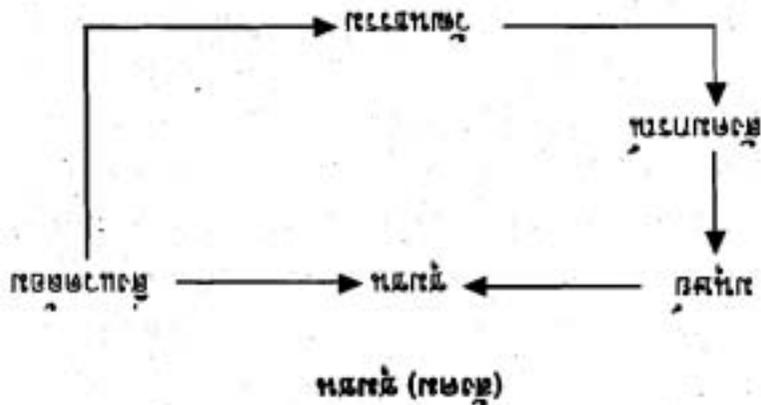
เดอว์คไคม์ (Durkheim's term) (Durkheim's (1964) terms "mechanical solidarity" communities in which ascriptive or assigned relationship. ดังเช่น Feudal society ; สังคมพืดัด) ให้ความหมาย Community ว่า "Mechanical Solidarity" เอกภาพของสังคมนั้นเป็นไปโดยอัตโนมัติ โดยสายสัมพันธ์เชิงราบที่มีเป็นแบบปฐมสัมพันธ์ และยึดสถานภาพติดตัวเป็นแนว หรือครรลองในการปฏิบัติ

เบอร์เจส และปาร์ก (Burgess and Park) Community หมายถึง อาณาบริเวณธรรมชาติ (Natural area) หรือถิ่นที่อยู่อาศัย (Residential Mosaic)

สำหรับชุมชนท้องถิ่น (Local community) ที่จัดเป็นสังคมนั้น (Societies) เช่น สังคมหาของป่าและล่าสัตว์ (Hunting and Gathering Society) สังคมชาวบ้านนา (Folk Society) หรือสังคมนิยมประเพณี (Traditional Society) สังคมประมง (Fishing Society) สังคมเลี้ยงสัตว์ (Herding Society) สังคมตองเหลือง ซาไก สังคมแลปป์ (Lapp society) Eskimo Bushmem Society ฯลฯ

สำหรับเกณฑ์หรือสิ่งบ่งชี้การเป็นชุมชนท้องถิ่น (Local Community) ได้แก่

(1) เป็นอาณาบริเวณที่มีสิ่งเหมือนกัน (homogeneous) เช่น ครอบครัว ศาสนา การศึกษา อาชีพ ชนชั้น เชื้อชาติ การใช้ที่ดิน ฯลฯ "ชุมชน" ที่เน้นเขตธรรมชาติ (natural

(สังคม) ชุมชน

บริเวณที่พหุวัฒนธรรม
 (Park & Burgess, 1925)
 area) ใต้นิเวศวิทยาจากแนวความคิดจากนักนิเวศวิทยาของพืช (plant ecology principles) ที่นำมาเปรียบเทียบกับชุมชนของมนุษย์ในชิคาโก (Chicago school) ของชาวฮอลแลนด์สมัยใหม่ (fashion) เปลี่ยนเป็นแบบที่อาศัยแบบใหม่ (residential mosaic) "natural area is the distinctive subdivisions that could be identified in cities (Park & Burgess, 1925)
 (2) ความจำเป็นในการตั้งถิ่นฐานของสังคมจากพื้นที่ชุมชน
 (3) มีการกระทำระหว่างกันระดับท้องถิ่นสูง (High local interaction) เช่น การไร้
 ภาษาถิ่น วิถีชีวิต เพราะการแยกอยู่อย่างโดดเดี่ยว (isolation)
 (4) การคมนาคม เป็นแบบศูนย์กลาง เช่น ทางเดินเท้า ทางรถยนต์ ถนนสายหลัก
 (5) เศรษฐกิจเป็นแบบพึ่งตนเอง (self sufficient) หรือแบบท้องถิ่น (local economy) เป็นแบบย่อยของการใช้ที่ดิน
 (6) การที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะที่เฉพาะพื้นที่อาณาเขตหรืออาณาบริเวณ (local Community ซึ่งกล่าวถึงจะเรียกว่า "สังคมชาวบ้านหรือสังคมประจำถิ่น" (folk or traditional society) โดยศึกษาได้จากปัจเจกบุคคล (individual) หรือการตั้งถิ่นฐาน (settlement)
 (7) ในหลายกรณี "ชุมชนท้องถิ่น" จัดเป็นสังคม (Societies) เช่น สังคมประเภทสังคมกับพืชทุกสาขาแล้ว แต่ไปของเหลือของชาวในเอเชียหรือสังคมโลก 4 (The 4th World) (8) จากการที่ชุมชน (local community) ของพืชบางชนิดต่าง ๆ หรืออยู่ภายใต้อิทธิพลของชนิดต่าง ๆ จาก (สังคม) ภายนอก "ชุมชน" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ใหญ่หรือ

สังคม (Society) ทางสังคม (Social) และเกี่ยวกับสังคม (Societal)

สังคม (Society : โซโซอีที)

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2524 หน้า 371
ได้ให้ความหมายไว้ว่า

“คนจำนวนหนึ่ง ที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามระเบียบกฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน”

จากความหมายดังกล่าวประกอบด้วยประเด็นต่างๆ คือ

(1) คนจำนวนหนึ่งน้อยสุด 2 คน มากที่สุดมนุษย์ทั้งโลก

(2) ความสัมพันธ์ต่อเนื่อง ประกอบด้วยความร่วมมือ การแข่งขัน การขัดแย้ง การปรับปรุงเข้าหากัน และการผสมกลมกลืน ของคนจำนวนหนึ่งตาม (1)

(3) ตามระเบียบกฎเกณฑ์ เมื่อมี (1) และ (2) เพื่อบรรลุความสัมพันธ์ จึงมีการสร้างบรรทัดฐาน สถานภาพ บทบาท สิทธาณัติทางสังคม หรือการบังคับใช้ทางสังคม ด้วยการให้รางวัลและการลงโทษ และ

(4) โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกันซึ่งในการตามนัยยะที่ 4 นี้เป็นการเกี่ยวข้องกับการตอบสนองความต้องการ (needs) หรือจุดมุ่งหวังในชีวิต (cultural goals) หรือค่านิยมทางวัฒนธรรม (cultural value) ที่มักเกี่ยวข้องกับ กามคัณฑ์ ภาวคัณฑ์ และวิภวคัณฑ์ เป็นส่วนมาก และที่มีลักษณะตรงกันข้ามเป็นส่วนน้อย

จากองค์ประกอบอันเป็นที่มาของความหมายคำว่า “สังคม” จึงยังผลให้เกิด “สังคม” ที่มีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่นมากมาย เช่น (สังคม) ครอบครัว (สังคม) เพื่อนสนิท (สังคม) องค์การ (สังคม) สถาบัน (สังคม) หมู่บ้าน (สังคม) ตำบล (สังคม) อำเภอ (สังคม) จังหวัด (สังคม) ภูมิภาค (สังคม) ประเทศ (สังคม) ทวีป (สังคม) โลก รวมถึง (สังคม) บ้านใกล้เคียง (neighbourhood) (สังคม) ชุมชน (community) และสังคม (Society) ชนบท (สังคม) เมือง สังคมจึงเป็นแบบสังคมในสังคม ดังเช่น (สังคม) ชุมชนในเขต (สังคม) เมือง เป็นต้น

ทางสังคม เชิงสังคม เกี่ยวกับสังคม เกี่ยวกับการอยู่เป็นหมู่ (Social ; โซเซิล)

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2524 หน้า 332
ได้อธิบายไว้ว่า

“ที่เกี่ยวกับการกระทำระหว่างกันและกันของบุคคลหรือของกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กัน ไม่ว่าจะในรูปใด คำนี้เป็นคำที่ใช้หมายรวมถึงปรากฏการณ์ทั้งหมด ที่เป็นเนื้อหาของสังคมวิทยา”

จากความหมายตามนัยยะดังกล่าว

(1) เกี่ยวกับการกระทำระหว่างกันประกอบด้วย ก. การติดต่อทางสังคม (social contacts) รูปแบบต่างๆ ทั้งระหว่างบุคคล และหรือกลุ่มต่างๆ หรือระหว่างบุคคลกับกลุ่ม หรือกลุ่มกับบุคคล ฯลฯ ข. การสื่อสาร (communication) ทุกรูปแบบ และ ค. การกระตุ้น และสนองตอบ (stimulus and response)

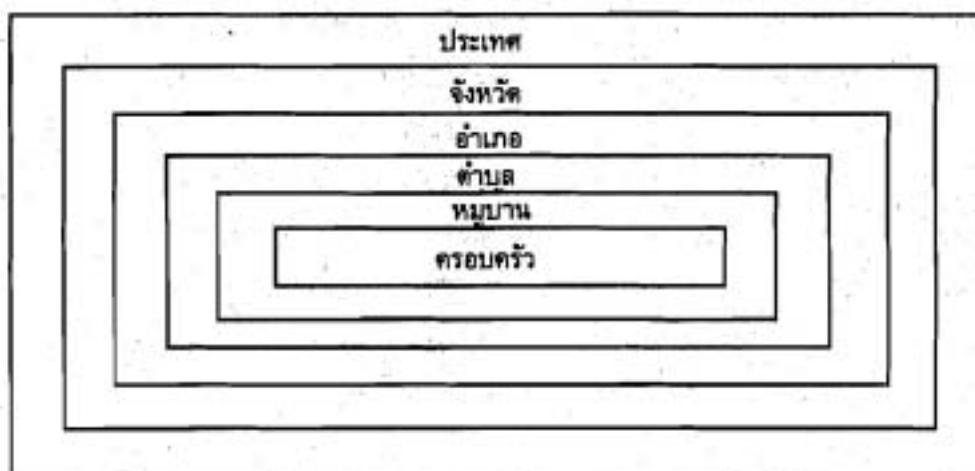
(2) ความสัมพันธ์รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือหลายรูปแบบ จากการร่วมมือ การแข่งขัน การขัดแย้ง การปรับปรุง และการผสมกลมกลืน ฯลฯ

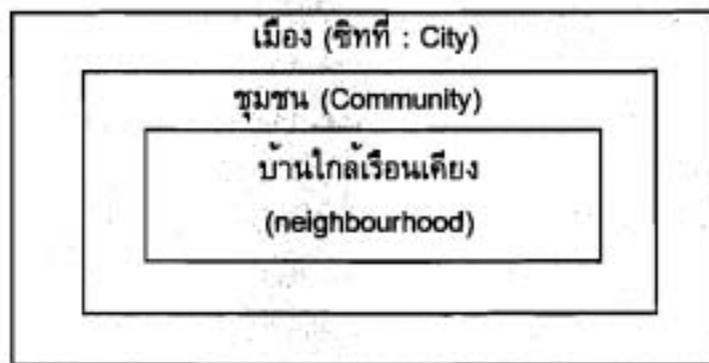
(3) จากปรากฏการณ์ที่มนุษย์มาอยู่รวมเป็นสังคม ทั้งสาเหตุและผลการสร้างสรรค์ มีคิดต่างๆ ขึ้นมาที่เรียกรวมกันว่าวัฒนธรรม ภายใต้ภาวะแวดล้อมทางชีววิทยา ภูมิศาสตร์ และ ประชากรศาสตร์ เป็นต้น และรวมถึงสังคมกรรม (socialization)

สำหรับ คำว่า "เกี่ยวกับสังคม" (Societal : โซโซอิทเทิล (s)) หรือ "ที่เกี่ยวกับสังคมส่วนใหญ่" หรือ "ที่เกี่ยวกับระบบสังคมเป็นส่วนรวม" ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมศัพท์ ศัพท์สังคมวิทยา พ.ศ. 2524 หน้า 333)

ใช้เมื่อต้องการพูดถึงสังคมในแง่เป็นระบบ มีโครงสร้างและการหน้าที่

สังคม (โซโซอิที : Society)

การขยายตัวของระบบ หรือการทำให้แยกออกเป็นส่วนๆ (โครงสร้างและการ
หน้าที่) สังคม (Societal fragmentation) เกิดจากปัจจัยที่เป็นพลังสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

(1) การทำให้เป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะทาง (Specialization)

(2) การทำให้เป็นรองหรือเป็นผู้มีอำนาจต่ำ หรือการพึ่งพา (Subordination or
Dependency) และ

(3) การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เพื่อกิจกรรมต่างๆ (Spatial flexibility)

ปัจจัยทั้ง 3 ประการดังกล่าวจัดเป็นพลังสำคัญในการเป็นแรงเสริมและการทำให้มี
ลักษณะเป็นแบบเมืองสมัยใหม่ โดยสิ่งดังกล่าวได้ทำการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยหรือมิติต่างๆ
ของสังคมเข้าด้วยกัน (อ่านรายละเอียดใน W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993, p.12)

จาก (1) การทำให้เป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะทาง (Specialization) พบได้จาก
ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมเกี่ยวกับ

(ก) การแบ่งงานกันทำ (division of labour)

(ข) การรวมตัวเป็นกลุ่มสมาคม ชมรม องค์กร ที่เกี่ยวกับการปกป้องรักษา
เพิ่มผลประโยชน์หลากหลาย (interest associations)

(ค) ผลประโยชน์แบ่งคนในสังคมเข้ามีส่วนร่วมสังคมโลกมาก เมื่อเทียบกับท้องถิ่น
โลกนิยม-ท้องถิ่นนิยม (Cosmopolite localite) และอื่นๆ

(ง) มีการสร้างบทบาท (role - making) เพิ่มเติมให้สอดคล้องกับความชำนาญพิเศษ
ที่ทำให้เกิดสถานภาพ (status) หรือตำแหน่ง (positions) มากมาย

(จ) ความแตกของทัศนคติในการสัมพันธ์ และการร่วมมือ ก่อให้เกิดรูปแบบที่ใช้
เป็นทางเลือกในการร่วมมือแตกต่างกัน (Alternative human attitudes to co-operation)

(ฉ) ความแตกต่างค่านิยม (Different values)

(ช) ไลฟ์สไตล์ (Life styles)

ก. การแบ่งงานกันทำ (division of labour) ในสังคมสมัยใหม่ (modern society) เป็นการมอบหมายหรือกำหนดภารกิจเฉพาะ มอบหมายอำนาจสั่งการ ภาวะความรับผิดชอบ หน้าที่ให้แก่ปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ที่ทำงานอยู่ใน (สังคม) สถาบัน องค์กร โรงงาน ฯลฯ โดยปรกติมักเป็นการแบ่งงานตามความชำนาญพิเศษ หรือตามความรู้ความสามารถของบุคคลและหรือกลุ่ม โดยยึดสถานภาพสัมฤทธิ์ (achieved status) และบรรจุคนให้ตรงกับงาน (put the right man into the right jobs)

การแบ่งงานกันทำพบได้จากแนวความคิดของเตอร์คโคม (Division of labour in society's Durkheims) การจัดระเบียบบริหารงานแบบราชการหรืออำมาตยระบบของ เวเบอร์ (Bureaucracy's Max Weber) การแบ่งกลุ่มกิจกรรมเป็นแบบต่างๆ เช่น วัตถุประสงค์ เครื่องจักร โรงงาน ตลาด บัญชี บุคคล ตลาด ฯลฯ ขององรี ฟาโย (Henry Fayol) การจับเวลากับการทำงาน (Time and Motion study) ของไทเลอร์ (Taylor) เป็นต้น

การดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคม (สถาบัน องค์กร โรงงาน ฯลฯ) อย่างน้อยก่อให้เกิดคนงานเสื้อคอปกสีน้ำเงิน (Blue collar workers) หรือผู้ที่ทำงานในระบบโรงงานกับเครื่องจักร และคนงานเสื้อคอปกสีขาว (White collar worker) หรือผู้ที่ทำงาน ในภาคของการบริหาร บริการ เป็นต้น

สิ่งดังกล่าวก่อให้เกิดความชำนาญพิเศษเฉพาะทาง (Specialization) กับธุรกิจการเงิน การธนาคาร การประกันภัย การประกันชีวิต ฯลฯ นอกเหนือจากข้าราชการ ส่วนอาชีพต่างๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาดเต็มไปด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ มากมาย นับเป็นพันๆ อาชีพ

ข. การรวมตัวโดยสมัครใจเป็นกลุ่มสมาคม ชมรม (Voluntary associations) เพื่อผลประโยชน์ (interests) เป็นสำคัญ การดังกล่าวก่อให้เกิดกลุ่มสมาคม ชมรม หลากหลาย (variety associations) พบได้โดยทั่วไปในเมืองต่างๆ สิ่งดังกล่าวสร้างขึ้นเพื่อเป็นตัว เชื่อมโยง และเติมเต็มจุดมุ่งหมายต่างๆ (different goals, from coin - collecting to golfing)

ค. การขยายตัวอย่างขนานใหญ่เกี่ยวกับผลประโยชน์ (exploded interest) เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมซับซ้อน ยังผลให้จำแนกปัจเจกบุคคลในการมีส่วนร่วม ระหว่างโลกานิยมกับท้องถิ่นนิยม "relative participation in the world at large compared with local concerns such as the cosmopolite - localite" (Weber, 1963)

ง. การทำให้เป็นผู้เชี่ยวชาญชำนาญการพิเศษ (Specialization) ทำให้คนเมืองมี ตำแหน่งมากมาย และได้มีการสร้างบทบาทกำกับในแต่ละตำแหน่ง ยังผลให้การดำเนิน หรือ การใช้ชีวิตในแต่ละวัน ต้องแสดงบทบาทในแต่ละตำแหน่ง (หรือสถานภาพ) มากมาย อาทิ

เช่น ในฐานะของสามี หรือภรรยา บิดาหรือมารดา ลูกจ้าง เจ้านาย สมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ สมาชิกกลุ่มลูกจ้าง และการเข้าร่วมถกเถียงทางการเมือง เป็นต้น

จ. การมีทัศนคติที่แตกต่างของคนเมืองส่งผลให้เกิดความแตกต่างในการร่วมมือ และสัมพันธ์ ทั้งนี้ เบิร์ช ซอลล์ (Birchall ; 1988) ได้เสนอแนวคิดในอุดมคติที่ทานผู้นี้ใช้ เป็นพื้นฐานในการศึกษาของเขาในเรื่องที่เกี่ยวกับ "การร่วมมือในบ้าน" (background to his study of housing co-operatives) โดยจำแนกออกเป็น 4 แนวความคิดหรือประเภท (four basic world views) คือ

(a) อุดมการณ์เน้นสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล (อินติวิวิจ จะลิส ; Individualists) หรือปัจเจกชนนิยม ที่มีสิ่งซึ่งเป็นดังนี้

ลักษณะมนุษย์ที่เน้น (human nature)	ชอบการแข่งขัน (competitive)
เป็นเป้าหมาย จุดมุ่งหวัง (goals)	ผลประโยชน์ส่วนตัว (self-interest)
ทัศนคติที่มีต่อการร่วมมือ (attitudes to co-operatives)	เชิงลบ (negative)
ทัศนคติที่มีต่อรัฐ (attitude to states)	เป็นที่หวาดระแวง สงสัย (suspicious)

เทียบเคียงได้กับลัทธิเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ แนวแอตัมสมิซ

(b) แนวคิดพหุนิยม (pluralist ; พลูเรลลิสต์) เป็นแนวความคิดที่นิยมยอมรับ ความหลากหลายตามทฤษฎีพหุนิยมหรือทวินิยม (pluralism) "ดอกไม้หลายสี"

เป็นลักษณะของมนุษย์ที่ (human nature)	ชอบความหลากหลาย (various)
จุดมุ่งหวัง	เห็นแก่ผู้คนที่มีความสำคัญ (better people)
ทัศนคติที่มีต่อการร่วมมือ	สนับสนุน ส่งเสริม (encouragement)
ทัศนที่มีต่อรัฐ	รัฐควบคุมมากเกินไป (too remote)

(c) นักส่วนรวมนิยม (collectivists ; คณะเลคทิวิสต์) เป็นผู้ที่นิยมการมีกรรมสิทธิ์ร่วมกัน (collectivism)

ลักษณะของมนุษย์ (human nature)	ขึ้นอยู่กับปัจจัยการผลิตทางเศรษฐกิจ (subordinate to economic production)
เป้าหมาย	นวัตบุคคลที่เกิดจากการปฏิรูปทางสังคม (new persons from societal transformation)
ทัศนคติที่มีต่อการร่วมมือ	ตูดูก (downplayed) การร่วมมือเฉพาะเท่าที่ เพื่อการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น (transitional only)
ทัศนคติที่มีต่อรัฐ	เป็นการปกครองแบบเบ็ดเสร็จเผด็จการที่ ควบคุมโดยชนชั้นกรรมาชีพ (Totalitarian control by proletariat)
เทียบเคียงได้กับมาร์กซิสม์ โซเชี่ยลลิสม์ (Marxist Socialism)	

(d) นักชุมชนนิยม (คะมิวนิตีเรียล ; Communitarians)

เป็นมนุษย์ที่มีลักษณะ	ให้การร่วมมือ (co-operative)
จุดมุ่งหมาย, เป้าหมาย	การรวมกลุ่มคนอาชีพเดียวกันในสังคมใหม่ (fraternity in new society)
ทัศนคติที่มีต่อการร่วมมือ	การกระจายอำนาจและการมีความเชื่อมั่นตนเอง (decentralization and self-reliance)
ทัศนคติที่มีต่อรัฐ	ต่อต้านการควบคุมของอำมาตยระบบ (anti-bureaucratic control)

ง. ความนิยม หรือค่านิยมที่แตกต่าง (different values) หรือการให้คุณค่าต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นำไปสู่การแสดงบทบาทต่างๆ แยกต่างกันไป (various roles) (different values → various roles) บทบาทของบิดาในการจัดระเบียบ (สังคม) ครอบครัว คือการแสดงเป็นผู้ควบคุมหรือบังคับให้สมาชิกครอบครัว เช่น บุตร ธิดา มีพฤติกรรมเป็นไปตามกฎระเบียบวินัยของบรรทัดฐานครอบครัว เมื่อสังคมเปลี่ยนไป บทบาทย่อมเปลี่ยนไปตามสภาพ เช่น ครอบครัวแบบผู้ชายมีอำนาจ เปลี่ยนเป็นแบบความเท่าเทียมทางเพศ หรือจากครอบครัวขยายเปลี่ยนไปเป็นครอบครัวเนื้อแท้ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก (สังคม) ครอบครัวจะแตกต่างกันไป

บทบาทของลูกจ้าง ต้องแสดงการ "ประจบเอาใจเชื่อฟัง" เจ้านาย รวมถึงการเข้าร่วม ในกลุ่มผลประโยชน์ เช่น สหกรณ์ สหภาพแรงงาน วิจารณ์ ดิชม นโยบายรัฐบาล

ในปัจจุบัน ครอบครัวเนื้อแท้ที่มีเพียง 2 ช่วงวัย (บิดา มารดากับบุตร) และความเชื่อหรือค่านิยม "มีลูกมากจะยากจน" ได้แทนที่ครอบครัวขยายที่มีความผูกพันกับสมาชิกหลายช่วงวัยในชายคาหรือบริเวณเดียวกัน รวมถึง การมีสมาชิกเพิ่มขึ้นมาก ดูเหมือนจะเป็นโทษมากกว่าประโยชน์

ข. สีลาชีวิต (life styles) หรือวิถีในการดำเนินชีวิต ในสังคม ปัจจุบันสิ่งที่เคยกำหนดพฤติกรรมประเพณี และสิ่งสมมติที่เกิดจากหลักทางศีลธรรม ได้ผ่านไปแล้ว คนส่วนใหญ่ในปัจจุบันมีความอดทนอดกลั้นต่อการดำเนินชีวิตที่มีความแตกต่าง และได้ปรับตัวให้เข้ากับความสะดวกสบายเพิลิตเพิลิน และการใช้สินค้าบริการของ สังคมในปัจจุบัน

ผลประการหนึ่งที่เกิดจาก "การทำให้เป็นผู้ชำนาญการ" ตามแนวความคิดที่แจนนอวิทซ์ (Janowitz ; 1967) เรียกว่า "ภาชนะที่จำกัดของชุมชน ; communities of limited liability" กล่าวคือ ปัจเจกบุคคลสัมพันธ์กับเฉพาะกลุ่มผลประโยชน์ในชุมชนที่เขาเกี่ยวข้อง ความคิดดังกล่าวอาจนำไปประยุกต์ใช้กับการมีส่วนร่วมกับผู้คนในบริเวณที่เป็นเขตที่อยู่อาศัย (residential areas) ของเขา โดยที่ความสัมพันธ์กับชุมชนแบบเมืองหรือบ้านใกล้เคียง (urban communities or neighbourhood) แบบเฉพาะบางส่วน และเกิดจากความสัมพันธ์แบบสมัครใจมาก (are also characterized by partial and more voluntaristic associations)

"ผู้ชำนาญการทางสังคม" เหล่านี้ เปรียบได้กับระดับของการใช้ที่ดิน การตั้งถิ่นฐานและอาณาบริเวณที่บ่งชี้ความแตกต่างที่มีระดับสูง และความชำนาญพิเศษสูง

การตั้งถิ่นฐานในโลกตะวันตก แสดงให้เห็นถึงการแบ่งแยกการใช้ที่ดินที่มีมากมายหลากหลายหน้าที่ เช่น เป็นบริเวณพื้นที่สาธารณะ พื้นที่สีเขียว ย่านการค้า ย่านขนส่งที่อยู่อาศัย การขายปลีก ฯลฯ ที่เกิดจากแบบมีการวางแผนการเปลี่ยนแปลง (planned change) เช่น กำหนดให้เขตอุตสาหกรรม และการค้า แยกออกจากเขตที่อยู่อาศัย การใช้ที่ดินก็มีลักษณะเป็นไปตามลักษณะพิเศษเฉพาะทาง (spacialization) เช่น ไซเป็นย่านดินที่อยู่อาศัยของคนยากจน ชนชั้นกลาง ชนชั้นสูง การแบ่งแยกดังกล่าวไม่ได้เกิดจากกฎหมายหรือหลักนิติบัญญัติ แต่โดยพฤตินัยที่เป็นผลมาจากอำนาจซื้อของกลุ่มคนที่ต่างกัน รวมถึงตลาดอสังหาริมทรัพย์ (real estate market) การใช้ที่ดิน (real estate) ดังกล่าว ก่อให้เกิดการแบ่งแยก (ดังเช่น หมู่บ้านจัดสรร ราคาขึ้นอยู่กับทำเลสถานที่ตั้ง เช่น ค่ากว่า 1 ล้านบาท 5-10 ล้าน 10 ล้านขึ้นไป) กิจกรรมทางเศรษฐกิจในรูปแบบพอเลี้ยงตนเอง (self - sufficiency) ในยุคก่อน

อุตสาหกรรม (pre - industrial society) ซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมต่างๆ เป็นไปแบบ
อย่างง่าย ๆ และมีกิจกรรมไม่มากนัก ถูกแทนที่ด้วยเศรษฐกิจที่อาศัย "ผู้เชี่ยวชาญชำนาญ
การพิเศษ" ได้เชื่อมโยงโลกในยุคอุตสาหกรรม และหลังอุตสาหกรรม (industrial and
postindustrial) เข้าด้วยกันพร้อมกับความซับซ้อนของกระบวนการทางเศรษฐกิจ

โดยสรุป การทำให้เป็นผู้ชำนาญการเฉพาะทาง ที่นำไปสู่การแบ่งแยก (division of
พื้นที่ (area) ออกเป็น

ก. เป็นเขต (หมู่บ้าน อำเภอ ตำบล ชนชั้น ย่านอยู่อาศัย เช่น ย่านคนจีน เวียดนาม
อินเดีย ชาวตะวันตก ย่านเปอร์ตุเกส ฮอลันดา ญี่ปุ่น หรือเขตการค้า ชนสง ฯลฯ) (districts)

ข. การตั้งถิ่นฐาน (เป็นที่อยู่อาศัย การค้า อุตสาหกรรม ฯลฯ) (Settlements)

ค. ขอบเขตปริมณฑล (regions) เป็นต้น

การทำให้มีอำนาจต่ำหรือการทำให้เป็นผู้บังคับบัญชา หรือการพึ่งพา (Subordination or
dependency)

เดอรัคไคม์ (Emile Durkheim, 1964) และเวเบอร์ (Max Weber, 1958 a) เป็น
ส่วนหนึ่งของกลุ่มนักวิจัยในระยะแรก ได้ทำการศึกษารวบรวมเพื่ออธิบายวิถีทางสังคมใน
ระยะปลายศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 พบว่าปัจเจกบุคคลและการตั้งถิ่นฐานที่เพิ่มขึ้น
ขึ้นอยู่กับสังคมที่มีการขยายขนาดใหญ่ขึ้น ซึ่งการขยายตัวของสังคมมีมูลเหตุ (subject)
มาจากการจัดการเกี่ยวกับการจัดระเบียบบริหารงานแบบราชการ หรืออำนาจระบบที่
ใหญ่ขึ้น (greater bureaucratic management) และความสัมพันธ์เป็นแบบไม่ใช่ส่วนตัว
(and impersonal relationships) หรือความสัมพันธ์แบบทางการ (formal relationships)
หรือแบบทุติยภูมิ (secondary relations) ที่อาศัยหลักเหตุผลตามกฎหมาย (rational legal
authority) เป็นครรลองของความประพฤติหรือพฤติกรรมนั่นเอง เวื่อนไซตั้งกล่าวสามารถ
สรุปได้จากการพึ่งพาหรือการทำให้เป็นรองหรือเป็นผู้ที่มีอำนาจต่ำ (subordination) ชนิดต่างๆ
(type of subordination or dependency)

ทั้งนี้ "การพึ่งพา" เหมือนกับ "ความชำนาญพิเศษ" ที่ทำให้เกิดการแบ่งแยก
สังคมออกเป็นองค์ประกอบหรือส่วนต่างๆ ของสังคม (fragmentation of society) ที่มีต่อ
ผู้นำในสังคมเผ่าชน (tribal) หรือสังคมฟิวดัล (feudal)

สังคมปัจจุบันในยุคของสังคมอุตสาหกรรม หลังอุตสาหกรรม หรือสมัยใหม่
หลังสมัยใหม่ (industrial, post industrial or modern, postmodern society) การพึ่งพา (de-
pendency) ต่อคนอื่น ๆ มีมากมายหลายร้อยเท่าส่งผลให้วิถีชีวิตของปัจเจกบุคคลในยุคนี้
มีเป็นจำนวนน้อยที่มีความเป็นอิสระเสรีที่ปราศจากการพึ่งพา หรือเป็นอิสระไม่ขึ้นกับใคร

หรือไม่อยู่ภายใต้การช่วยเหลือสนับสนุนจากผู้ใดในการเติมเต็มความต้องการต่างๆ จาก
ปรากฏการณ์ในปัจจุบันคนส่วนมากต้องพึ่งพาค่าจ้างแรงงาน นายจ้างคำนึงถึงค่าจ้างแรงงาน
ในการดำเนินกิจการทางธุรกิจของเขา การพึ่งพาค่าจ้างแรงงานพวกเขาจึงต้องพึ่งพาเจ้าของ
กิจการ หรือผู้จัดการสถาบันต่างๆ การพึ่งพาลาดดังกล่าว หมายถึง "ความสัมพันธ์ระหว่าง
"การทำงานเพื่อค่าจ้าง" คือสิ่งสำคัญสูงสุดซึ่งไม่ได้รวมถึงพันธะหรือภาระหน้าที่อื่นๆ
นอกเหนือจากนั้นซึ่งยังมีอีกมาก" (K.D. Davies and T. Herbert, 1993, p.15)

The "work for wage" relationship is paramount and does not include many other
obligations. โดยมียกเว้นให้เล็กน้อย เช่น ลาป่วย (with minor exceptions such as sick
leave, etc) การไร้ความสามารถในการทำงาน ยังผลต่อการสูญเสียค่าจ้างแรงงาน
และไร้อาชีพในที่สุด นายจ้างไม่ต้องรับผิดชอบดูแลลูกจ้างและพึ่งพาเสมือนในสังคมอื่นๆ
อย่างไรก็ตาม ในรัฐสวัสดิการมีการรับผิดชอบต่อผู้ไร้แรงงานโดยมีการบริหารจัดการของรัฐ
จากการออกกฎหมายสนับสนุน

สถานที่ทำงานในแต่ละแห่ง "ความเชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะทางในการผลิต" หมายถึง
"ขอบเขตเพื่อกำหนดอำนาจในการตัดสินใจของปัจเจกบุคคลและการปฏิบัติที่ได้จำกัดไว้แล้ว
: การกระทำดังกล่าวได้รับการกำหนดจากผู้ร่วมงานที่อยู่ในระดับเดียวกัน (co-ordinators)
หรือผู้จัดการของสถานที่ทำงาน สิ่งนี้นำไปสู่การทำให้เป็นผู้ใต้บังคับบัญชา ในระดับต่างๆ
(level of subordination)" (K.D. Davies and T. Herbert, 1993, p. 15)

เป็นที่ไม่ต้องสงสัยเลยว่า ระดับของอำนาจในการตัดสินใจท้องถิ่นมีแปรปรวน
หลากหลาย ความสำเร็จของชาวญี่ปุ่นหลังสงครามในการทำให้เป็นอุตสาหกรรมด้วย
จากการยึดหลักการควบคุมที่มีประสิทธิภาพอันเกิดจากกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในการตัดสินใจ
ในขณะที่คนงานได้รับการกระตุ้นสนับสนุนการรักษาคุณภาพและปรับปรุงผลผลิตของ
พวกเขาในระดับที่สูงขึ้นของการพึ่งพาในสถานที่ทำงาน เป็นการสะสมเพิ่มพูนจากการกำหนด
บทบาทหน้าที่ของการบริหารต่างๆ ที่มีมากมาย (many services) หรือจากการชำระค่าจ้างซึ่ง
ความเป็นระเบียบในสังคม ซึ่งไม่ใช่เป็นผลของการกระทำหรือการร่วมมือจากสมาชิกของ
อาณาบริเวณที่อยู่อาศัยท้องถิ่น รัฐบาลว่าจ้างคนงานสร้างท่อระบายน้ำและถนน ซึ่งเป็นสิ่ง
ที่เราต้องการเป็นที่ระบายน้ำเสียและถนนเพื่อการคมนาคม ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์มีไว้เพื่อ
รักษาระเบียบของสังคม ผู้วางแผนทำการจัดการและการร่วมมือการเปลี่ยนแปลงในการ
ใช้ประโยชน์จากที่ดิน ขณะที่สรรพากรจัดหาเงินเพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าว

ถึงแม้ว่าการพึ่งพาเป็นจำนวนมากมิใช่เป็นสิ่งใหม่ในโลกของการทำให้เป็นผู้
เชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะทางได้เจริญขยายตัวเติบโตเสมือนดอกเห็ดในแง่ของจำนวน และ

ก่อให้เกิดการจัดระเบียบบริหารงานแบบราชการขนาดใหญ่เป็นจำนวนมาก เพื่อใช้ในการบริหารจัดการหน้าที่การงานต่างๆ บางทีเป็นไปได้ว่าการตกปัญหาดังกล่าวสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งยวดที่แท้จริงอยู่ที่ว่าหน้าที่ต่างๆ เหล่านี้ดำเนินการโดยคนที่แตกต่างกัน ซึ่งตรงกันข้ามกับหัวหน้าเผ่าชนในสังคมชาวบ้าน ผู้ซึ่งปฏิบัติดำเนินการหลายบทบาททั้งโดยตนเองโดยลำพัง หรือด้วยการร่วมมือจากกลุ่มของผู้อาวุโสกว่า ในสังคมร่วมสมัยในปัจจุบัน คน (ที่แตก) ต่างประกอบ (กิจกรรม) หน้าที่ๆ แยกต่างหาก โดยได้รับการสนับสนุนจากการจัดระเบียบบริหารงานแบบราชการต่างๆ ที่ผู้อยู่วงนอกไม่สามารถผ่านเข้าไปได้ (impenetrable) และเป็นสิ่งซึ่งสร้างกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อกำหนดทิศทางในการทำงานต่างๆ กันออกไป

ผลกระทบของหน้าที่เกิดจากการพึ่งพาต่างๆ เหล่านี้ (เป็นไปแบบ) ขยายตัวเพิ่มขึ้น ก็เพราะจากทำเลที่ตั้งที่แตกต่างของส่วนต่างๆ ที่ต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับ "ลักษณะพิเศษเฉพาะทางของการตั้งถิ่นฐาน ผู้จัดการเป็นหรือผู้บริหารในสังคมสมัยใหม่เป็นจำนวนมากให้ความสนใจเมืองที่เป็นที่ตั้งของสำนักงาน" (concentrated in headquarter cities) (Harper 1982) หรือศูนย์กลางทางการเมืองของประเทศ ซึ่งมักอยู่รวมกันเป็นกลุ่มในย่านศูนย์กลางของชาติ "ในสังคมก่อนอุตสาหกรรมจำนวนมากพบว่าหน้าที่การพึ่งพาแบบที่มีเพียงสิ่งเดียวหรือหน้าที่เดียวของประเทศหรือสังคมพึ่งพา (peripheral society) ที่ขึ้นอยู่กับเมืองหลวงของจักรวรรดินิยมได้เปลี่ยนไปเป็นการพึ่งพาแบบพหุนิยม และมักจะเกิดความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งกันในการใช้อำนาจหรือการมีอำนาจในองค์กร

และเพิ่มด้วยการปราศจากการมีความจงรักภักดีต่อครอบครัวหรือความจงรักภักดีต่อครอบครัวหรือความจงรักภักดีสวามีภักดีซึ่งกันและกันซึ่ง (reciprocal allegiances) พบได้จากการแข่งขันระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคมฟิลัดล ซึ่งช่วยลดการเป็นคนแปลกหน้าในการสัมพันธ์ที่มีต่อกันหลากหลาย

ผลของการเป็นสังคมกลุ่มใหญ่เหล่านี้ (these societal) และเวทีของการพึ่งพา (areal dependencies) ก็คือการทำให้เกิดการแบ่งสังคมออกเป็นส่วนๆ เพิ่มมากยิ่งขึ้นในสังคมสมัยใหม่" (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993, pp. 13-14)

โดยสรุป การทำให้มีอำนาจต่ำ (Subordination) เป็นการทำให้เกิดการพึ่งพา (dependence on) ประการแรกทางสังคม (Society) ที่เกิดจาก

- ก. ผู้เป็นเจ้าของกิจการที่จ่ายค่าแรงงาน (owners by wage - earners)
  - ข. การประสานงานในที่ทำงาน (Co-ordinators of workplace)
  - ค. การจัดระเบียบของรัฐบาล (government and order)
- ประการที่สองเกิดจากการพึ่งพาอาณาเขต (areas) ซึ่งเกี่ยวกับ

ก. การเป็นศูนย์กลางและบริเวณรอบนอก (core and periphery)

ข. ปริมาณพล (regions)

(W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993, p. 13)

การเปลี่ยนแปลง (พลิกแพลง ยืดหยุ่น) พื้นที่ (Spatial flexibility)

ระดับของ "ความเชี่ยวชาญชำนาญพิเศษ" และ "การทำให้เป็นผู้มีอำนาจต่ำ" ที่เกิดขึ้นทั้งในปัจเจกบุคคล และ "การตั้งถิ่นฐาน" ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่มีระดับที่เพิ่มสูงขึ้น และการตั้งกล่าวมีผลต่อการดำเนินวิถีชีวิตหรือพฤติกรรมในปัจจุบันของหมู่เรา แรงผลักดันที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันสำคัญประการหนึ่งก็คือ

(1) นวัตกรรมในการคมนาคมการขนส่ง และการสื่อสารในปัจจุบัน (Innovations in transportation and communication) และการใช้ที่หลากหลาย รวมถึงต้นทุนและการใช้เวลาที่ลดลงอย่างมากของการคมนาคมในช่วงระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา จากการใช้โทรสาร (fax) ไปรษณีย์ภาคอิเล็กทรอนิกส์ (electronic mail) โทรศัพท์เซลลูลาร์ (cellular phones) ที่ถ่ายทอดจากสัญญาณดาวเทียม (satellites) ทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างส่วนต่างๆ ของโลกเป็นไปอย่างรวดเร็วฉับพลัน (instantaneous) สิ่งดังกล่าวทำให้ลดข้อจำกัดเกี่ยวกับสถานที่ (friction of space) ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มขึ้นของทางเลือกทำเลเพื่อการธุรกิจและที่อยู่อาศัย

การรวมตัวเข้าด้วยกันของกลุ่มและความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรม เป็นกลุ่มก้อน เช่นในทางเศรษฐกิจยังเป็นสิ่งที่ปรากฏเห็นได้โดยทั่วไป อย่างไรก็ตามผลของการเปลี่ยนแปลงโดยที่คาดไม่ถึงหรือไม่เคยมีมาก่อน (unprecedented) ก็คือ การเพิ่มขึ้นของการเปลี่ยนแปลงในการใช้ที่ดิน (increase in spatial flexibility) ในสังคมปัจจุบันของพวกเรา

นอกจากนั้นสิ่งนี้ (การสื่อสาร การคมนาคมที่ก้าวหน้า) ยังส่งผลให้สิ่งที่เชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่นอ่อนแอ และทำให้สังคมแบ่งออกเป็นส่วนย่อยเพิ่มมากขึ้น (weakened the bonds of local communities and increased societal fragmentation)

ความสัมพันธ์เกิดขึ้นได้แม้จะอยู่กันห่างไกลแต่เป็นไปอย่างใกล้ชิด (เช่น ได้ยินเสียงเห็นหน้าผ่านสื่อทั้งที่อยู่คนละซีกโลก) ซึ่งแตกต่างไปจากความเป็นอยู่จากอดีตที่ผ่านมา

(2) สิ่งสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ (spatial flexibility) ประการที่ 2 ได้แก่ การเกิดจากการแบ่งแยกสถานที่ 2 ประการคือ

ก. เกี่ยวกับ "ความเชี่ยวชาญชำนาญพิเศษ" ของบริเวณหรือเขตปริมาณพล การตั้งถิ่นฐาน และอาณาบริเวณในเขตเมือง (one is related to the specialization of regions, settlements and areas within cities) สิ่งนี้หมายความว่าประชาชนได้เคลื่อนย้าย

ระหว่างอาณาบริเวณที่แตกต่างจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งที่เป็นเขตพิเศษ เช่นเดียวกับ
ที่เขามีความเชี่ยวชาญพิเศษ เช่น นักคอมพิวเตอร์ย้ายไปยังซิลิกอนวอลล์เลย์ ผู้มีความ
สามารถในการแสดงย้ายไปยังฮอลลีวูด ฯลฯ

การเคลื่อนย้ายดังกล่าวแตกต่างไปจากการเคลื่อนย้ายตามปกติของสังคม
ชาวบ้านที่ย้ายจากหมู่บ้านศูนย์กลางเกษตรกรรมออกไปสู่ไร่นาแล้วกลับ สำหรับการ
รวมกลุ่มเข้าด้วยกัน ในสังคมโลกปัจจุบัน ถ้าดูอย่างผิวเผินจักเห็นว่าดูเป็นเรื่องสับสนวุ่นวาย
ไร้ระเบียบ คลุมเครือ ในการเคลื่อนย้ายระหว่างอาณาบริเวณหรือเขตต่างๆ ซึ่งมีกิจกรรม
พิเศษและ carried out

ตัวอย่างเช่น บังเจกบุคคลอาจไปทำงานย่านดาวทาวน์ (down - town) หรือศูนย์
กลางเมือง พักกลางวันกลับมากินอาหารที่บ้าน พาลูกไปเรียนดนตรี ไปซื้อของที่ร้านค้า
กลับมารับลูก พากลับบ้าน แล้วไปสถานบันเทิง เช่น พบเพื่อนที่บาร์ การเคลื่อนที่ดังกล่าว
อาจทำเป็นกิจวัตร (may be habitual) ในช่วงเวลาระยะหนึ่ง หรือเป็นสัปดาห์ หรือตลอดฤดูกาล

ในกรณีอื่นที่มีลักษณะคล้ายกันที่เกี่ยวกับเดินทาง การเดินทางเพื่อไปทำงาน
ย่าน ศูนย์กลางเมืองหรือเขตอุตสาหกรรมที่เป็นช่วงเวลาพิเศษ เช่น ชั่วโมงรีบด่วน (rush hour)
ทำให้เกิดปัญหาการจราจร (producing traffic jams and congestion)

สิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้เพิ่มการทำให้สังคมแยกออกเป็นส่วนย่อยต่างๆ สำหรับเมือง
ก่อนอุตสาหกรรมในอดีต (the historic pre - industrial urban) แบบแผนของพฤติกรรม
เป็นส่วนใหญ่อยู่บนรากฐานหรือขึ้นอยู่กับที่อยู่กับบ้านแบบเอนกประสงค์ หรือเป็นแบบ
ใกล้ชิดสนิทสนมซึ่งแทบจะไม่มีอีกแล้วในสังคมปัจจุบัน ในยุคคอมพิวเตอร์ยังผลให้คนบางส่วน
สามารถดำเนินธุรกิจจากที่บ้านของเขา แต่ยังคงจำกัดด้วยรูปแบบของงานจึงทำให้งาน
ไม่สามารถสมบูรณ์เบ็ดเสร็จ สมบูรณ์ได้ทั้งหมด

ข. สิ่งสำคัญประการที่ 2 ที่ทำให้พื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงระดับสูง คือสิ่งที่ก่อให้เกิด
เกิดการแบ่งแยกใหม่ระหว่างการกระทำและทำเลที่ตั้ง (the new separation between
action and location)

จากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา การกระทำ (action) หรือพฤติกรรม (behavior)
ขึ้นอยู่กับความคุ้นเคยใกล้ชิด (local proximity) โดยผู้ที่เป็นหัวหน้าเผ่า หรือฟิลดัลดอร์ด์
ยกตัวอย่างกรณีขึ้นมาวิงวอน ร้องขอ (to plead a case) ด้วยการประดิษฐ์การเขียน
ที่เกิดขึ้นส่งผลให้สิ่งที่ร้องขอสามารถส่งผ่านโดยตรงจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยสามารถ
รอคอยหรือเก็บรักษาก่อนส่งต่อไปได้ ซึ่งก่อนหน้านี้ (ยังไม่มีภาษาเขียน) มีแต่ภาษาพูด
การเก็บรักษาข้อมูลข่าวสารเพื่อคอยการถ่ายทอดยอมเป็นไปไม่ได้ ดังนั้นการเก็บข่าวสาร

ไว้ใช้ในโอกาสต่างๆ และเพื่อการถ่ายทอดความรู้จากชนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ย่อมกระทำไม่ได้ ภาษาเขียนจึงเป็นนวัตกรรมที่เก็บข้อมูลข่าวสารได้มาก และมีประสิทธิภาพมากกว่าการจำ (memory) ซึ่งคู่กับการลืม (to forget)

จากความสำเร็จในการพัฒนาเครื่องส่งโทรเลข (telegraph) วิทยุ โทรทัศน์ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ และข่าวสารจากโทรสาร (fax messages) ถ้อยคำ (words) และจินตนาการ (images) สามารถส่งผ่านถ่ายทอดระหว่างทำเลที่ตั้งที่แตกต่างกัน

ปัจจุบันเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (computer networks) ทำให้เกิดบูรณาการของโลก (integrate the world) นำไปสู่สิ่งที่เรียกว่าชุมชนโลก (global community) หมายความว่า การกระทำสามารถทำให้รับรู้ได้ทั่วไปอย่างฉับพลันทันที ถ้าอุปกรณ์การสื่อสารเป็นเช่นปัจจุบัน สำหรับเว็บเบอร์ (Webber, 1963, 1964) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ก่อให้เกิด "อาณาจักรของการทำให้เป็นแบบเมืองไร้พรมแดน : non - place urban realm : นอนเพลส เออเบิน เรล็ม" ขณะที่ "ชุมชนของผลประโยชน์ใหม่" สามารถดำรงอยู่ได้โดยการ (ปราศจากหรือ) ไม่จำเป็นต้องมีความใกล้ชิดกันในทางพื้นที่ (without the necessity of spatial juxtaposition) (ความคิดเกี่ยวกับอาณาจักร (realm) ได้รับมาจากการเมืองในยุคกลางของยุโรปภายใต้โรมันเอ็มไพร์และคาซอลิก) วลีที่ใช้ในวันนี้ (in the catch - phrase of the day) ก็คือ ชุมชนที่ปราศจากความใกล้ชิดเป็นญาติหรือปราศจากความคล้ายคลึง (community without propinquity : คะมิวนิตี้ วิทเอาท์ โพรพิงควิตี้) (Webber, 1964) ได้เกิดขึ้นหรือมาถึงแล้ว สิ่งที่เห็นได้โดยง่ายจากกรณีนี้จึงต้องระมัดระวังว่าจักไม่หลุดเกินเลยไป

การกระทำมิได้เป็นไปในวิธีทางดังกล่าวทั้งหมด ประชาชนส่วนใหญ่ยังไปทำงานอยู่ และมีการกระทำระหว่างกันกับสังคมครอบครัวและเพื่อนบ้าน ดังนั้นเงื่อนไขของการเวลาคือสิ่งที่ก่อให้เกิดการแยกกันของระดับความคุ้นเคย หรือการมีส่วนร่วมที่ไม่คุ้นเคยมากกว่า การเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดแต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นชุมชนจึงประกอบด้วยเกไมน์ชาฟท์ และเกเซลล์ชาฟท์ (Gemeinschaft and Gesellschaft) หรือลัทธิท้องถิ่นนิยม, ขนบธรรมเนียมประเพณีนิยม (localism) และอาณาจักรของเมืองไร้พรมแดน (non - place urban realm)

การพินิจศึกษาโดยใช้ทัศนจาก 2 ขั้วสุดโต่งจึงเป็นสิ่งที่ดีที่สุด (are best viewed as polar extreme)

ประชาชนส่วนมากมีระดับของการมีส่วนร่วมระหว่างท้องถิ่น หรือชุมชน ประเพณีและระดับโลกา ที่แตกต่างกันไปซึ่งระดับของความสัมพันธ์ดังกล่าวนำไปประยุกต์ใช้ในระดับ นคร ภูมิภาค จังหวัด หรือระดับชาติ

ปัจจัยหรือรากฐานสำคัญของลักษณะชุมชน (Elements of Community Character)

จากแนวคิดของ W.K.D Davies and D.T. Herbert (1993) เดวิสและเฮร์เบิร์ต ได้กำหนดขอบเขตของแนวความคิด (Domains) ออกเป็น

1. สิ่งที่มีอยู่ในอาณาเขต (Areal content)
2. พฤติกรรมหรือการกระทำระหว่างกัน (Behavior or Social Interaction)
3. มโนภาพเกี่ยวกับเอกลักษณ์หรือความคิดเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐาน (Conceptual Identity) และ

4. การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัตร (Dynamic change)

สำหรับขอบเขตของแนวความคิด (Domains) เกี่ยวกับสิ่งที่มีอยู่ในอาณาเขต (areal Content) ประกอบด้วยมิติต่างๆ ที่สำคัญ (Major Dimensions) 5 ประการ (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993, p.36) ได้แก่

- (1) อาณาเขต
- (2) สภาพแวดล้อม
- (3) สิ่งอำนวยความสะดวก
- (4) โครงสร้าง (morphology) และ
- (5) ความหลากหลายทางสังคม

จากมิติอาณาเขตประกอบด้วยมิติน้อย (subdivisions) คือ ขนาด ระยะห่าง และความหนาแน่น เป็นต้น ในมิตินี้ มีกิจกรรมและการหน้าที่เน้นระดับของความเหมือน (degree of homogeneity) จากมิติสภาพแวดล้อม ประกอบด้วยมิติน้อย (subdivisions) คือ ภูมิอากาศ รูปแบบที่ดิน และพืชพันธุ์ (อาณาจักรสัตว์และอาณาจักรพืช) ฯลฯ เป็นต้น กิจกรรมและหรือการหน้าที่เกี่ยวกับระดับของความเหมือน (degree of homogeneity) จากมิติสิ่งอำนวยความสะดวกประกอบด้วยมิติน้อยต่างๆ คือ พื้นที่ว่างเปล่าหรือพื้นที่โล่ง ร้านค้า สิ่งสนับสนุนการใช้เวลาว่าง หรือการพักผ่อนหย่อนใจ สถานที่ทำงาน สถานที่อยู่อาศัย และถนน เป็นต้น หน้าที่ของมิติดังกล่าวขึ้นอยู่กับระดับความเหมือน (degree of homogeneity) จากมิติโครงสร้าง (morphology) มีมิติน้อยเกี่ยวกับรูปแบบของการออกแบบและระดับของการเสื่อมสลายหรือความคงทนถาวร จากมิติความหลากหลายทางสังคมประกอบด้วยมิติน้อยเกี่ยวกับสถานภาพครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจ เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ การจรรยาภาพทางสังคม บุคลิกภาพต่างๆ ฯลฯ หน้าที่ของสิ่งที่มีปรากฏอยู่ในอาณาเขตเกี่ยวกับระดับของความเหมือน (degree of homogeneity)

สำหรับขอบเขตของแนวความคิด (Domains) เกี่ยวกับพฤติกรรมหรือการกระทำระหว่างกันทางสังคม (Behavior or Social Interaction) ประกอบด้วยมิติต่างๆ ที่สำคัญ 7 ประการและแต่ละมิติประกอบด้วยมิติย่อยต่างๆ เป็นดังนี้ (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993, p.36)

(1) มิติการใช้พฤติกรรมเพื่อการกระทำกิจกรรมหรือเพื่อใช้ในการอำนวยความสะดวกประกอบด้วยมิติย่อยคือ การจับจ่ายใช้สอย นันทนาการ และสถานที่สำคัญ มิติดังกล่าวสร้างขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่สนองต่อความต้องการ ความอยาก จุดมุ่งหวังในชีวิตหรือค่านิยมทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับความต้องการในการได้รับการบริการ (อาหาร ที่พัก ฯลฯ)

(2) มิติการกระทำระหว่างกันทั้งสองฝ่ายแบบไม่เป็นทางการ ประกอบด้วยมิติย่อยต่างๆ คือ เพื่อนบ้าน ความเป็นมิตร (มิตรภาพ) และครอบครัว เป็นต้น ทำหน้าที่การแสดง อัยยาศัยไมตรีจิต (sociability) สนองสนับสนุนเกี่ยวกับอารมณ์ (emotional support) และความช่วยเหลือฉุกเฉินฉุกเฉิน (aid)

(3) มิติการกระทำระหว่างกันทั้งสองฝ่ายแบบไม่เป็นทางการเกี่ยวกับความร่วมมือ (cooperation) และการสนับสนุน (support) ประกอบด้วยมิติย่อยเกี่ยวกับเครื่องมืออุปกรณ์ การให้ข่าวสารความรู้หรือสารสนเทศ (Instrumental Informational) ทำหน้าที่เป็นตัวช่วยให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือกัน (mutual aid) ในการควบคุมดูแล ตรวจสอบ ให้ความรู้ในอาณาบริเวณ

(4) มิติเกี่ยวกับองค์การ (ที่เป็นทางการ) ต่างๆ ที่เกี่ยวกับมิติย่อย เช่น ชุมชน ศาสนสถาน การบริหารจัดการ ฯลฯ ทำหน้าที่สนองต่อความต้องการของกลุ่มต่างๆ รวมถึงการจัดระเบียบทางสังคมให้เกิดความเป็นเรียบร้อย

(5) มิติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ประกอบด้วยมิติย่อยเกี่ยวกับการไปรษณีย์ (ออกเสียง) ในการต่างๆ การพบปะสังสรรค์เจ้าพนักงานข้าราชการเจ้าหน้าที่ ทำหน้าที่เพื่อบรรลุความสำเร็จจากผู้แทนระบบตัวแทน หรืออิทธิพลอำนาจ เป็นต้น

(6) มิติเกี่ยวกับการให้การสนับสนุนจากสภาวะหรือสภาพต่างๆ ประกอบด้วยมิติย่อย คือ งานเกี่ยวกับการกุศล (charity) หรือการให้การสังคมสงเคราะห์ และรัฐบาล ทำหน้าที่เพื่อบรรลุผลสำเร็จคือการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสนองต่อความต้องการ

(7) มิติเกี่ยวกับเศรษฐกิจหรือความคล่องตัวภายใต้ระเบียบทุนนิยม ประกอบด้วยมิติย่อยเกี่ยวกับการผลิต การบริโภค การจำหน่ายจ่ายแจก ทุนการเงินการธนาคาร การออม ความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินเกี่ยวกับการประกันภัยและการประกันชีวิต ตัวช่วยให้ทำหน้าที่

ของระบบสังคมตามนัยยะดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จ ได้แก่ การสะสมทุน หรือการออม และแหล่งที่มาของทุนจากภายนอก

ขอบเขตแนวความคิด (Domains) เกี่ยวกับเอกลักษณ์รูปพรรณสัณฐาน (Conceptual Identity) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ i) สิ่งที่มองเห็นและรับรู้หรือความรู้ความเข้าใจ (Perception and Cognition ; ความรู้สึกสัมผัสและกระบวนการรับรู้สิ่งที่เข้าใจหรือรู้) ประกอบด้วยมิติสำคัญ (major Dimensions) และมิตีย่อย (subdimensions) ดังนี้

(1) เกล็ดลักษณะของสถานที่ (major dimensions) เช่น ชื่อเสียง (subdimensions) เกิดจากสถานที่ ๆ มีความคุ้นเคย สนิทสนม เคยชิน และใช้ประโยชน์ (Place Familiarity and Use)

(2) แผนการเพื่อทำให้เกิด Perception and Cognition ได้แก่ การกำหนดจุดหรืออาณาเขตสถานที่ (mapping) และการสร้างสิ่งผูกมัด (Bounding) ตัวช่วย การทำหน้าที่เหมือน (1)

(3) มิติเอกลักษณ์ของบุคคล ประกอบด้วยมิตีย่อยเกี่ยวกับกลุ่มชน สำเนียงภาษา เพศ อายุ การแต่งกายเสื้อผ้า การจัดการเกี่ยวกับการตกแต่ง (cosmetic management) ตัวช่วยบุคคลที่คุ้นเคย (people familiarity) ระดับของการช่วยเหลืออุปถัมภ์ (degree of comfort)

(4) มิติของสัญลักษณ์ การสื่อสาร (Symbolic communication) ประกอบด้วยมิตีย่อยเกี่ยวกับการออกแบบตกแต่งสัญลักษณ์ (Symbolic Decoration) และการทำเครื่องหมายกำหนดเขต (territory making) หน้าที่หรือกิจกรรมที่เป็นตัวช่วยการทำให้เป็นส่วนตัว สาเหตุที่เป็นอุปสรรค และการต่อต้าน (Personalization, Aesthetics Barriers, Defence)

ขอบเขตแนวความคิด (Domains) เกี่ยวกับเอกลักษณ์รูปพรรณสัณฐาน (Conceptual Identity) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ii) การมีผลต่อ (Affective) ประกอบด้วยมิติหลัก (Major Dimensions) 11 ประการคือ

1. สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายของสถานที่
2. ความรู้สึกรำลึกถึง และความรู้สึกผูกพัน
3. การประเมินค่า, การตีราคา และการประเมิน, การตีราคา
4. การรบกวนทำให้รำคาญ จากบุคคลหรือสิ่งรบกวน
5. ความรู้สึกปลอดภัย และความปลอดภัย
6. การมอบอำนาจ, ให้อำนาจ, อนุญาต
7. โฉมภายนอกของสถานที่, สิ่งปรากฏ

8. การปิดบังซ่อนเร้น, การมีส่วนร่วม
9. สุนทรียศาสตร์, เกี่ยวกับความรู้สึกต่อความงาม
10. ค่านิยมต่างๆ ร่วมกัน
11. อารมณ์ความรู้สึกรวม หรือความสัมพันธ์ระหว่างกัน (การมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของร่วมกัน)

การปฏิบัติใหม่บรรลุผล (หรือการทำหน้าที่)

- ตาม 1 คือ การยกระดับการเป็นประโยชน์แก่ตนเอง
- ตาม 2 คือ การปลุกฝัง
- ตาม 3 คือ การสร้างความพอใจในสถานที่ การประเมินราคา
- ตาม 4 คือ การสร้างความไม่พอใจ
- ตาม 5 คือ ความหวาดกลัว หรือการคุกคามขู่เข็ญ
- ตาม 6 คือ ระดับของการควบคุม
- ตาม 7 คือ ความอ่อนแอทางสังคม หรือความสำราญใจ ความพอใจทางสังคม
- ตาม 8 คือ คาดหวังจะได้รับการเอื้ออาทรช่วยเหลือระหว่างกัน
- ตาม 9 คือ ความมั่งคั่งหรือความเป็นระเบียบ
- ตาม 10 คือ อิทธิพลระหว่างบุคคล การเกาะติดรวมกัน (การสร้างสิ่งยึดเหนี่ยว)
- ตาม 11 คือ ความรู้สึกร่วมกัน

ขอบเขตแนวความคิด (Domains) เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต (Dynamic Change) ประกอบด้วยมิติสำคัญ (Major Dimensions) 3 ประการเกี่ยวกับ 1. ระยะสั้น (Short Term) 2. ตามฤดูกาล (Episodic : Seasonal, Annual etc) 3. ระยะยาว (Longterm Events)

ขอบเขตแนวความคิด (Domains) เกี่ยวกับสิ่งภายนอกหรือสิ่งที่อยู่โดยรอบชุมชน (Externality or Spacial Scale ; ระดับช่องว่าง) เช่น 1. กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน (household) 2. Blockface 3. การกำหนดหน้าที่หรือการกำหนดอาณาเขต 4. ส่วนของเขตเมือง (ใจกลางเมือง ชานเมือง ธุรกิจ ฯลฯ) 5. นคร 6. ภูมิภาค และ 7. ประเทศ เป็นต้น มีผลต่อขอบเขตแนวความคิด (Domains) กับแนวคิดสิ่งที่เป็นอยู่ของอาณาเขต (Areal Content Domains) ขอบเขตแนวความคิด (Domains) การกระจายของปัจจัยภายในกับปัจจัยภายนอก (Internal V.S. External flows) มีผลต่อขอบเขตแนวความคิด (Domains) ของการกระทำระหว่างกันหรือพฤติกรรม (Interactions or Behavior) และท้ายที่สุดขอบเขตแนวความคิด (Domains) จากปัจจัยของผู้ที่อาศัยอยู่ภายใน (Insiders or Resident) และผู้ที่อยู่ภายนอก (outsiders) หรือคนงาน (Workers) มีผลต่อขอบเขตแนวความคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์ (Conceptual Identity)

การพัฒนาชุมชน : การมุ่งเน้นพัฒนาชุมชนในเมืองต่างๆ (Community Development : The Conscious Development of Communities in Cities)

การสรุปหรือให้ความหมาย หรือการให้คำจำกัดความของคำว่า "การพัฒนาชุมชน" มิใช่เป็นไปโดยง่าย ดังที่ได้มีผู้วิจารณ์อดีตอธิบายไว้มากมาย (Sanders, 1958) และตำราที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการพัฒนาชุมชนมีเป็นจำนวนมาก (Christensen and Robinson, 1989)

ศาสตราจารย์กล่าวได้พัฒนาในรูปของสถาบัน (academic) และความชำนาญพิเศษเฉพาะทางหลังจากปี ค.ศ. 1940 เศษ และวารสารเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวได้ถือกำเนิดมาแล้วประมาณ 25 ปี (Wayne K.D. Davies David T. Herbert, 1993) ซึ่งพบได้จากกรณีบริเตน (Britain) หรืออังกฤษซึ่งรวมเวลส์ สกอตแลนด์ และอิงแลนด์ วารสารการพัฒนาชุมชน (Community Development Journal) ได้เริ่มพิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรกตั้งแต่ปี ค.ศ. 1965

ในประเทศสหรัฐอเมริกา "Journal of the Community Development Society" เริ่มในปี ค.ศ. 1970 และจาก "Centre for Neighbourhood Technology" (Chicago) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1977 ศูนย์กลางสำหรับเทคโนโลยีบ้านใกล้เรือนเคียง (หรือที่ในประเทศไทยเรียกว่า "ภูมิปัญญาชาวบ้าน") ทั้งนี้งานของบ้านใกล้เรือนเคียง (The Neighbourhood work) เป็นที่ได้รับความนิยมเป็นอันมาก

อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญเกิดขึ้นกับการพัฒนาชุมชนก็ด้วยเหตุของจุดมุ่งหมายที่สับสน (diffuse focus) อันเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆ (due to several factors) เพราะหลักการหรือกฎเกณฑ์ของการพัฒนาชุมชนมีการทับซ้อนเหลื่อมล้ำกับหลักการหรือกฎเกณฑ์กับศาสตร์อื่นๆ มาก (overlap with so many academic discipline) ดังเช่น สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เป็นต้น และเป็นแนวธรรมเนียมปฏิบัติเชิงวิชาชีพของการพัฒนาชุมชนได้ถูกเชื่อมโยงนำไปประยุกต์ใช้ เช่น ในการวางแผนการบริหารจัดการ และการสังคมสงเคราะห์ และเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องของครอบคลุมและมีความสัมพันธ์เป็นอย่างมากกับการพัฒนาชุมชนชนบทในสังคมโลกที่ 3 (The Third World) อันได้แก่ประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชีย แอฟริกา ลาตินอเมริกา และตะวันออกกลาง ที่จัดเป็นประเทศด้อยพัฒนาพัฒนาน้อย หรือกำลังพัฒนาแล้ว ไม่ทันสมัย

สังคมโลกที่ 3 ดังกล่าว ได้พยายามเปลี่ยนแปลงเขตชนบทและเขตเมืองให้ไปเป็นแบบอารยธรรมตะวันตก (Western Civilization) ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นสังคมพัฒนา และทันสมัย หรือโลกที่ 1 หรือโลกที่ 2 (The First World or The Second World) แล้วแต่กรณี แซนเดอร์ (Sanders, 1958) "การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ (process) วิธีการ (method) การจัดทำแผนงาน (programme) และเป็นขบวนการ (movement)"

จาก (1) การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับความก้าวหน้าระหว่างเงื่อนไขต่างๆ ที่ขึ้นอยู่กับเวลา (in sense of a progress between conditions through time)

จาก (2) การพัฒนาชุมชน เป็นวิธีการ (method) เพื่อยังผลให้เกิด หรือนำไปสู่ความสำเร็จบางอย่างในท้ายที่สุด (as a means to achieved some end)

จาก (3) การพัฒนาชุมชน เป็นการจัดทำแผนงาน (as a programme) ที่ทำให้ได้มาซึ่งกฎเกณฑ์บางอย่างเพื่อทำให้เกิดการกระทำบางประการ (in some of carrying out some procedures to produce some action)

จาก (4) การพัฒนาชุมชน เป็นขบวนการ (movement) ที่เป็นสาเหตุทำให้ประชาชนต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ด้วย

"จากแนวทางพินิจศึกษาอันหลากหลายดังกล่าว จึงไม่เป็นที่น่าประหลาดใจที่ทำให้การสรุปความหมาย หรือการให้คำจำกัดความของสาขาวิชานี้แตกต่างกันไป" (Christenson and Robinson 1989, 11-12) แต่สามารถสรุปได้ดังนี้ (crystallized as follows)

"การพัฒนาชุมชน คือ ความมุ่งประสงค์ที่ยังผลสำเร็จ ที่มีพื้นฐานจากความพยายามของคนที่อยู่ในท้องถิ่นด้วยการปฏิบัติการบางอย่างเพื่อทำให้สิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ การให้บริการต่างๆ และคุณลักษณะอื่นๆ ในอาณาเขตของเขาให้ดีขึ้น" "Community development is the purposeful, locality - based attempt of people - either from inside or outside an area to initiate some action to improve their local environment associations, services and other attributes in their area" (Wayne K.D. Davies David T. Herbert, p. 110)

จากความหมายดังกล่าว การพัฒนาชุมชน จึงประกอบด้วย

(1) ความมุ่งประสงค์ให้เกิดความสำเร็จเพื่อให้เกิดและหรือการเปลี่ยนแปลงในสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่ง ทั้งที่ไม่เป็นแบบต่อเนื่องหรือต่อเนื่อง

(2) การตั้งกล่าวคนในชุมชนท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญ

(3) การริเริ่มให้เกิดการปฏิบัติการ อาจเป็นจากภายในและหรือจากภายนอกชุมชน

(4) จาก (3) การตั้งกล่าวจะยังผลให้เกิดการปฏิบัติการบางอย่าง

(5) การปฏิบัติการตาม (4) จักเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนนั้นๆ

(6) การปฏิบัติการตาม (5) โดยเจตนา ก็เพื่อให้เกิดหรือการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น (change to better)

อนึ่ง การกระทำการพัฒนาชุมชนโดยความสำคัญดังกล่าว ไม่เป็นแต่เพียงการทำให้ได้รับความพึงพอใจในการได้รับการสนองตอบความต้องการต่างๆ เท่านั้น แต่ยังเป็นการกระทำที่จัดเป็นสิ่งสร้างสรรค์ (creation) หรือเป็นการกระตุ้น (stimulation) ขององค์กรท้องถิ่นต่างๆ (local organizations) หรือการเกิดระบบการทำให้ได้รับการบริการต่างๆ (delivery system to provide) หรือเป็นสิ่งกระตุ้นเตือนเรื่องราวต่างๆ ดังกล่าว (monitor these features)

ประเด็นหลักที่เป็นจุดเน้นต่อไปนี้ นอกจากได้ยกขึ้นมาเป็นแนวทางในการพินิจศึกษา "การพัฒนาชุมชน" แล้ว ยังต้องการให้มีความรู้ความสามารถเพื่อยังประโยชน์ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เช่น การให้บริการต่างๆ ของชุมชน (เช่นสร้างมิติดังๆ เพื่อรองรับ หรือสนองตอบความต้องการ หรือค่านิยมของคนที่อยู่รวมกันชุมชน) เป็นต้น (needs, desire, cultural goals or value institutionized means)

เหตุผลเพื่อการพัฒนาชุมชน (Reasons for Community Development)

- (1) การมีส่วนร่วม (participation)
- (2) ปฏิกริยาต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (reaction against change)
- (3) การแก้ไข ดัดแปลง ปรับตัวของเงื่อนไขต่างๆ (modification of conditions)
- (4) การขาดการสนองตอบต่างๆ หรือการขาดแคลนทรัพยากรต่างๆ (missing needs or resources) (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993)

จาก (1) การมีส่วนร่วม (participation)

การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในระยะเริ่มแรก ขึ้นอยู่กับหลักการของการช่วยเหลือตนเอง (earliest human settlements were based on principle of self - help) การดังกล่าวจัดเป็นการร่วมมือร่วมใจระหว่างปัจเจกบุคคลต่างๆ หรือหลักการของการมีส่วนร่วม (participation) นั้นเอง

การช่วยเหลือตนเอง หรือการร่วมมือระหว่างบุคคลที่มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม หรือการมีส่วนร่วมเป็นปรากฏการณ์ในสังคม ปฐมฐาน (primitive society) สังคมเป็นอยู่อย่างง่าย (simple society) หรือสังคมประเพณี (traditional society) ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมที่มีการจัดการทางอำนาจแบบหมู่เหล่า (band) เผ่าชน (tribal) เมื่อสังคมเจริญเติบโตพัฒนา มากยิ่งขึ้นจากผลที่ได้รับจากคลื่นลูกที่ 1 และคลื่นลูกที่ 2 (การปฏิวัติทางเกษตรกรรมและการปฏิวัติอุตสาหกรรม) การจัดองค์กรทางการเมืองเปลี่ยนไปเป็นแบบการมีการแบ่งแยกอำนาจ (ทางสังคมทางเศรษฐกิจ และทางการเมือง) เค้นชัดมากยิ่งขึ้น และปรับเปลี่ยนไป

เป็นแบบรัฐโบราณ ฟิลาตัส โซกุน ระบอบพระมหากษัตริย์ ฯลฯ สังคมชาติรัฐ หรือรัฐประชาชาติ (nation - state) เกิดการรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง (centralization) ซึ่งการดังกล่าวได้ยังผลให้สูญเสียการควบคุมและการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น (centralization of authority led to the loss of local control and participation) การต่อต้าน การรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางได้รับการต่อต้านจากนักปราชญ์ต่างๆ ซึ่งพบได้จากอริสโตเติล ปราชญ์ชาวกรีก รวมถึงโรมันและชาวยุโรปอื่นๆ เช่น จอห์น ล็อก (Locke) รูสโซ (Rousseau)

นักคิดดังกล่าวเน้นการพัฒนาแนวราบ หรือความสัมพันธ์ที่อยู่บนรากฐานของท้องถิ่นมากกว่าความสัมพันธ์แนวตั้งที่ขึ้นอยู่กับผู้ที่อยู่ในระดับสูงของสังคม ที่สามารถย้อนอดีตได้ถึงในสมัยกรีก (with the conscious development of horizontal or loyalty - based associations, rather than the vertical links to higher levels of society, can be traced back to ancient Greeks) (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993) "อริสโตเติล (Aristotle) ได้สนับสนุนให้ชาวเมือง (people ในนคร (in the new polis) หรือนครรัฐ (city - state) ได้ร่วมมือรวมใจกันเพื่อสร้างสรรให้เกิดสิ่งที่ดีกว่าในชีวิต (to join together in fellowship to create a better life)" (Barker, 1969) การอธิบายสิ่งที่ควรเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในเมืองใหม่ หรือนครรัฐ อริสโตเติล ใช้คำที่เป็นภาษากรีก คือ "KOINOMIA" ดาวน์นี่ (Downey, 1976) ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับคำว่า "KOINOMIA" สามารถตีความหมายเป็นได้ทั้ง "หุ้นส่วน" (partnership) "ความสัมพันธ์" (association) และ "ชุมชน" (community) จึงทำให้สับสน

อย่างไรก็ตาม KOINOMIA มีความหมายครอบคลุมถึงการให้สิ่งที่ดีแก่มนุษย์ (the supreme good) อันได้แก่การมีความสุขจากความสัมพันธ์ระหว่างกัน การเติมเต็มความต้องการขั้นพื้นฐานต่างๆ และเสริมด้วยการใช้ชีวิตอย่างมีความหมาย "KOINOMIA" ในเมืองใหม่ (new polis) หรือในนครรัฐ (city - state) ตามแนวความคิดของอริสโตเติล (Aristotle) ที่หมายถึง หุ้นส่วน (partnership) ความสัมพันธ์ (association) และชุมชน (community) จัดเป็นที่มาขั้นพื้นฐานในชีวิตสังคมครอบครัว (household) ยังผลให้ชุมชนนครรัฐเต็มไปด้วยกำลังความสามารถแบบพลวัต (dynamic energy) ที่เปี่ยมพร้อมด้วยความสามารถที่จะเปลี่ยนวิถีชีวิตไปเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกัน ระหว่างผู้ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน (reciprocal relationships between residents) ด้วยภาระหน้าที่ๆ มีระหว่างกันทั้ง 2 ทาง

อย่างไรก็ตาม KOINOMIA มิใช่เป็นเพียงสิ่งเดียวที่มีผลดังกล่าว เพราะยังมีการบริหารจัดการที่แบ่งออกเป็นส่วนหรือสาขาหรือหน่วยย่อยต่างๆ ภายในนครรัฐที่เป็นการบริหารแบบกระจายอำนาจหน้าที่แก่ท้องถิ่นอีกประการหนึ่งจากกรีก ค่อยมาเป็นมรดกตกทอดไปยังโรมันเอ็มไพร์ ทั้งนี้จักรวรรดินิยมโรมันได้มอบหมายอำนาจหน้าที่หรือกระจายอำนาจแก่ท้องถิ่นเพิ่มขึ้นมากกว่าที่กรีกเคยปฏิบัติ

มรดกตกทอดจากกรีกและโรมันโบราณไม่ได้มีเพียงกรณีที่ประชาชนมีสิทธิและหน้าที่ในการมีส่วนร่วมในชีวิตแบบเมืองในชุมชนเมืองเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ทว่ายังมีมรดกอื่นๆ เช่น เป็นต้นกำเนิดความคิดเกี่ยวกับสติปัญญา (intellectual fountainhead) ที่นำไปใช้ในเมืองต่างๆ ของสังคมตะวันตกนับแต่อดีตเป็นต้นมา อภิสัทธาชนที่มีการรวมกลุ่มเป็นสมาคม ชมรม มีผลต่อการตั้งถิ่นฐานของเมืองเป็นจำนวนมากในยุโรปตะวันตก รวมถึงแนวความคิดของนักปรัชญาการเมืองปลายศตวรรษที่ 17 ดังเช่น จอห์น ล็อก (John Locke) และโทมัส ฮอบบ์ (Thomas Hobbes) รูสโซ (Rousseau, J.J.) เป็นต้น สำหรับในโลกตะวันออก แนวความคิด "การมีส่วนร่วม" ตรงกันข้ามกับโลกตะวันตก เช่น ประเทศต่างๆ ในอาเซียน (Asian countries) ได้ส่งเสริมอาณาอำนาจในเขต เมืองให้อยู่ในระดับสูง (higher levels of political authority) ซึ่งยังผลให้มีการรวบรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางของผู้ที่อาศัยอยู่ (resident participation) จึงเป็นไปในทางกลับกัน

จาก (2) ปฏิกริยาต่อต้าน การเปลี่ยนแปลง (reaction against change) เป็นสิ่งแรกของปัจจัย 1 ใน 5 ที่เกิดจากการกระทำ ของชุมชน ตามแนวความคิดของคีย์ส (Keyes, 1987)

เมื่อต้องการพัฒนาชุมชน สิ่งแรกในการเสนอประเด็นบางอย่างเพื่อการพัฒนาชุมชน ก็คือการเกิดปฏิกริยาต่อต้านการเปลี่ยนแปลงจากท้องถิ่นเพราะกลัวผลที่จะได้รับจากการเปลี่ยนแปลงต่อคุณภาพของการดำเนินชีวิตในทางที่เป็นโทษต่อผู้ที่อยู่อาศัยในอาณาเขตดังกล่าว ซึ่งคีย์ส (Keyes) เรียกว่า "การพิทักษ์อาณาเขต" (area defence) หรือ "การต่อต้านการรุกรานของอาณาเขต" หรือที่มันของเขตอิทธิพล (area or turf - based defence) เช่น การวางแผนสร้างถนนหลวงหรือทางหลวงเส้นใหม่จะมีการรังวัด และเวนคืนที่ดินในกรณีประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยภายใต้เศรษฐกิจทุนนิยมเสรี การดังกล่าวจะเกิดปฏิกริยาต่อต้านจากกลุ่มผู้เสียประโยชน์ เพราะการสูญเสียที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์ในท้องถิ่น ทางหลวงเป็นอุปสรรคต่อครอบครัวและวงศ์วาน แยกวิถีชีวิตชุมชน และเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งมลภาวะทางน้ำ อากาศ เสียง แรงสั่นสะเทือน ฯลฯ

หรือกรณีอื่นๆ เช่น การสร้างศูนย์การค้าขนาดใหญ่ มีผลต่อการล่มสลายทางการค้าของชุมชนดั้งเดิม ทางหลวงเปลี่ยนชุมชนตลาดจากทางน้ำเป็นทางบก ปฏิกริยาที่เกิดจากการสร้างอาคารขนาดใหญ่ในชุมชน เช่น ศูนย์การค้าครบวงจรขนาดใหญ่ (shopping - malls) สนามกีฬา (sports stadla) การแสดงสินค้า (exhibition areas) หรือการลดขนาดพื้นที่สีเขียว (reductions in the size of green areas) เช่นเดียวกับการบุกรุกเข้าครอบครอง (invasion) อาณาเขตจากผู้เข้ามาอาศัยแบบถาวร และหรือแบบชั่วคราว เช่น หมู่บ้านจัดสรรบุกรุกพื้นที่

ทำการเกษตร การอพยพจากชุมชนชนบทเข้าเมือง ก่อให้เกิดบุกรุกที่สาธารณะในรูปของชุมชนแออัด สถานบันเทิง ร้านอาหาร ซ่องโสเภณี ขณะที่กลุ่มอื่นๆ ในชุมชนไม่ต้องการ (undersirables) และมีปฏิริยาต่อต้าน หรือแก้ไข (modify) เปลี่ยนแปลงหรือวางแผน เพื่อเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่คนในชุมชนเห็นว่าจกส่งผลในทางลบ (negatively perceived) "การตั้งกล่าวจกนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ในเขตเมือง" (Cox and Johnston 1982 ; Knox 1987)

จาก (3) เงื่อนไขของการนำไปสู่การตัดแปลงแก้ไข (modification of conditions)

คำอธิบายเกี่ยวกับสาเหตุของการพัฒนาชุมชนตามนัยนี้ ได้แก่ความพยายามที่จะแก้ไขรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นการบรรเทา (mitigate) หรือการทำให้เบี่ยงเบนต่างๆ ทางเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนแบบเมืองเหลือน้อยที่สุด เพื่อยังผลให้เกิดความมั่นคงของสังคม ดังกล่าว คีย์ส (Keyes) ได้สรุปไว้ว่า ได้แก่ "การควบคุมจากท้องถิ่น" (Local control) ตัวอย่างสิ่งที่ต้องได้รับการควบคุมได้แก่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในอาณาเขตภายในเมือง (inner - city areas) เช่น โรคระบาด (plagued) มีคนยากจนมาก (high levels of poverty) อาชญากรรม (crime) การว่างงาน (unemployment) ปัญหาที่อยู่อาศัย (housing problems) และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เก่าคร่ำคร่า ล้าสมัย (obsolescence ; ออฟเชลเชนซ์ : เก่าคร่ำคร่า)

จาก (4) การไม่สามารถสนองตอบความต้องการต่างๆ หรือการขาดแคลน ทรัพยากร (missing needs or resources)

สิ่งดังกล่าว คีย์ส (Keyes) เรียกว่า ทรัพยากรท้องถิ่น (Local resources) ที่ส่วนมากมักจะเป็นประเด็นปัญหาที่ไม่สามารถสนองตอบความต้องการของชนชั้นกลางที่อาศัยแถบชุมชนชานเมือง ความต้องการต่างๆ (needs) ของปัจเจกบุคคลที่มาอยู่ร่วมกันในชุมชนแบบเมืองทั้งภายในและภายนอกชุมชน เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการกระทำของชุมชน เพื่อให้สามารถสนองตอบความต้องการต่างๆ ในชุมชน แต่ทว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปในชุมชนท้องถิ่นที่ไม่สามารถให้การตอบสนองตอบได้โดยสมบูรณ์ ไม่ว่าจะมาจากภาคเอกชน (private enterprise) หรือจากภาครัฐ (government sector) การดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการที่จกต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข หรือการพัฒนานั้นเอง ในอเมริกาเหนือโดยเฉพาะบริเวณชานเมืองของนครต่างๆ ในประเทศสหรัฐฯ ส่วนมาก วัยรุ่น และเด็กๆ ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น อุปกรณ์กีฬา จากการให้การสนับสนุนของกลุ่มโดยสมัครใจ (voluntary associations) ในชุมชนท้องถิ่น (local community) เหตุผลสำคัญทั้ง 4 ประการ เพื่อทำการพัฒนาชุมชนมิใช่เป็นสิ่งผูกขาดเสมอไป เพราะการพัฒนาต้องการสิ่งอื่น หรือ

ปัจจัยอื่นๆ อีกมาก เช่น ทักษะของการสื่อสาร (communication of opinion) จะนำไปใช้เมื่อชุมชนท้องถิ่นขอความเห็น หรือขอคำปรึกษาเกี่ยวกับนโยบายในการวางแผนงาน หรือนโยบายในการเปลี่ยนแปลง การตั้งกล่าวจะต้องสร้างเครือข่ายการประสานงาน (liaison networks) กับองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

การวางแผนในการพัฒนาชุมชนมักจะรวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับกลุ่มจำแนกพวก (categories) ต่างๆ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่ปรากฏอยู่ในเมือง (inner city) ตลอดจนความต้องการ (needs) รวมถึงทรัพยากรต่างๆ (resources) ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่สุด (paramount) อย่างไรก็ตาม ที่มาของการพัฒนาชุมชนก็คือผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนท้องถิ่นประสบปัญหา และไม่สามารถได้รับการเยียวยาแก้ไขจากอำนาจที่มีอยู่หรือจากการริเริ่มดำเนินการจากภาคเอกชน การพินิจศึกษาปัญหาต้องรอบคอบ ปัญหาที่เกิดขึ้นของผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนท้องถิ่นอาจไม่สามารถพิจารณาได้จากพนักงานของเมือง หรือจากเจ้าของที่ดินที่แสวงหาผลประโยชน์จากชุมชนแออัด

ดังนั้นการพัฒนาชุมชนควรจักต้องอยู่บนพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นที่จักต้องเป็นการปรับปรุงชุมชนที่เป็นไปในทางบวกหรือเป็นการก่อประโยชน์

ระบบที่นำไปใช้เป็นทางเลือกในการพัฒนาชุมชน (Community Development ; Alternative Delivery System)

ระบบต่างๆ ที่ได้มีการนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนตามปกติโดยทั่วไปทางเลือกดำเนินการมี 3 ทาง ถ้าไม่รวมงานสงเคราะห์ หรือการกุศล (charity) เพราะการกุศล (charity) หรือพื้นฐานของการมีใจรักในเพื่อนมนุษย์ (เป็นคนใจบุญ) (philanthropic endeavour) เป็นจุดเริ่มต้นของทุกทางเลือก

ทางเลือกที่ใช้เพื่อการพัฒนาชุมชน มี 3 ทางคือ

(1) การใช้เทคนิคเป็นตัวช่วย (Technical assistance)

(2) การช่วยเหลือตนเอง (self - help)

(3) การพินิจศึกษาจากความขัดแย้ง หรือเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical or Conflict Approach) (Christensen and Robinson, 1989)

1. การให้การอนุเคราะห์ หรือการช่วยเหลือจากพื้นฐานการกุศล หรือความใจบุญ (charity) และการมีใจรักในเพื่อนมนุษย์ (philanthropic Assistance) หรือการพัฒนาชุมชนเริ่มจากศาสนา (จักร) คริสเตียน ในสังคมยุโรป

สังคมโบราณในยุคของหมู่เหล่า เผ่าชน ก่อนที่จะมีการตั้งถิ่นฐานที่อยู่แน่นอน

ในสภาวะของการหาของป่าและล่าสัตว์ (food cattering and hunting society) มนุษย์ต้องต่อสู้กับปัญหาการแสวงหาอาหารเพื่อให้พอเพียงแก่การเลี้ยงตนเอง

ในสภาวะดังกล่าว ยังผลให้ประสบปัญหาความยากจนคนแค่น ปัญหาผู้สูงอายุ ไร้ที่อยู่อาศัย การสูญเสียพรหมจรรย์ของสตรีและเด็กกำพร้า (paupers, the aged, the homeless, "fallen" women and orphans)

ในสังคมยุคกลาง ปัญหาต่างๆ ได้รับการเยียวยาจากศาสนาหรือโดยขุนนาง (บารอนฟีลด์) (church or by feudal barons) ซึ่งส่วนหนึ่งจัดเป็นภาระหน้าที่ (ตามระบบฟีลด์) รองรับเป็นภาระในการให้การสังเคราะห์ ในยุคของการปฏิบัติทางการค้าและอุตสาหกรรมในบริเทน (ประเทศอังกฤษ เวลส์ สกอตแลนด์ เป็นเรื่องหรือเป็นหน้าที่ของคนรวยหรือของคนใจบุญ (Owen, 1964) และที่เป็นอย่างเดียวกับในประเทศสหรัฐฯ (Bremner, 1960)

ศตวรรษที่ 16 (ค.ศ. 1500 - 1600) ในบริเทน การที่รัฐประสบความสำเร็จในการพัฒนากฎหมายเพื่อคนจน (Poor Laws) ทำให้อย่างน้อยมีผลต่อการมีชีวิตรอดขั้นต่ำ เช่น การสร้างบ้านสำหรับคนงานยากจน (workhouses) โดยได้รับการสนับสนุน (relief supported) จากภาษีท้องถิ่น (local taxes) ที่ดำเนินการโดยตำบล (เขตทางศาสนา เขตการปกครองในประเทศอังกฤษ ; by parishes) แต่การดังกล่าวยังไม่พอเพียงในการแก้ปัญหา

ศตวรรษที่ 19 (ค.ศ. 1800 - 1900) ในประเทศอังกฤษ โดยเฉพาะในกรุงลอนดอน มีผู้ถูกทอดทิ้งหรือคนจรจัดเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก (explosion in numbers of outcasts) (Jones, 1971) การวิจารณ์สังคม (social commentators) จากนักวิจารณ์หลายท่านดังเช่น Mayhew Engels และ Booth ได้บรรยายถึงการเพิ่มขึ้นของปัญหาต่างๆ (growing problems) เช่น ความยากจน อาชญากรรม ที่อยู่อาศัยที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวางในนครต่างๆ ของโลกตะวันตก

สำหรับคนอื่นๆ ได้วิจารณ์ไปไกลกว่านั้นคือนอกเหนือจากได้ให้ความตามนัยดังกล่าวแล้ว ยังได้เสนอแนวทางในการเปลี่ยนแปลงสังคมดังกล่าวตลอดจนพัฒนาหรือแก้ไขผ่านพรรคการเมือง ทำการแก้ไขการกระจายทรัพยากรขั้นพื้นฐานของสังคม ซึ่งเป็นการพินิจศึกษาที่เกี่ยวข้องกับระดับชาติ

"การวิพากษ์วิจารณ์ถกเถียง" จัดเป็นรากฐานในการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น หรือการพัฒนาชุมชน จึงไม่เป็นที่สงสัยเลยว่า ศาสนาจักรคริสเตียนมีบทบาทในการเติมเต็มความเป็นอยู่ในสังคมให้ดีขึ้น ตลอดจนพยายามรักษาสถานภาพเดิม (status quo) และยอมรับเงื่อนไขในชีวิตนี้โดยให้คำมั่นสัญญา "a better one in heaven" ชีวิตที่ดีกว่าคือชีวิตในสวรรค์ ตัวอย่างศาสนากับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบของ "กองทัพธรรม"

(The Salvation Army) (Salvation ; การทำให้พ้นบาป การช่วยเหลือให้พ้นภัยโดย William Booth ขณะทำการฟื้นฟูสังคมลอนดอนตะวันออก (The East London Revival Society in 1865) และตั้งชื่อใหม่ในปี ค.ศ. 1878

การตั้งกล่าวเป็นความพยายามสร้างคริสเตียนใหม่ (a new kind of christian church) สิ่งหนึ่งได้แก่การออกแบบ (designed) เพื่อปรับปรุงเงื่อนไขต่างๆ ให้ดีขึ้น (improve the conditions) ของคนจนที่สุดในหมู่ผู้ที่ยากจนในชุมชนแออัด (the poorest of the poor in the slums) การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น จักต้องเห็นคุณค่าแนวทางของเรื่องทางโลก (หรือขบวนการวิสัย) ที่จะขาดเสียมิได้ 2 ประการ

ประการแรก เป็นการวางรากฐานในการสถาปนาองค์การสาธารณกุศลท้องถิ่น (local charity organizations) เพื่อแบ่งเบา (mitigate) การบรรเทาความยากจน และความสิ้นหวัง (despair) ในเมืองพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ขณะที่ผู้อพยพเข้ามาใหม่ไม่มีผู้ใดหวนกลับไปสู่สภาพของความยากลำบาก (distress) องค์การสาธารณกุศลท้องถิ่น เริ่มจากการบริจาคอาหาร ที่พัก และยารักษาโรค ช่วยเหลือในถิ่นอาศัยของผู้ยากจน องค์การดังกล่าวเน้นไปที่ความยากจน และเงื่อนไขทางสังคม เช่นที่อยู่อาศัยที่ขาดสุขลักษณะ (insanitary houses) การอยู่อย่างแออัด (over crowding) แรงงานเด็ก (child labour) การทำงานหนัก "โชยขาดเหงื่อ" "แรงงาน" ในสถานที่ทำงาน ร้านค้า ฯลฯ (sweat shops) เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ในปี ค.ศ. 1878 ในฟิลาเดลเฟีย (Philadelphia) มีองค์การการกุศลถึง 23 องค์การ ที่อยู่ในเมือง องค์การดังกล่าวไม่ได้ทำหน้าที่เพียงให้ทุน (dispensed their own funds) ในเขตท้องถิ่นของเขา แต่ยังจัดการสัมพันธ์กับองค์การต่างๆ ในเขตเมือง โดยมีการร่วมมือระหว่างสมาชิกจาก แต่ละอาณาเขต (Dillick, 1953)

ประการต่อมา มีการสร้างสิ่งที่เรียกว่า "บ้านเพื่อแก้ปัญหา" (settlement houses) ในเขตสลัม เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตด้วยการให้การศึกษา ดังนั้นองค์การเพื่อการกุศล หรือ กองทัพรธรรมจึงไม่ได้ดำเนินการแต่เพียงลำพังอีกต่อไป นอกจากนั้นยังมีอาสาสมัครจาก มหาวิทยาลัยต่างๆ เข้าไปใน "settlement house" เพื่อให้และปรับปรุงการศึกษา และสังคม มีการวางแผนและได้รับการออกแบบ (1) เพื่อเป็นเสมือนดวงประทีปทางศีลธรรม เช่น มีการสร้างห้องสมุด (2) เพื่อช่วยพัฒนาตนเองได้เร็วขึ้น และ (3) มีความหวังว่าจะพัฒนาสิ่งรอบตัวภายในอาณาเขตและจะยังผลให้ชุมชนดีขึ้น สิ่งแรกจากการดังกล่าวหรือ (1) ได้แก่การสถาปนา Toynbel Hall ขึ้นในไวท์แชพเพิล (in white chapel) In London in 1884 จากความพยายามของพระนักบวชในตำบล (parish priest) ชื่อ Samuel Barnett ผู้ซึ่งได้ เชื้อเชิญกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยเข้ามาปรับปรุงชุมชนให้ดีขึ้น แนวความคิดดังกล่าวได้

ขยายตัวอย่างรวดเร็วในสหรัฐอเมริกา (Davis, 1967) ตัวอย่างของ "settlement house" ที่มีชื่อเสียงส่วนมากปรากฏอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น Hull House ที่ได้ก่อตั้งโดย Adam sisters ในนครชิคาโก ในปี ค.ศ. 1889 (Adam 1910, Less 1985) ประมาณกันว่าในปี ค.ศ. 1900 มี "Settlement house" ในสหรัฐฯ 103 แห่ง และเพิ่มเป็น 410 แห่งในปี ค.ศ. 1910 (Dillick 1953, Hilman 1960) Settlement houses ทั้งหมดได้ออกแบบเพื่อช่วยเหลือประชาชนใน "บ้านใกล้เรือนเคียง" (neighbourhoods) หลุดพ้นจากความยากจน (relief to poverty) หลุดพ้นจากการที่เด็กถูกทอดทิ้ง (care of neglected children) เปลี่ยนสภาพการขาดสุขลักษณะ (removal of unsanitary conditions) และให้การสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ (sponsoring of a range of activities) เช่น สถานเลี้ยงดูแลเด็กในช่วงเวลากลางวัน (day care) สร้างสนามเด็กเล่น (playgrounds) สุขภาพอนามัย (health) และการให้การศึกษากว้างไป (public education in general) กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ได้ช่วยให้คนจำนวนมากนับเป็นล้านๆ ได้รับประโยชน์ และเป็นเสมือนดวงประทีปของความหวังในชีวิต (provided beacons of hope in a life) ซึ่งแต่เดิมเต็มไปด้วยความหมดหวัง และการต้องพึ่งพา (that was often full of despair and dependency) จึงมีต้องเป็นที่สงสัยสักน้อยนิดเลยว่าปัจเจกบุคคลได้รับความรู้เพื่อปรับปรุงชีวิตให้ดีขึ้นจากองค์การ settlement houses

2. คำช่วยทางเทคนิค (Technical Assistance)

การพินิจศึกษาคำช่วยทางเทคนิคในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เป็นการพรรณนาถึงแผนการ หรือการให้บริการต่างๆ แก่อาณาบริเวณท้องถิ่นในเมือง โดยการแทรกแซง (intervention) จากอำนาจรัฐบางอย่าง เช่นอำนาจของเทศบาล หรือจากรัฐหรือประเทศ (municipal authority state or nation) ซึ่งจะขาดเสียมิได้จากการใช้กระบวนการของอำนาจแบบสั่งการลงมาจากเบื้องบน (Essentially it is a type of "top-down" process)

การดังกล่าวต้องใช้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ (experts) โดยทั่วไปเกี่ยวกับเทคนิคบางอย่าง หรือมีสมรรถภาพ ความสามารถจากความชำนาญพิเศษบางอย่าง (some technical or professional capability) เป็นผู้ชี้แนะ (introduced to) ให้ชุมชน เพื่อเติมเต็มความต้องการต่างๆ ของท้องถิ่นบางประการ (to fulfill some local needs) เกี่ยวกับสินค้า บริการ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ไม่เหมือนกับการให้ในวิธีอื่นๆ (that are unlikely to be provide in any other way)

ในตอนต้นศตวรรษที่ 19 ปรัชญาเกี่ยวกับทุนนิยมเสรี หรือเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ (laissez-fair) เป็นความหมายที่บ่งบอกถึงการที่รัฐ (บาลส่วนมาก) ไม่แทรกแซงในการพัฒนาเมืองต่างๆ (did not intervene in the development of cities) อย่างไรก็ตาม การขยายตัว

เจริญเติบโตของเมืองอุตสาหกรรมต่างๆ เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก นำไปสู่วิกฤตในการจัดระเบียบ
สาธารณะ (the explos growth of the industrial cities led to crises in public order)
สาธารณสุข ที่อยู่อาศัย และความยากจน ปัญหาต่างๆ ดังกล่าวนี้องค์กรนำไปสู่การเรียกร้อง
ให้รัฐ (บาล) แสดงบทบาทที่มีต่อเมืองให้มากยิ่งขึ้น (Hall, 1988)

เทศบาล (ต่างๆ นคร เมือง ท้องถิ่น) ได้สนองตอบด้วยการแสดงบทบาท 2 ทาง
โดย (1) การปฏิบัติการโดยตรง (direct action) ด้วยการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้าง
ขั้นพื้นฐาน เพื่อขจัดปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย เช่น จัดสร้างแหล่งน้ำที่ปลอดภัยในการ
อุปโภคบริโภค จัดสร้างการระบายน้ำสกปรกโสโครกและขจัดน้ำเสีย สร้างองค์กรและ
ดำเนินการจัดระเบียบสาธารณะ ด้วยการวางนโยบายหรือให้การศึกษาและให้บริการสวัสดิการ
ต่างๆ (2) ในทางอ้อม (the indirect) วางแนวทางดำรงไว้ซึ่งอำนาจในการพัฒนาด้วยการ
กำหนดมาตรฐานสำหรับที่อยู่อาศัย และการศึกษา เป็นต้น สำหรับในศตวรรษนี้แนวทาง
ดังกล่าวจัดเป็นวิธีการขั้นแรกหรือขั้นปฐมฐานที่ซึ่งเขตชุมชนในเมืองต่างๆ มีความต้องการได้
รับบริการเพื่อการสนองตอบ

การดังกล่าวทำให้ในหลายกรณีเมือง หรือรัฐ (บาล) อื่นๆ ค่อยๆ เข้าดำเนินการ
ทำหน้าที่เดิมเดิมด้วยการใช้ความพยายามหรือพลังที่เกิดจากการมีใจรักในเพื่อนมนุษย์
ดังนั้นทำให้การดังกล่าวเป็นสิ่งชอบธรรม ผู้ปกครองเป็นจำนวนมากสามารถอ้างความ
ชอบธรรมว่ารัฐบาลได้พยายามให้การสนองตอบความต้องการต่างๆ ของท้องถิ่น
และได้ให้สิ่งบริการอำนวยความสะดวกแก่ท้องถิ่นที่ดีที่สุดเท่าที่ทำได้แล้ว

อย่างไรก็ตาม จากจำนวนและความแตกต่างๆ ของการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก
สะดวกที่มากมายหลากหลาย ระบบราชการจึงมีภาวะดังกล่าวเป็นการยากที่รัฐ (บาล)
หรือผู้ปกครองจะทำให้เกิดผลในมน้าวโดยลำพังแต่ผู้เดียว นอกจากนั้นการให้บริการสิ่ง
อำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นจำนวนมากที่ดำเนินไปโดยที่ผู้อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนท้องถิ่น
ไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (and many of the services were simple delivered to the
local area and the key decisions were made without reference to the local residents)
ดังที่ลิทเทอเรลล์ และฮอบส์ (Litterell and Hobbes, 1989) ได้กล่าวว่า "development in the
community, not development of community" การพัฒนาในชุมชนที่มีใช้การพัฒนาของชุมชน
ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาที่ชุมชนท้องถิ่นมิได้มีส่วนร่วมที่เป็นที่รู้จักและเป็นที่ได้
รับการยอมรับ ได้แก่

(1) ปัญหาประการแรก การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ปราศจากการพัฒนา (ของ) ชุมชน
มักจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของช่องว่างระหว่างชนชั้นทางสังคม (First economic development

without community development often leads to an increase in the gap between the social classes) (Wilkenson, 1979) นอกจากนั้นยังส่งผลให้กลุ่มคนบางส่วนโดยเฉพาะชนชั้นที่เป็นเจ้าของทรัพย์สิน มักได้รับผลประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงมากกว่าคนอื่น ๆ หรือชนชั้นอื่น ๆ

(2) ปัญหาประการที่สอง การพัฒนาที่เกิดจากปัจจัยภายนอกชุมชนท้องถิ่น ผลที่เกิดตามมาก็คือ “การพึ่งพาการบริหารและการจัดระเบียบจากภายนอกมากยิ่งขึ้น การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เช่น โรงพยาบาลที่มีเครื่องมือทางการแพทย์ที่ทันสมัย หรือระบบตำรวจที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ การดังก้าวได้เข้ามาแทนที่เปลี่ยนแปลงสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชนท้องถิ่น ความทันสมัยทำให้ชุมชนท้องถิ่นขาดความสามารถในการเข้าถึง เช่นอำนาจซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกจากโรงพยาบาล แพทย์พยาบาล เจ้าหน้าที่ จากนอกชุมชนเข้ามาอยู่ในชุมชน หรือกรณีเกี่ยวกับตำรวจ การพัฒนารถสายตรวจ (car patrol) ยังผลให้ตำรวจในท้องถิ่นต้องพัฒนาตนเองเพื่อใช้เทคโนโลยี หรือการติดคอมพิวเตอร์ในรถสายตรวจ เจ้าหน้าที่งานต้องฝึกฝนเรียนรู้เทคโนโลยีดังกล่าว นอกเหนือจากการใช้อาวุธปืน

ผลการพัฒนาที่ก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าวท้ายที่สุดทำให้สมาชิกสังคมแยกตัวจากสังคม โดยมองไปว่า “ไม่ใช่ธุระของพวกเขา” ซึ่งเกิดจาก “การขาดการมีส่วนร่วม” นั่นเอง

(3) ปัญหาประการที่ 3 ค่านิยมของผู้ใดมีอิทธิพลต่อการพัฒนา (Whose values influenced development and whether recipients participated in the choice of Objectives)

การพัฒนาแทบทั้งหมดเป็นค่านิยมที่เกิดจากชนชั้นกลาง เจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ให้คำปรึกษา (All too frequently it has been middle - class values of the government bureaucrats and their consultants) เป็นผู้มีอำนาจ (อิทธิพล) ครอบงำในการเลือกและการให้บริการต่าง ๆ แก่ท้องถิ่น จากเทศบาล (municipal) หรือจากอาณาอำนาจของรัฐ (state authorities) การตัดสินใจขั้นสุดท้ายอยู่ที่ (rest with) นักการเมืองท้องถิ่น (local politicians) “อย่างไรก็ตาม ผลงานวิจัยหลายชิ้นได้ชี้ให้เห็นว่าการตัดสินใจที่แท้จริงได้กระทำโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคนิค (technical experts) ของรัฐ (บาล) หรือผู้มีอำนาจอยู่เบื้องหลังการดังกล่าว” (Knox, 1987)

ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะเรียกการดังกล่าว (การพัฒนา) ว่าเป็น “การปกครองโดยประชาชน : people rule” หรือการตัดสินใจผ่านบัตรเลือกตั้ง (ballot box) จริง ๆ

อิทธิพลค่านิยมท้องถิ่นมีความแตกต่างกันหลายระดับ เช่น โครงการ "half-way home" หรือสถานที่พักพื้นทางจิตใจของผู้ที่ติดยาเสพติดมักจะได้รับต่อต้านจากอาณาเขตของผู้อยู่อาศัยชนชั้นกลาง และผู้ที่มีรายได้สูง พวกเขาเห็นว่าการดังกล่าวเป็นการให้บริการอำนวยความสะดวกที่ไม่พึงปรารถนา "half-way home is what is seen as the NIMBY (not in my back yard) syndrome." หรือโครงการ "บ้านเมตตา" "บ้านเอื้ออาทร" ความขัดแย้งเกี่ยวกับทำเลที่ตั้งของการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในชุมชนเมืองในการให้บริการกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนบ้านใกล้เคียงเป็นที่ได้รับความสนใจจากนักภูมิศาสตร์ (This conflict over the location of urban facilities has stimulated many neighbourhood activists and has been of particular interest to geographers) (cox and Johnston 1982 ; Deer 1992 ; konx 1987)

(4) ปัญหาประการที่ 4 ในแต่ละพื้นที่ประสบปัญหาความไม่เท่าเทียมในการกระจายการจัดการให้บริการต่างๆ (the spatial inequality in the distribution of services provided) ซึ่งพบได้จากผลงานของนักวิจัยเป็นจำนวนมาก (Lineberry 1977, Rich 1977 ; 1982 ; 1982b) โรงพยาบาลแถบชานเมือง มักได้รับการก่อตั้งขึ้นเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของชนชั้นสูง หรือชนชั้นกลางที่อาศัยอยู่ชานเมือง ทั้งเป็นเพราะว่ามีอิทธิพลของนายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ที่ตัดสินใจอาศัยอยู่ในแถบชานเมือง ต้องการอาศัยอยู่ใกล้สิ่งอำนวยความสะดวก (โรงพยาบาลซึ่งเป็นสถานที่ทำงาน) เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการตัดสินใจด้วย

ในเขตของผู้ที่ยากจน (poorer areas) มักมีสถานที่นั้นหนากการ พักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะน้อย และล่าช้าเพราะขาดการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น (lag in development) ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน (เช่น โรงเรียน ห้องสมุด ตลาด สถานบันเทิง ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ฯลฯ)

ในรัฐสวัสดิการ ได้พยายามให้บริการในเขตยากจนที่สุด ปัญหาทางการเงินรวมถึงทำเลที่ตั้งล้วนมีผลต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น การพินิจศึกษาจากการวิเคราะห์ตัวช่วยทางเทคนิคเพื่อการพัฒนาสามารถพบได้จากการฟื้นฟูหรือบูรณะเมืองขึ้นใหม่ อาณาบริเวณขนาดใหญ่ (large areas of older) ที่อยู่อาศัยที่ล้าสมัยทรุดโทรม (obsolescent housing) ที่อยู่ในเมือง (inner-city) ได้ (รับการทำลาย) ทบทิ้งเพื่อบูรณะสร้างขึ้นมาใหม่ เช่นที่อยู่อาศัยในนครปักกิ่งของจีนส่วนใหญ่ โดยประเพณีเป็นอาคารชั้นเดียว เพราะสร้างสูงกว่าพระราชวังไม่ได้ ในปัจจุบันอยู่สภาพชำรุดทรุดโทรมเป็นที่ยิ่ง

ภายใต้ระบบรัฐสวัสดิการสังคมนิยมแบบมาร์กซ์ (Marxist Socialism) รัฐบาลจีนได้ทำการบูรณะใหม่ด้วยการทำลายบ้านเรือนเก่าเพื่อสร้างอาคารขนาดใหญ่สูงนับสิบชั้น

การให้ค่าตอบแทนที่ต่ำ และปราศจากคำมั่นสัญญาที่รองรับผลประโยชน์ของผู้ที่อยู่อาศัย ในท้องถิ่นเดิม บางส่วนจึงทำการต่อต้านเพราะเป็นการกระทำที่ๆ เป็นที่รู้กันว่าผลประโยชน์ มหาศาลอยู่ที่คนกลุ่มหนึ่ง แต่เจ้าของที่อยู่อาศัยเดิมไม่ได้รับหลักประกันที่จะคงสถานภาพ เท่าที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะในสภาวะของการคาบเกี่ยวระหว่างหนึ่งประเทศสองระบบ (สังคมนิยม กับทุนนิยม)

การบูรณะฟื้นฟูเขตในเมืองขึ้นมาใหม่แน่นอนที่บางส่วนอันเป็นที่สังคม (หรือ ผู้ที่มีอำนาจ) ให้คุณค่า (Value) ควรแก่การอนุรักษ์รักษาให้คงสภาพเดิมเช่นที่เคยเป็นมา ในอดีต (เช่น ตลาดโบราณ บ้านเรือนโบราณ ฯลฯ) บางกรณีรวมถึงการใช้ชีวิตในอดีต (เช่น นครหลวงพระบางที่เป็นมรดกโลก)

3. แนวทางช่วยเหลือตนเอง (The Self - Help Approach)

แนวทางช่วยเหลือตนเอง จัดเป็นแนวทางที่ตรงกันข้ามกับแนวทางหรือวิธีการ ใช้ตัวช่วยทางเทคนิค หลักการพื้นฐานของแนวทางช่วยเหลือตนเองอยู่ที่บุคคลจะสามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่น (collaborate) ในอาณาบริเวณหนึ่งๆ เพื่อให้ได้รับการสนองตอบ ความต้องการ และการบริการต่างๆ ที่ผู้อยู่ในชุมชนนั้นๆ ต้องการ

แนวความคิดช่วยเหลือตนเองมีลักษณะคล้ายกับสิ่งที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีต ที่พื้นฐานทางสังคมเกิดจากการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน หรือสภาพสังคมในขณะที่ได้มีการ ร่วมมือกันตั้งถิ่นฐาน เพื่อได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ จากสิ่งซึ่งเขาจักได้รับประโยชน์ ในการสนองตอบความต้องการต่างๆ (needs) หรือจุดมุ่งหวังในชีวิต (cultural goals) หรือ ค่านิยมทางวัฒนธรรม (cultural values) เช่น (การร่วมมือกันสร้าง) บ่อน้ำ กำแพง สิ่งก่อสร้างสาธารณะต่างๆ เช่น โบสถ์ โรงเรียน เป็นต้น

เมื่อสังคมเปลี่ยนไปเกี่ยวข้องกับความชำนาญพิเศษเฉพาะทางเพิ่มมากขึ้น และถูกชนชั้นผู้นำควบคุม (controlled by elites) "แนวทางการช่วยเหลือตนเองหรือการเน้น จากระดับล่าง (ระดับรากหญ้า) ไปสู่เบื้องบน (self - help or bottom - up approach) ได้ล่มสลายและเปลี่ยนแนวทางไปเป็นแบบใช้ตัวช่วยทางเทคนิค (Self - help approach or bottom - up approach decayed and replaced with the technical approach.)" (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993) การรักษาไว้ซึ่งการดำเนินชีวิตและการฟื้นฟูให้เป็นสมัยใหม่ ของแนวทางนี้ ขึ้นอยู่กับพื้นฐานหรือรากฐานขององค์การต่างๆ ในชุมชนบ้านใกล้เรือนเคียง (... maintenance and modern revival of the approach... based on ... neighbourhood organization) (Biklen 1983 ; Marshall and Mayer 1983 ; Hallman 1984 ; Bender 1986)

(1) พื้นฐานประการแรกขึ้นอยู่กับความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ (heritage provided)

การช่วยตนเองหรือจากเบื้องล่าง (self - help or bottom - up approach) พบได้จากการศึกษาชุมชนอเมริกันโดยอเล็กซิสท์ เดอร์ ทอคเกอร์วิลล์ ที่รู้จักกันดี (Tocquerville's classic (1835) Commentary on America) โดยท่านได้ให้ความสนใจที่จำนวนและความแตกต่างของการรวมตัวเป็นกลุ่มสมาคม ชมรม โดยสมัครใจซึ่งมีหลากหลายที่พบได้จาก สังคมแห่งนี้ รูปแบบการรวมตัวเป็นกลุ่มสมาคม ชมรมโดยสมัครใจ (voluntary associations) ในสังคมอเมริกันต่างไปจากยุโรปที่เป็นมรดกตกทอดแบบพ่อปกครองลูก (paternalistic) หรือจากบนสู่ระดับล่าง (top - down systems) ทั้งๆ ที่พวกเขาล้วนเป็นครอบครัวที่อพยพมาจากทวีปยุโรป (he was familiar in Europe) หรือไม่ก็จากการปกครองแบบอาณานิคม ในสเปน (or from colonial regimes in Spanish possession) ที่ซึ่งการควบคุมจากท้องถิ่น ไม่ได้รับการยอมรับ (where local control was frowned upon) "คนอเมริกันทุกวัย ทุกอาชีพ และการจัดการทุกชนิด และอื่นๆ ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มสมาคม ชมรมโดยสมัครใจ และเป็นที่ยอมรับตรงกันในทุกกรณีในการกระทำสิ่งใหม่ทุกสิ่งเริ่มจากการตั้งกล่าว จึงแน่ใจได้เลยว่าจักพบกลุ่มดังกล่าวในอเมริกา ในขณะที่ในประเทศฝรั่งเศส เป็นเรื่องของรัฐบาล เช่นเดียวกัน กับในประเทศสหราชอาณาจักร" (Alexis de Tocquerville 1966, 685) การเจริญเติบโตของสังคมอเมริกาจึงสันนิษฐานได้ว่า เป็นเพราะพวกเขาสนใจติดตามดูแลผลประโยชน์ของพวกเขา (self - help) มากกว่าการพึ่งพาการจัดการให้ของรัฐบาล (technical approach or top - down system) การตั้งกล่าวจึงเป็นการสร้างสรรค์และวางรากฐานเป็นมรดกตกทอดทางประวัติศาสตร์ ที่ว่า "คนอเมริกันรักความเป็นอิสระ และชอบรวมกลุ่มเป็นสมาคม ชมรมโดยสมัครใจ" (...a heritage of independence and associations) ซึ่งเป็นรากฐานของการพึ่งพาตนเอง หรือการช่วยเหลือตนเอง (self - help)" (W.K.D Davies and D.T. Herbert, 1993)

(2) พื้นฐานประการที่ 2 ได้แก่แหล่งที่มาของความทันสมัย (modern source) สามารถพบได้จากขบวนการการร่วมมือ (co - operative movement) ขบวนการดังกล่าว เป็นปฏิกิริยาจากการต่อต้านการใช้อำนาจเหนือ และต่อต้านเงื่อนไขของการผูกขาดที่พบได้ในเมืองทุนนิยมอุตสาหกรรมต่างๆ ของประชาชนคนทั่วไป

จากต้นแบบชุมชนในอุดมคติของรอชเดล (Rochdale) ในปี ค.ศ. 1844 ที่ โอเวนไนท์ นำมาทดลองใช้ (Owenite Experiment) แม้ว่าอิทธิพลของปรากฏการณ์ชุมชนในอุดมคติ (Utopian Communities) ดังกล่าวไม่ได้ค้นหาจุดมุ่งหมายของชุมชนดังเช่นว่า

(เป็นขบวนการการร่วมมือเพื่อต่อต้านการใช้อำนาจเหนือ และต่อต้านเงื่อนไขการผูกขาด) พวกเขาได้แสวงหาเพียงเพื่อจะสร้างร้านค้าปลีก เพื่อได้รับส่วนแบ่งจากกำไรของการกระจายร้านค้าปลีก และป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์จากบริษัทห้างร้านต่างๆ (Bailey, 1955) แนวความคิดดังกล่าวได้แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วจากการเริ่มต้นที่เป็นแบบไม่หวือหวา และปัจจุบันได้บรรลุผลครอบคลุมกิจการต่างๆ เป็นจำนวนมาก (Roy, 1969)

Although influenced by the Owenite Experiment in utopian communities (Chapter 8) the original Rochdale pioneers of 1844 did not seek such communal aims. They sought only to establish a retail shop to share in the profits of distribution and prevent exploitation by the company shops (Bailey, 1955) The idea spread rapidly from these humble beginnings, and now encompasses a large number of different enterprises (Roy, 1969)

(3) แนวโน้มประการที่ 3 สามารถเชื่อมโยงไปยังปี ค.ศ. 1960 เศษ คือ "ปฏิกริยาต่อต้านการตัดสินใจทางเทคนิค" (reaction against the technical decisions) ที่ได้กระทำโดยคำสั่งหรือการควบคุมของข้าราชการ (made by remote bureaucrats) ซึ่งมักจะละเลยไม่สนใจ (ignored) ในความสนใจของเขตท้องถิ่น หรือเอาเปรียบจากการเปลี่ยนแปลงของเขตในเมืองมาก

ปฏิกริยาต่อต้านการตัดสินใจทางเทคนิคพบได้จากกรณี เมื่อมีการวางแผนสร้างมอเตอร์เวย์ (motorway) ที่ปราศจากความเห็นชอบของผู้ที่มีส่วนได้เสียจากการดังกล่าว จะเกิดการโฆษณาเผยแพร่เพื่อกระตุ้นให้เกิดขบวนการในชุมชน เพื่อทำการประท้วงยุติการพัฒนาแนวทางมอเตอร์เวย์ใหม่ การโฆษณาเผยแพร่เป็นการชักจูงโดยทั่วๆ ไป เป็นเบื้องต้น และเป็นการเพิ่มขึ้นของการทำให้ไร้ศักยภาพของผู้สร้างแผนใหม่ขึ้นมาโดยปราศจากการทำประชาพิจารณ์ ผลที่จะมีขึ้นต่ออาณาเขตดังกล่าว

นอกจากนั้น จะพบได้จากกรณีผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองได้ประท้วงการค้าเพื่อหวังผลกำไรของเขตที่อยู่อาศัย เช่น กรณี "บ้านตะปู" ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน รวมถึงการสูญเสียวิถีชีวิตในชุมชน เช่น การอพยพผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดไปอยู่ห้องเช่า หรือการตัดถนนทางหลวง อภิมหาทางหลวง มอเตอร์เวย์ ก็ส่งผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนเช่นเดียวกัน

ปฏิกริยาต่อต้านการตัดสินใจทางเทคนิค แม้ว่าจะไม่ประสบผลสำเร็จในทุกเขตชุมชนเสมอไป แต่การดังกล่าวสามารถกระตุ้นสนับสนุนอาณาเขตอื่นๆ จากปฏิกริยาดังกล่าวเป็นสิ่งที่ได้รับการนำไปแก้ไขแนวทางใช้เทคนิคเป็นตัวช่วยในการพัฒนา ดังพบได้จาก

กรณีเมืองต่างๆ ในประเทศแคนาดาปัจจุบัน ในการวางแผนและการพัฒนาได้ขอความเห็นจากองค์กรต่างๆ ของชุมชน ถือเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการก่อนการวางแผนในการใช้ที่ดินใหม่ๆ หรือในการเปลี่ยนแผนพัฒนาถือว่าเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการเสมือนเป็นงานประจำ ก่อนที่จะวางแผนในการใช้ที่ดินใหม่ๆ หรือในการเปลี่ยนแผนเพื่อการพัฒนา โดยทั่วไปการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ (รัฐบาล) ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นบางส่วน พร้อมกับการจัดการชุมชน ด้วยเหตุผลของทั้งการทำให้เกิดและความเข้มแข็งในการกระทำระหว่างกันของชุมชนและเอกลักษณ์ของชุมชน (Littrell and Hobbs, 1989) และเป็นการทำให้เกิดความมั่นใจในความสามารถของพวกเขาที่จักเกิดตามมา เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Summers, 1986) การยึดมั่นในอุดมคติ การมีส่วนร่วมของชุมชนในสังคมตะวันตกที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นระยะเวลายาวนาน มิได้เป็นเฉพาะในสังคมตะวันตกเท่านั้น (Sayer, 1986) จากการสังเกตโดยเบนเดอร์ (Bender, 1986) พบว่า การดังกล่าวเป็นแนวความคิดส่วนหนึ่งที่จำเป็นที่ได้รับการพิจารณาอย่างกว้างขวางในการพัฒนาสังคม โดยทั่วไปแทบทั้งหมด สิ่งนี้เป็นความจริงไม่เฉพาะแต่เพียงในประเทศที่กำลังพัฒนาเท่านั้น แต่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเมือง (ขนาด) ใหญ่ ในประเทศพัฒนาดังเช่นประเทศสหรัฐอเมริกาด้วยเช่นกัน โดยกระบวนการช่วยเหลือตัวเองในการพัฒนาชุมชนเป็นสิ่งแสดงออกที่เป็นเสมือนรากแก้วในความอยู่รอดของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง (Kotler, 1969 ; Williams, 1985) "เมื่อพินิจศึกษาย้อนไปในอดีตพบว่า กฎพื้นฐานของชุมชนนิวอิงแลนด์ในศตวรรษที่ 17 (ค.ศ. 1600 - ค.ศ. 1700) เป็นแนวความคิดที่เชื่อว่าเป็น "จิตวิญญาณของประชาชน" หรือเป็น "เจตนาของประชาชน" (spirit of "the people") อันเป็นที่มาขั้นแรกของอำนาจ (primary source of power)" (Perlman, 1979 ; Fisher and Kling, 1989)

ถึงแม้ว่าจะเป็นเช่นนั้นก็ตาม สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งจะต้องไม่เน้นหรือให้ความสำคัญกับบทบาทของ "การช่วยเหลือตนเอง" ที่เป็นที่ยอมรับจากคนเป็นจำนวนมากส่วนใหญ่มากจนเกินไป เพราะก่อนเกิดกระบวนการช่วยเหลือตัวเอง โดยทั่วไปสิ่งที่เป็นตัวเร่งที่แท้จริงให้เกิดการดังกล่าวโดยปกติ คือตัวแทนการเปลี่ยนแปลงบางกลุ่ม รวมถึงผู้ที่อยู่นอกชุมชน จักเป็นตัวเร่งในการเกิดองค์กรท้องถิ่นต่างๆ ในการช่วยเหลือตัวเอง "Nevertheless, one must not overemphasize the role of the majority in these self - help endeavours : usually some change agents, an outsider, is a vital catalyst for the creation of self-help local organizations." (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993)

ไม่อาจสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาชุมชน แบบการช่วยเหลือตัวเองปราศจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดตามมา โดยทฤษฎีดังกล่าวดูเหมือนว่าเป็น "แบบอุดมคติ" เพราะเป็น

แนวทางที่ได้รับความสมหวัง ความพึงพอใจ ทั้งจากความต้องการต่างๆ ของชุมชนเอง และการก่อให้เกิดการสร้างภายในชุมชน (building intra - community) ความสัมพันธ์ภายในชุมชนทั้งด้านความสัมพันธ์ (relationships) และการรวมตัวเป็นกลุ่มสมาคม ชมรม องค์การโดยสมัครใจ (voluntary associations) ต่างๆ "ในทางปฏิบัติปัญหาต่างๆ จำนวนหนึ่ง ที่สามารถเห็นได้และเป็นที่ยอมรับ รับรู้กันซึ่งเป็นปัญหาที่ได้ชัดเจน (หน่วงเหนี่ยว) การพัฒนาท้องถิ่นอย่างรุนแรง และเป็นการลดผล(กระทบ)ต่อการพัฒนาอย่างรุนแรง" "In practice a number of critical problems can be recognized which have seriously impeded its development and have drastically reduced its impact" (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993) ปัญหาดังกล่าวมีด้วยกันทั้งหมด 13 ประเด็นปัญหา ซึ่งสามารถสรุปเป็นคำย่อเพื่อการจดจำ คือ "PRACTITIONERS" (with the acronym PRACTITIONERS providing a suitable mnemonic summarizing the concepts (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993)

(1) Problems Capable of Local Solution ปัญหาเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหาของท้องถิ่น

หมายความว่า "ปัญหาของชุมชน" ไม่ใช่การสรุปปัญหาสมบูรณ์สุดท้ายอยู่ที่ระดับชุมชน เช่น วิกฤติความเสื่อมโทรมในเขตเมืองรวมถึงความยากจน เมื่อนำไปเชื่อมโยงเกี่ยวของหรือสัมพันธ์กับการกระทำเข้าสู่กระบวนการการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการกระจายรางวัล เพื่อสนองตอบค่านิยมทางวัฒนธรรม

(2) Removal of Fatalistic, Apathetic Attitudes การทำให้หลุดพ้นจากความเชื่อในโชคชะตา ฟ้าลิขิต

การดังกล่าวเป็นสิ่งที่ยากจะขุดรากถอนโคน บางท้องถิ่น (ชุมชน อาณาเขต) ต้องใช้เวลาเปลี่ยนแปลง นับเป็นช่วงอายุคน ความเชื่อในพรหมลิขิต ทำให้เป็นพวกที่มีทัศนคติเฉยแบบไร้อารมณ์ (apathetic attitudes) ทำให้ยากต่อการเสนอหรือแนะนำการเปลี่ยนแปลง

(3) Acquisition of Leadership การได้มาซึ่งผู้นำหรือประมุขศิลป์

เป็นการยากที่จะได้ผู้นำท้องถิ่นที่มีความพร้อมในทุกสิ่ง ทั้งทางกายกรรม วชิกรรม มโนกรรม ทั้งสติ ปัญญา ทรัพย์สิน เงินทอง รวมถึงพลังที่จะยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการได้ซึ่งผู้นำจึงจัดเป็นปัญหาอีกอย่างหนึ่ง รวมถึงการสร้างผู้นำด้วยเช่นกัน การขาดผู้นำในองค์การชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของแนวทางช่วยเหลือตนเอง

(4) Collective Resources การระดมทรัพยากร

ก. ทรัพยากรเกี่ยวกับทักษะ (เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐาน) หรือทรัพยากรมนุษย์

ข. การได้รับสนองตอบทางการเงินที่เพียงพอ

ค. อาณาบริเวณยากจนมีปัญหามากกว่าอาณาเขตที่มีรายได้ปานกลาง

(5) True Objectives of Leaders วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่แท้จริง

ของผู้นำ

การแสดงบทบาทของผู้นำจำเป็นต้องทำการบริหารจัดการภายใต้ปัจจัยต่างๆ ที่แท้จริงในการชักจูง เชื่อเชิญให้ทุกๆ คนร่วมมือกันสร้างสรรค์สังคม ชุมชน หรือทำให้ชุมชนท้องถิ่นดีขึ้น

แต่นักวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้นำ (activists) ได้รับแรงกระตุ้น หรือการตลใจ ถ้าไม่จาก "ผลประโยชน์ส่วนตัว" (O'Brien, 1975) ก็เป็นจากเรื่องอื่นๆ (Henig, 1982) ริช (Rich's, 1980) ได้ศึกษาประมุขศิลป์ หรือผู้นำในองค์กร บ้านใกล้เคียงจำนวน 11 องค์กร (11 neighbourhood organizations) ในนครอินเดียนาโพลิส (Indianapolis) พบว่า

เรียกร้องให้เมืองทำหน้าที่ต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ 39%

(a desire to fulfill civic duties)

เรียกร้องให้ ๆ บริการสิ่งที่ชุมชนต้องการ 39%

เรียกร้องความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน 15%

เรียกร้องปกป้องทรัพย์สิน 6%

สิ่งที่ควรจกต้องระวังก็คือผลของการสำรวจ (survey) มักเป็นแบบผิวเผิน (face value) และในการลงมติ ตัดสินใจเป้าหมายขั้นสุดท้าย มักกระทำในระดับชาติ และผู้นำในระดับชาติมักตัดสินใจโดยอ้างเหตุผลถึงความสำคัญของชาติต้องมาก่อนสิ่งอื่นใด (clothe themselves "in the flag" or argue to for "motherhood") ในการดังกล่าว ผู้นำทางการเมืองมักจะซ่อนเร้น (disguise) ผลประโยชน์ส่วนตัวของตนเอง และความทะเยอทะยานบนรากฐานของความเห็นแก่ตัว (egotistical ambitions) เพราะฉะนั้น ในทางปฏิบัติการซ่อนเร้นหรือแอบแฝง (disguised or latent) จึงเป็นสิ่งจูงใจสำคัญที่ใช้อธิบายอ้างถึงความจำเป็น เพื่อตนเองจะได้เปรียบหรือได้มาซึ่งอำนาจ พฤติกรรมของผู้นำดังกล่าวจักยังผลให้เกิดความเสียหายแก่ชุมชน

(6) Inequality ความไม่เท่าเทียมกัน (ความลำเอียง ความไม่เสมอภาค หรือความไม่ยุติธรรม) เกิดจาก

ก. องค์กรชุมชนท้องถิ่นต่างกันย่อมมีทรัพยากรไม่เท่ากัน

ข. ความในข้อ ก. จึงเป็นสิ่งพื้นฐานปกติที่นำไปสู่ความไม่เท่าเทียมกัน

หรือ

ค. ความแตกต่างหรือวิภานการทางวัฒนธรรม

(7) Temporal Change การเปลี่ยนแปลง (เกี่ยวกับเวลา) ชั่วคราว

ก. ในช่วงที่กลุ่มผลประโยชน์ เป็นสมาชิกองค์กรชุมชน ในระยะเวลา ดังกล่าวพวกเขาจึงทำการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้มาหรือรักษาผลประโยชน์ของพวกเขา

ข. การเปลี่ยนแปลงสมาชิก (จากวาระหนึ่งไปอีกวาระหนึ่ง หรือกรณีอื่นๆ) มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายและหรือวัตถุประสงค์

ค. องค์กรช่วยเหลือตนเอง ที่ตั้งอยู่สถานที่ใดสถานที่หนึ่ง (Place - based self - help organizations) ไม่สามารถสนองตอบความต้องการที่เป็นอย่างเดียวกันได้ตลอดไป เพราะอายุคนเปลี่ยนไป “คลื่นลูกใหม่มาคลื่นลูกเก่าหายไป” รวมถึงการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาใหม่ การดังกล่าวส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนในทัศนคติ และหรือการเกิดนานาทัศนคติ หรือทัศนคติ ที่มีความแตกต่างไม่เป็นแนวเดียวกัน

(8) Intra - Community Value Differences ความแตกต่างค่านิยมภายใน

ชุมชน

จากความเชื่อที่ว่า “คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกันจักมีทัศนคติที่เป็นแบบเดียวกัน (same area - homogeneous attitudes)” เป็นคำกล่าวหรือความเชื่อที่ไม่ถูกต้องนัก (เป็นส่วนมาก) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตภายในเมืองซึ่งเป็นที่ๆ มีวิถีการดำเนินชีวิตที่หลากหลาย และมีความเห็น (แง่คิด : point of views) ที่สร้างความตึงเครียดให้แก่ชุมชน (community tension) มิใช่ความสมานฉันท์ หรือสหจิต (not to consensus) ปัญหาจักรุนแรงขึ้น (exacerbated) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของตัวแทนในการเปลี่ยนแปลงและอาณาอำนาจจากภายนอกอื่นๆ เพราะการดังกล่าวทำให้ค่านิยมต่างกันเกิดขึ้นในชุมชนนั้นๆ

(9) Objectives and goals วัตถุประสงค์และจุดมุ่งหวังในชีวิตต่างๆ

ไม่เป็นการง่ายนักที่จะทำให้คนในชุมชนมีสหจิตในการปฏิบัติตาม วัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งของชุมชน นอกจากจะต้องทำการระดมความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน (mobilization owing to a threat to the area) เช่น การทำให้เกิดแนวทางใหม่ที่ยังประโยชน์แก่ชุมชน

(10) Needs Vary การเปลี่ยนแปลง (แปรปรวน ผันแปร ผันผวน ขึ้นๆ ลงๆ)

ความต้องการต่างๆ

ชุมชนต่างกันย่อมมีความต้องการแตกต่างกันไป ความแตกต่างดังกล่าวขึ้นอยู่กับอำนาจทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้นๆ รวมถึงวัฏจักรชีวิตในแต่ละขั้นตอนของระดับความล้าสมัย (degree of dosolescence) เป็นต้น บ้านใกล้เรือนเคียงที่ยากจนมาก (poorer neighbourhood) มีความต้องการได้รับการให้ความสนับสนุนทางการเงินจากภายนอก

ชุมชน มากกว่าชุมชนร่ำรวย ซึ่งชนชั้นกลางมีความสามารถหรืออำนาจซื้อสินค้า บริการ โดยไม่ต้องพึ่งพาสหกรณ์ (depend on co - operative endeavours).

(11) Endeavour ความพยายาม (ความมุมานะ พยายาม บากบั่น)

องค์การช่วยเหลือตนเองต่างๆ จำนวนมากตกเป็นเหยื่อที่เกิดจากความ บากบั่นในการจัดตั้งองค์การแต่เดิม เพราะองค์การเหล่านั้นไม่สามารถรักษาคำมั่นสัญญา ที่ได้ขึ้นอาสาเอาไว้แต่แรกเริ่ม หลังจากก่อตั้งแล้วเกิดความล้มเหลวในการทำให้เจริญก้าวหน้า และความล้มเหลวมักเป็นผลมาจากการขาดความรับผิดชอบของผู้ที่มีอำนาจที่เป็นผู้นำ กลุ่มประมุขศิลป์ (elite group of leaders)

(12) Results ผลที่เกิดตามมา

ตามแนวทางที่เน้นการพึ่งตนเองจักมีผลในทางปฏิบัติที่ดีที่สุดในอาณาเขต ที่มีปัญหาต่างๆ น้อยที่สุด ในชุมชนที่ประกอบด้วยคนที่มีรายได้ปานกลาง (middle - income) มีทักษะของการเป็นผู้นำ และได้รับการยอมรับจากผู้ที่อาศัยอยู่ จักช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่ชุมชนที่ประสบปัญหาต่างๆ มาก มักเกิดในชุมชนที่ปราศจากทรัพยากร

(13) Seeds of Dependency การเจริญเติบโตของการพึ่งพา

ขบวนการพึ่งตนเอง (self - help) จำนวนไม่มากนักที่เกิดจากชุมชน ท้องถิ่น (อย่างแท้จริง) โดยแท้ (autochthonous : ชาวพื้นเมืองแต่เริ่มแรก) หรือเป็นขบวนการ ที่เกิดขึ้นเอง (spontaneous movements) Kotze, 19871 คอทซ์ ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ขบวนการ ส่วนมากพึ่งพาผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกในหลายทาง เพื่อเป็นการริเริ่มกระตุ้น (initial stimulus) ผู้เชี่ยวชาญจากรัฐบาลได้ให้เงินเพื่อทำการวางแผนสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมถึง การศึกษา ถ้าทรัพยากรจากภายนอกถูกยกเลิก ขบวนการที่กำลังเริ่มจัดตั้งหรือยังใหม่อยู่ (nascent) มักจะยุบลง (collapse) หรือยกเลิก นอกจากนั้น หลายท่านยังได้เสนอแนะเพิ่มเติม โดยอ้างถึงว่า การจัดหา ที่อยู่อาศัย อาหาร ฯลฯ มิใช่สิ่งแสดงถึงการแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคมที่แท้จริง トラบเทาที่ผู้ ได้รับการช่วยเหลือไม่ได้ยืนยันการแก้ปัญหาดังกล่าว

ดังนั้นแนวทางของการพึ่งตนเองที่แท้จริง ตามปรัชญาคงหายาก โดยเฉพาะในสังคมเบ็ดเสร็จเผด็จการ และที่เป็นความจริง การพึ่งหรือการช่วยเหลือตนเอง (self - help) เป็นการพึ่งพารัฐรูปแบบหนึ่ง ที่มีระดับของความไม่พึงพอใจในการจัดการให้ บริการสูง จึงไม่เป็นที่ประหลาดใจ คำวิจารณ์โดยสรุปของลิทเทรลล์ และฮอบบ์ (Littrell and Hobbs, 1989, 66) ที่ว่า "The self - help approach to community development is a simple concept...but many more communities pledge allegiance to that philosophy than actually practise it" ลิทเทรลล์ และฮอบบ์ (Littrell and Hobbs, 1989, 66) ได้วิจารณ์

โดยสรุปไว้ว่า “แนวทางฟุ้งตนเองเพื่อการพัฒนาเป็นแนวความคิดที่เป็นปกติ โดยทั่วไป แนวความคิดหนึ่ง...แต่ในชุมชนต่าง ๆ เป็นจำนวนมากมักเป็นเพียงคำปฎิญาณที่เป็นปรัชญา มากกว่าการนำไปปฏิบัติโดยแท้จริง” หรือ “แนวทางในการพัฒนาชุมชนแบบ “การฟุ้งตนเอง” เป็นแนวความคิดที่ปรากฏโดยทั่วไป...แต่ชุมชนเป็นจำนวนมาก ได้ให้คำปฎิญาณในการช่วยตนเองไว้ โดยสิ่งดังกล่าวในความเป็นจริงเป็นเพียงปรัชญามากกว่าการนำไปใช้จริงในทางปฏิบัติ”

ข้อสรุปดังกล่าวดูเหมือนเป็นการมองโลกในแง่ร้าย และดูเหมือนว่าเป็น ปัญหาที่ยากจะเอาชนะได้ตั้งแต่เริ่มใช้แนวทางการฟุ้งตนเอง จากการศึกษาชุมชนเมืองใน สหรัฐได้พยายาม (แยก) พิสูจน์ (ให้เห็นจากรายการที่ประสบความสำเร็จ) เพื่อยืนยันความสำเร็จ โดยพิจารณารากฐานสำคัญ 3 ประการ ที่เป็นตัวแปร คือ บริเวณเกษตรกรรม องค์การช่วยเหลือตนเองต่าง ๆ ในชุมชนบ้านใกล้เรือนเคียง ตามตารางแสดงลักษณะเฉพาะฯ ได้รวบรวมผลเหล่านี้ ซึ่งสามารถสรุปประเด็นต่าง ๆ ได้ 7 กลุ่ม (7 categories) ซึ่งย่อได้คำว่า **COMMUNES** ที่เป็นการสรุปช่วยให้จดจำได้ง่าย การสรุปดังกล่าวได้เน้นให้เห็นความสมดุลระหว่างเอกลักษณ์ ต่าง ๆ ในตารางแสดงลักษณะเฉพาะฯ คือ ระหว่างองค์การ (organization) อาณาเขต (areas) ทักษะ (skills) และการสาธิต การจัดการ (Management demonstrate) ความเข้มแข็งแม้จะมีมาก ขนาดไหนเพียงใด ย่อมมีจุดอ่อนของแผนการ (Achilles heel : เทพเจ้ากรีกองค์หนึ่งแม้ว่าจะ อยู่ยงคงกระพันแต่มีจุดอ่อนอยู่ที่ส้นเท้า (heel) แนวทางฟุ้งตนเองอยู่หลายประการ)

ตารางแสดงลักษณะเฉพาะ

ความสำเร็จขององค์กรต่างๆ ตามแนวทางพึ่งตนเอง (Features of successful of self - help organizations) (W.K.D. Davies and D.T. Herberg, 1993)

ประเด็นสำคัญ (Key issues)	รายละเอียดของแผน (Detailed elaboration)
การควบคุม <u>Control</u>	การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation) (a) แผนงานที่ควบคุมโดยชุมชน (Project is community controled (W)
จุดเริ่มต้น <u>Origin</u>	โดยการริเริ่มของชุมชน (Community initiation) (a) แสดงให้เห็นว่าเป็นความต้องการของท้องถิ่น โดยแท้จริง (Clearly defined local needs are present) (b) เป็นการริเริ่มการปฏิบัติการที่เกิดจากชุมชน (Initiation of action by community (W)
แรงงาน <u>Manpower</u>	(I) ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ (Effective leadership) (a) ผู้อำนวยการบริหารที่มีทักษะกว้างขวาง (Executive director with broad skills (M) (b) มีความสามารถในการบริหารจัดการให้บริการ (Management capacity in service delivery (P) (ii) ผู้ร่วมงานที่มีทักษะ (Staff Skill) (a) ประวัติความสำเร็จในการพัฒนา และประเด็นปัญหาต่างๆ ของชุมชน บ้านใกล้ เรือนเคียง (Record of achievements in development and neighbourhood issues (M) (b) ประเด็นความสามารถที่จะได้รับความเจริญก้าวหน้าในนโยบาย และการวางแผน (Advanced issue capability in policy and planning)(P) (d) การเจรจาต่อรอง การเผชิญหน้าและการ วิ่งเต้น (Negotiation, confrontaiton and lobbying) (P) (e) การใช้อาสาสมัครที่มีประสิทธิภาพ (Effective use of volunteers) (W)

ประเด็นสำคัญ (Key issues)	รายละเอียดของแผน (Detailed elaboration)
Money and Finance เงินและการเงิน	<p>การจัดการเกี่ยวกับแหล่งที่มาทางการเงิน (Sound Fiscal Management)</p> <p>(a) ทำให้เกิดความเข้าใจความเป็นไปได้ทางการเงิน (Understanding financial feasibility) (M)</p> <p>(b) เพิ่มกองทุนในการพัฒนาให้เป็นที่พอใจ (well - developed fund raising) (P)</p> <p>(e) อัตราส่วนที่สูงขึ้นของภาคเอกชนที่อุทิศเงินช่วยเหลือสาธารณะ (High ratio of private to public money) (W)</p>
Utility of result ผลประโยชน์ที่ได้รับ	<p>Tangible benefits to community in : ผลประโยชน์รูปธรรมที่เข้ามายังชุมชนคุณภาพชีวิต การให้บริการต่างๆ ทางสังคมโอกาสในการหางานทำมีมากขึ้น รายได้ตามที่คาดหวังดีกว่า สิ่งอำนวยความสะดวก สุขภาพที่ดี และสถานที่อยู่อาศัยที่ดีกว่า (W)</p>
ชุมชนบ้านใกล้เคียง และ ความสัมพันธ์ชุมชน (Neighbourhood and community relations)	<p>การร่วมมือที่สำคัญ และการประสานกันกับชุมชนอื่นๆ Significant co - operation and integration with other :</p> <p>(a) องค์กรต่างๆ และประชาชน (W)</p> <p>(b) การให้ความสนับสนุนของกลุ่มต่างๆ อย่างกว้างขวาง (P)</p> <p>(c) การเข้าถึง (ได้รับ) ตัวช่วยทางเทคนิคทั้งภายใน และภายนอกเขต (P)</p> <p>(d) อาสาสมัครที่มีประสิทธิภาพ (W)</p> <p>(e) ทักษะความชำนาญในการกระจายแพคเกจข่าวสารและการนำเสนอ (P)</p>

ประเด็นสำคัญ
(Key issues)

รายละเอียดของแผน
(Detailed elaboration)

	(f) การได้รับการสนับสนุนจากท้องถิ่นในระดับที่สูง (M)
Externality สภาพภายนอก	Access to Outside Supported, such as : การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก (a) ตัวช่วยทางเทคนิคที่ได้จากการทำวิจัย และการฝึกผู้จัดตั้งระบบหรือการทำให้มีประสิทธิภาพ (M) (b) สร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ กลุ่มผู้ใช้แรงงานต่างๆ (P) (c) กระตุ้น(เตือน) และประเมินผลแผนงานต่างๆ ของรัฐบาล (P) (d) คุณภาพหรือการประสบความสำเร็จของความสัมพันธ์ต่างๆ กับรัฐบาลท้องถิ่นอื่นๆ (M)
Spur to future สิ่งกระตุ้นสู่อนาคต	(a) สนับสนุน (ความต้อง) การริเริ่มในการพึ่งตนเอง หรือกระตุ้นแผนดำเนินการของชุมชนอื่นๆ (W) (b) (กระตุ้น) ความเจริญเติบโตประเด็นต่างๆ จากระดับบ้านใกล้เรือนเคียงไปเป็นระดับชาติ (P)

แนวทางการพึ่งตนเอง (self - help) เริ่มจากเป็นเสมือนวิธีการแบบสมัครเล่น (amateur) เพราะโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จอยู่ในระดับต่ำ (low probabilities of success) นอกจากนี้ จะใช้วิธีการแบบรุนแรงสุดโต่งบางอย่าง

แต่ถ้ามีการสร้าง सहจิต หรือฉันทานุมติ (consensus) เพื่อก่อให้เกิดบูรณาการภายใน และหรือภายนอกชุมชน จนกระทั่งทำให้องค์กรต่างๆ ในชุมชนเป็นแบบเข้าสู่ความชำนาญ การพิเศษ (specialization) รวมถึงสิ่งจำเป็นที่สำคัญ ก็คือการสร้างศักยภาพทางความ ขำนาญการหรือทักษะ (skills) และศักยภาพทางการเงิน (financial potential) อย่างไรก็ตาม การดังกล่าวหรืออันตรายที่เกิดการทำให้เกิดความชำนาญการพิเศษ (specialization) เฉพาะทาง และการสร้างคณะทำงานภายใต้การจัดระเบียบบริหารงานแบบราชการ หรือ อำมาตยระบบ (bureaucracy) หรือภายใต้ระบบราชการ อาจทำให้สังคมเป็นแบบ เกเซลส์ชาฟท์ (Gesellschaft) อันเป็นสังคมที่เกิดจากความสัมพันธ์แบบสมาคม ซึ่งเป็นความ สัมพันธ์แบบทฤษฎีภูมิ หรือที่เดอว์คโคม (Emile Durkheim) เรียกว่า สังคมที่มีความเป็นฝักแผ่น แบบองค์การ (Organic Solidarity) (ซึ่งตรงกันข้ามกับ Gemeinschaft หรือ Mechanical Solidarity) ทั้งนี้การดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดขึ้นมาของการต่อต้าน (resisted) แนวทางการพึ่งตนเอง (self - help approach) และนำไปสู่ทัศนคติที่ทำให้เกิดการแยก ออกจากกัน ระหว่างผู้ที่กระตือรือร้นในการทำงาน (activists) กับคนที่เป็นปกติโดยทั่วไป (ordinary people) ขึ้นในชุมชน

ดังนั้น จึงเป็นเหตุให้ชุมชนริเริ่มและสนับสนุน และควบคุมองค์ประกอบต่างๆ ในการ พึ่งตนเอง โดยสมบูรณ์เด็ดขาด (absolutely vital elements in self - help organizations) โดยให้แต่ละองค์กรมีเพียง 1 หรือ 2 วัตถุประสงค์ เช่นเดียวกับกับความต้องการที่จะรักษา แรงกระตุ้นที่เป็นสิ่งริเริ่ม รวมทั้งพยายามสนับสนุนหรือรักษาไว้ซึ่งแรงกระตุ้นสำหรับอนาคต การดังกล่าวจัดเป็นแนวทางที่สำคัญ ถ้าต้องการให้การพึ่งตนเองของชุมชนคงมีอยู่ในบริเวณ ดังกล่าว "Also the need to maintain the initial impetus and to sustain efforts for the future are of critical importance if the self - help approach is to survive in any area)" (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993) ท้ายที่สุด การพึ่งตนเองต้องเน้นอีกอย่างหนึ่งก็คือ องค์ประกอบต่างๆ อย่างแรกได้แก่ การให้บริการและองค์กรของชุมชนในอาณาเขต ดังกล่าว

ที่มาของ "COMMUNES" บูรณาการหรือรวบรวมจาก (a) P - Perlman (1979, 17) ; (c) W - Washington Consulting Group (1976) ; (b) M - Marshall and Mayer (1983) Urban Institute Survey, Washington, DC.

ดูเหมือนเป็นที่น่าสงสัยเล็กน้อยที่ว่า การพึ่งตนเอง (self - help) ยากที่จะประสบความสำเร็จ ถ้าปราศจากความช่วยเหลือบางอย่างหรือบางรูปแบบจากภายนอก แม้ว่าจากการเฝ้ามองหรือสังเกตชุมชนบ้านใกล้เคียง (neighbourhood) มักจะมีคู่มือแนะนำของตำรวจ และการควบคุมความประพฤติ ซึ่งเป็นรูปแบบที่เกิดจากการช่วยเหลือจากภายนอก อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบที่สำคัญเป็นอย่างมากของการพึ่งตนเอง ดูเหมือนว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการบูรณะชุมชนขึ้นใหม่ โดยเฉพาะการปรับปรุงหรือการพัฒนาชุมชนแออัดที่อยู่ในเขตเมืองให้ดีขึ้น (improverished inner - city ghettos.) วัฒนธรรมของการพึ่งพาสวัสดิการจากการจัดให้ของระบบจากระดับบนสู่ระดับล่าง (จากรัฐสู่ประชาชน) **โดยไม่มี การพึ่งตนเอง และ ไม่มีการมีส่วนร่วม** ดูราวกับว่าเป็นสิ่งที่ได้ทำให้ถาวรหรือเป็นอมตะไปแล้ว “ (Without self - help and participation the culture of welfare dependency from top - down delivery system seems likely to be perpetuated) “ (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993)

4. การเน้นไปที่การวิพากษ์วิจารณ์ หรือการพินิจศึกษาในเชิงความขัดแย้ง หรือนานามติ หรือความเห็นที่แตกต่าง (The Critical or Conflict Approach)

แนวทางประเภทที่ 4 เพื่อใช้เป็นแนวทางวางแผนพัฒนาชุมชน จัดเป็นแนวที่ถือกำเนิดมาได้ไม่นาน จึงจัดเป็นวิธีการแบบรวมสมัย ได้เป็นที่ยอมรับกันดีแล้วว่าการพัฒนาในอาณาเขตหนึ่งๆ จักนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงการดังกล่าวก่อให้เกิดความขัดแย้ง (conflict) หรือทัศนคติที่แตกต่าง หรือนานามติ (difference of opinion) การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา ดังกล่าวต้องใช้ความรอบคอบระมัดระวัง เพราะอาจก่อให้เกิดการเผชิญหน้าจากการทำให้เป็นผู้ชำนาญการ (Reitzes and Reitze, 1980 ; Dillon, 1984 ; Robinson, 1989) ผู้ริเริ่มบุกเบิกแนวการพินิจศึกษาเชิงความขัดแย้ง คือ อลินสกี (Alinsky ; 1969, 1972) ท่านผู้นี้เริ่มจากการประกอบอาชีพด้วยการเป็นผู้ประสานงานจัดตั้งสหภาพแรงงานอเมริกัน (American union of workers) ที่เรียกว่า CIO ที่มีลูอิส (John L. Lewis) เป็นหัวหน้า (headed by) เขา (Alinsky) เห็นว่าการกำหนดค่าจ้างแรงงานที่ดีกว่าและเงื่อนไขการทำงานในสถานที่ทำงานแก่กองกำลังแรงงานในองค์กรไม่ได้แก้ปัญหาต่างๆ ได้ ความเห็นของเขาเป็นประสบการณ์ที่ได้จากผู้ที่อาศัยอยู่ในเมือง (inner - city) อลินสกี ได้ยืนยันว่าบริเวณเขตเมืองอุตสาหกรรมต่างๆ ที่เป็นเขตของคนยากจนที่สุด (the poorest areas in industrial cities) การวางแผนโดยแนวการ “พึ่งตนเอง” ไม่สามารถเป็นวิธีการหรือแนวทางที่จักเกิดได้ด้วยตนเอง เพราะพวกเขาไม่ (ยอม) รับรู้ ไม่สนใจ แผนงานของเทศบาลที่สร้างขึ้นมาเพื่อให้ชุมชนดำเนินการพึ่งตนเอง ดังนั้น อลินสกี (Alinsky) ได้เสนอแนวทางที่เกิดจากพื้นฐานของความขัดแย้งขึ้นมาแทนการพึ่งตนเอง (Instead he argued for radical community - based conflict approach) เพื่อขจัดความ

ไม่ยุติธรรมและการขาดสมดุล การกระจายผลประโยชน์สนองตอบความต้องการ (รางวัล) ของสังคม (เช่น ความเท่าเทียมในโอกาส การศึกษา สาธารณสุข รายได้ อาชีพ ฯลฯ ; to remove the justice and imbalance in distribution of rewards in society) ซึ่งเป็นปัญหาในอาณาเขตดังกล่าว

ผลงานล่าสุดในช่วงปี ค.ศ. 1930 ที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป (notorious) ได้แก่ "Back of the Yards' area of Chicago" ซึ่งเป็นชุมชน (อาณาเขต) ที่ดูเหมือนว่า "เป็นดินแดนที่ปราศจากความหวัง" เต็มไปด้วยบ้านเรือนที่อยู่อาศัยที่เก่าคร่ำคร่าล้าสมัย (obsolescent housing) รวมถึงความยากจน และอาชญากรรมที่อยู่ในระดับสูง การดังกล่าวทำให้จัดเป็นชุมชนแออัดที่ขึ้นชื่อเป็นที่รู้จักกันดีในเขตเมือง (เปรียบเสมือนชุมชนแออัดท่าเรือคลองเตย ซึ่งเป็นชุมชนแออัดขนาดใหญ่ของประเทศไทยในเขตเมือง (กรุงเทพมหานคร) "(Combined with high levels of poverty and crime created a classic urban slum) ในบริเวณดังกล่าวตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอุตสาหกรรมแห่งความเลวร้าย (in an area dominated by the cattle - packing industry) เช่น ธุรกิจเกี่ยวกับยาเสพติด โสเภณี และอาชญากรรมต่างๆ" (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993)

วัตถุประสงค์สำคัญ (A key objective) ของแนวทางใช้ความขัดแย้ง (Conflict Approach) เพื่อพัฒนาชุมชน ก็คือการรวบรวมผลประโยชน์ที่แตกต่างกันของบุคคลที่มีแตกต่างกันเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างอำนาจกลุ่มโดยการปลดปล่อยพลังที่แฝงอยู่ในกลุ่มต่างๆ ดังกล่าวออกมา แม้ว่าจากสมมติฐานในปัจจุบันจะเชื่อกันว่า แนวทางตามแนวความคิดของนักคอมมิวนิสต์ใหม่เท่านั้นจึงจะสามารถทำการเปลี่ยนแปลงให้เป็นจริงได้ สำหรับอลินสกีจะไม่นำมาพิจารณาในกรณีของเขา

วิธีการที่จำเป็นที่สุด (จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไปเสียมิได้) ตามแนวความคิดของอลินสกี (Alinsky) จำแนกออกได้โดยสรุปเป็น 7 ขั้นตอนสำคัญคือ

- (1) ขั้นชักจูงจิตใจ (Invitation)
- (2) ขั้นศึกษาวิจัย (Research)
- (3) ขั้นโครงสร้างอำนาจ (Power structure)
- (4) ขั้นการจัดตั้งองค์การ (Organization)
- (5) ขั้นยุทธวิธีปฏิบัติการ (Tactical Actions)
- (6) ขั้นสร้างความมั่นคงถาวรในการพึ่งตนเอง และ
- (7) การสร้างความมั่นคงถาวรเป็นภูมิป้องกัน เพื่อต่อต้านปัจจัยภายนอก (Self - Perpetuation and External Resistance)

IRPOTSE เพื่อใช้ในการจดจำสามารถเขียนสะกดเป็นคำใหม่ โดยนำขั้นที่ 2 ไปไว้เป็นลำดับแรก และขั้นที่ 1 นำไปเป็นลำดับที่ 2 และสลับขั้นที่ 6 เป็นลำดับที่ 5 ส่วนขั้นที่ 5 เป็นลำดับที่ 6 จึงได้คำว่า RIPOSTE (รีโพสท ,n, แปลว่า การแหงสว่นโดยทันที หรือ การตอบโต้อย่างฉับพลัน)

RIPOSTE (รีโพสท) จึงเป็นคำย่อของการพัฒนาชุมชน ตามแนวความคิดของ อลินสกี ที่ใช้วิธีหรือทฤษฎีขัดแย้ง (Conflict Approach)

ขั้นที่ 1 Formal Invitation to Organize การชักจูงหรือตลใจเพื่อให้มาร่วมในการ ดำเนินการแบบทางการ

อลินสกี (Alinsky) เชื่อว่าผู้ดำเนินการที่เป็นคนนอกหรือผู้ชำนาญการ ไม่สามารถ เข้าไปในชุมชน (อาณาเขต) และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง และในความเป็นจริง (แล้ว) มิใช่ว่าทุกชุมชน (อาณาเขต) มีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน เขาชี้ให้เห็นว่าผู้ดำเนินการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญชำนาญการจะพยายาม ใช้แนวทางความขัดแย้งก็เพียงเพื่อเป็นขั้นชักจูงแบบทางการสำหรับการให้ได้มาซึ่งผู้ช่วย ที่มาจากองค์กรท้องถิ่นมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ "(when a formal invitation for assistance was received --one that was signed as many local organizations as possible.)" (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993) การเข้า (มาเกี่ยวข้อง) ร่วมของท้องถิ่น และการให้คำมั่นสัญญา หรือ (การตั้งกำหนด) ประณิธานของท้องถิ่นเพื่อการเปลี่ยนแปลงการดังกล่าว จักทำให้เห็นว่าท้องถิ่นมีความกระตือรือร้นที่จะเปลี่ยนแปลงเพื่อความก้าวหน้า " (Local concern and commitment to change were considered as ritual" precursors for future progress.)" (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993)

ขั้นที่ 2 Research ขั้นการวิจัย (สืบเสาะ ค้นคว้า)

การปฏิบัติการตามแนวที่ 2 เพื่อทำการค้นคว้าวิจัยสืบเสาะข้อมูล รายละเอียดต่างๆ ของชุมชนให้แก่ผู้ที่อยู่นอกชุมชนได้เข้าใจธรรมชาติที่แท้จริง ปัญหาต่างๆ และพลวัตรของ อาณาเขตชุมชนประเด็นที่สำคัญ ที่เป็นที่ยอมรับตามปกติโดยทั่วไป 2 ประการ ตามแนวความคิดของโรบินสัน (Robinson, 1989) คือ การสรุปแบบรวบรัดจาก (ชุด (สืบต่อเนื่องกันของ) คำถามที่ต่อเนื่องกัน เพราะคำถามเป็นสิ่งแรกที่ครอบคลุมปรากฏการณ์ต่างๆ โดยคำถามเกี่ยวกับผู้นำได้อภิปรายมาแล้ว ในส่วนที่ว่าด้วย "การพึ่งตนเอง" หรือ "การช่วยเหลือตนเอง" ของบทนี้

ประเด็นหลัก (Key Issues)	รายละเอียด (Detailed Elaboration)
1. การทำความเข้าใจชุมชน (Understanding the community)	<ul style="list-style-type: none"> (1) ใครอาศัยอยู่ในชุมชน (2) อาณาเขตของชุมชน (3) ทัศนคติของผู้ที่อยู่ในชุมชนคืออะไร รวมถึงความต้องการต่างๆ (needs or cultural goals or values) และความไม่พอใจต่างๆ (grievances) (4) ก่อนหน้านั้นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน รวมถึงความร่วมมือ มีลักษณะเป็นแบบใด (5) ประวัติความเป็นมาของชุมชน หรือวิวัฒนาการเป็นอย่างไร
2. การประเมินความเป็นผู้นำ (Leadership Appraisal)	<ul style="list-style-type: none"> (1) ผู้ใดมีศักยภาพเป็นผู้นำ (2) มีคนจำนวนมากเท่าใดที่เห็นปัญหาต่างๆ ในปัจจุบัน (3) ศักยภาพในอนาคตมีมากเท่าใด (4) ความสามารถในการสื่อสาร ทัศนคติ และรับรู้ (tact) มีมากไหม (5) ขอบเขตสนับสนุน วิสัยทัศน์ และความกระตือรือร้นที่สนับสนุนวิสัยทัศน์ของเขามีมากเพียงใด (6) สามารถชักชวนคนอื่นเหล่านั้นได้ไหม (7) สามารถทำให้พวกเขามีความเชื่อมั่นที่ จะพยายามช่วยเหลือชุมชนได้ไหม ฯลฯ

ขั้นที่ 3 โครงสร้างอำนาจ (Power Structure)

ความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับ การหาเอกลักษณ์ของโครงสร้างอำนาจ ที่มีอยู่ในอาณาบริเวณ (ชุมชน) ดังกล่าว ถ้าต้องการให้การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญบังเกิดขึ้น อลินสกี (Alinsky) เชื่อว่าปัญหาต่างๆ เป็นจำนวนมากในอาณาเขตชุมชนท้องถิ่น ได้รับผล มาจากความรู้สึกของการไร้อำนาจในหมู่ของพวกเขา โดยพวกเขาขาดความรู้ของแหล่ง อำนาจที่แท้จริงที่แสวงหาผลประโยชน์ในบริเวณดังกล่าว และความรู้สึกที่ว่าขาดการเหลียวแล ขาดการให้การช่วยเหลือ เพื่อทำการเปลี่ยนแปลงเป็นผลคือความสำเร็จ

ดังนั้นในการวิเคราะห์หน่วย หรือมิติ เพื่อปรับปรุงอาณาเขตให้ดีขึ้นต้องสืบเสาะ ค้นหาเอกลักษณ์ของโครงสร้างอำนาจต่างๆ ของทั้งบุคคล กลุ่ม หรือองค์การต่างๆ ในชุมชน... โดยเฉพาะอย่างยิ่งของนักการเมือง ข้าราชการ ผู้จัดการ สมาคม องค์การ สถาบัน ฯลฯ และเจ้าของที่ดิน อันเป็นผู้ที่ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจ หรือควบคุมอาณาเขตดังกล่าว ถึงแม้การปกครองระบอบประชาธิปไตย (Democracy) จะทำให้สิ่งที่มีอยู่ได้ปรากฏขึ้น เพราะว่าเป็นการปกครองโดยประชาชน (people ruled) ดังคำกล่าวของลิน คอล์น Abraham Lincoln's classic definition of democracy as government of the people, by the people, and for the people. (Majid Tebranian, in Communication Theory Today, Edited by David Crowley & David Mitchill, p. 277) แต่ในทางที่เป็นจริงในทางปฏิบัติมีความ แตกต่างมากมาย ดังพบได้จากผลการศึกษา "การปกครองโดยประชาชน" ที่ได้กระทำ ในเขตเมืองระดับต่างๆ นับตั้งแต่ที่มาของอำนาจ ผลการศึกษาจำนวนมากสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในอาณาเขตเล็กๆ ที่อยู่ในเมืองต่างๆ ดังเช่น (แผนการต่างๆ หรือความเป็น ผู้ปกครองหรือ) องค์การต่างๆ ในชุมชน ในปี ค.ศ. 1950 และ ค.ศ. 1960 เศษ สิ่งที่เกิดขึ้น จากเมืองต่างๆ ได้นำมาสนับสนุนทัศนะที่ว่าเมืองต่างๆ ได้ถูกควบคุมจากชนชั้นผู้นำ หรือ elite (Hunter, 1953) หรือจากกลุ่มของนักการเมืองที่หลากหลาย (pluralist bloc) (Dahl, 1961)

ดังนั้น การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (voting) ของบุคคลมีอิทธิพล (อำนาจ) จริงๆ เพียงเล็กน้อย ดังนั้นอิทธิพลของเอลิท (elite) และกลุ่มนักการเมืองที่หลากหลาย (pluralist bloc) กลุ่มหนึ่งกลุ่มใดจึงเป็นที่ปรากฏโดยทั่วไป

งานวิจัยอื่นๆ ได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของ "Single scale" ของอำนาจ ทางการเมือง สำหรับนำไปประยุกต์วิธีการแบบพหุวิถี ทำให้พบว่าเป็นเอกลักษณ์หรือเป็น ลักษณะของมิติอำนาจที่ต่อเนื่องมากกว่าแบ่งแยกระหว่าง Singl elite - pluralist เพียง อย่างเดียว ดังพบได้จากตัวอย่างแหล่งที่มาของอำนาจจาก บอนจิน และโอลสัน (Bonjean and Olson, 1964) ซึ่งได้จำแนกแหล่งที่มาของอำนาจในเมืองต่างๆ ออกเป็น 4 แหล่ง คือ

(1) อำนาจที่เกิดจากความชอบธรรม (Legitimacy) เป็นอำนาจที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ถือครอง หรือผู้ที่ครอบครององค์การสาธารณะ (Legitimacy is linked to the holders of public office)

(2) อุดมการณ์ (Ideology) หรือฉันทานุมัติ (Consensus) เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดระดับของความเหมือน หรือความแตกต่างในความเชื่อระหว่างบุคคลต่างๆ ในอาณาเขต (ชุมชน) หนึ่งๆ “ (Ideology or Consensus measured the degree of similarity or differences in beliefs among individuals in an area.)” (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993)

(3) วิสัยทรรศน์ หรือทัศนวิสัย หรือความสามารถที่จะมองเห็นได้ (Visibility) เป็นระดับที่ผู้นำหรือไม่รู้ในอาณาเขต (ชุมชน) ดังกล่าว (Visibility is the degree to which leaders are known or unknown in the area.)

(4) ขอบเขตหรืออิทธิพลของอำนาจ (Scope of Influence) มีอิทธิพลครอบคลุมมากน้อยเพียงใด เช่นกับคนจำนวนมากในอาณาเขตหนึ่ง หรือกับคนกลุ่มหนึ่งในหลาย (ชุมชน) อาณาเขต (Scope of Influence identifies the way power exercised, such as by many people in one area, or one group in many areas.)

ถึงแม้ว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจความชอบธรรม (legitimacy) ซึ่งเกี่ยวกับพหุวิถี (pluralist) และมิติที่ 3 วิสัยทรรศน์ (visibility) เป็นผลที่เกิดจากเมืองและได้ขยายไปยังอีกชุมชนหนึ่ง...จะเป็นอำนาจที่เกิดจาก “pluralistic” ประการหนึ่ง (one scale) และอีกประการหนึ่งได้แก่วิสัยทรรศน์ (visibility) ของเอลิท (elite) และเป็นส่วนใหญ่พบว่าในที่ๆ มีความหลากหลายของศูนย์กลางทางเศรษฐกิจมาก ก็จักมีความหลากหลายของกลุ่มต่างๆ หรือนักพหุนิยม (pluralist) มากเป็นเงาตามตัว ตลอดจนในเขตเมืองที่มีผู้จัดการต่างๆ ก็จักมีระบบการเลือกตั้งที่มากตามไปด้วย “at large” ระบบการเลือกตั้งทำให้มีเอลิท (elite) มากเป็นเงาตามตัวไปด้วย

ในปี ค.ศ. 1970 เศษ คำถามจริงๆ ไม่ใช่ปกครองโดยใคร (who governs) แต่ยังถามต่อไปว่า ทำไม (why) อย่างไร (how) และเพื่อผลประโยชน์ของผู้ใด (for whose benefit) ในขั้นแรกการถกเถียงมุ่งไปที่ผู้ซึ่งมีอำนาจในสังคมโครงสร้างอัตโนมัติ (structural mechanisms of society) ที่เป็นสังคมที่มีความเป็นปึกแผ่นจากความสัมพันธ์กันโดยอัตโนมัติ (Mechanical Solidarity) โดยเฉพาะผลประโยชน์ของนายทุน (capitalist interests) ที่มีอำนาจเหนือ (หรือมีอำนาจครอบงำ) การตัดสินใจโดยตรง ทั้งทางการเมือง ตลอดจนอิทธิพล หรืออำนาจชักจูง หรือโดยการสร้างกฎ (หมาย) เกณฑ์ของรัฐ (dominated decision

making politics, influence, setting rules of the state. (Bachrach and Baratz, 1962 ; Harvey 1973)

อย่างไรก็ตาม (ทัศนะ) ในปัจจุบันได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “การจัดระเบียบทางการเมืองตามแนวความคิดของนักโครงสร้าง สุดท้ายขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ พวกเขา (ลดการจัดระเบียบทางการเมืองไปยังเศรษฐกิจ) ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการลดอำนาจทางการเมือง เพื่อเอื้ออำนวยต่อการเศรษฐกิจในเขตเมือง และยิ่งไปกว่านั้นไม่ว่าจะเป็น การควบคุมทางสังคม หรือวิถีทางการเมือง ล้วนสนองตอบต่อเป้าหมายของนายทุน” Mollenkopf ได้เสนอแนะแนวความคิด “การมีอำนาจเหนือ หรือการมีอำนาจครอบงำ จากการรวมมือทางการเมือง” (dominant political coalition) ที่เป็นวิถีทางที่ดีที่สุดในการทำความเข้าใจถึงวิธีการพัฒนา การจัดระเบียบทางการเมือง การสร้างไว้หรือการรักษาอำนาจ และการล้มล้างอำนาจ (how political orders are developed maintained and overturned) ที่ไม่เหมือนกับลักษณะสำคัญของ “pluralist blocs” ซึ่งเป็นรูปแบบที่ได้ทำขึ้นมาใหม่ (Unlike the essentially unstable character of pluralist blocs, which form and re - form.) องค์ความรู้จากสถาบันใหม่ (new school) ได้เสนอว่า การรวมตัว (coalition) คือความสามารถที่มีต่ออำนาจของการปกครองโดยตรงในการเริ่มต้นเสนอประเด็นต่างๆ เมื่อนำไปประยุกต์ใช้กับ (ระดับ) ชุมชนที่อยู่ในเขตเมือง อาจกำหนดแนวทางเกี่ยวกับบทบาทเพื่อการหาเอกลักษณ์ ลักษณะเฉพาะ ความเข้มแข็งและความอ่อนแอของโครงสร้างอำนาจที่มีผลต่อประโยชน์ของอาณาเขต และมีบทบาทเสาะหาแหล่งที่มาของอำนาจว่ามาจากแหล่งใด จากภายในหรือจากภายนอก (ชุมชน) อาณาเขต รวมถึงบทบาทของการเป็นผู้ประสานงาน คือการทำให้ชุมชนมีความตระหนักถึงแหล่งที่มาของอำนาจ และความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนแปลง

ขั้นที่ 4 องค์การ (Organization)

ขั้นเกี่ยวกับองค์การ หรือการรวมตัวของประชาชนในอาณาบริเวณหนึ่งๆ (organization or mobilization) มีหลักการอันเป็นลักษณะเด่น และมีแนวทางในการพินิจศึกษาหลายแบบ โดยเริ่มจาก

(ก) การเกิดขึ้นของประเด็นปัญหาและการขัดแย้งของประเด็นปัญหา (หรือ The origin and dissemination of the issues)

การเกิดและการขัดแย้งประเด็นปัญหา จำเป็นต้องการทำให้เกิด सहจิต ความสมานฉันท์ หรือความเห็นพ้องต้องกัน (consensus) บางอย่าง เพื่อให้การแก้ไขปัญหาชุมชนประสบความสำเร็จ ถึงแม้ว่าผู้ประสานงาน สามารถยกประเด็นปัญหาต่างๆ ขึ้นมาทำให้เป็นที่สนใจ

แก่ประชาชนในชุมชน โดยการใช้กลยุทธ์ต่างๆ ความสนใจดังกล่าวมิใช่ว่าเป็นที่ยอมรับของชุมชนเสมอไป เพราะผู้ดำเนินงาน (จัดการ) ยังจำเป็นต้องปฏิบัติการต่อเนื่องในขั้นต่อไป ซึ่งมีสิ่งที่จะทำให้ได้ง่ายนัก การกระทำดังกล่าวได้แก่

(1) การจัดให้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในรูปของความขัดแย้ง ความเห็นที่แตกต่าง หรือนานา मत หรือความขัดแย้ง (conflict) ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ ตีชม และการแสดงออกซึ่งอารมณ์ร่วม ความรู้สึกกับปัญหา

(2) จาก (1) ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์ และเผยแพร่ประเด็นปัญหา และเสริมสร้างแนวร่วม (ของชนส่วนใหญ่) ที่สนใจร่วมกัน

(3) ที่สำคัญประชาชนได้มีส่วนร่วมในอารมณ์ที่เป็นเช่นเดียวกัน และร่วมเกี่ยวข้องในการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง

ทั้งหมดเป็นสิ่งที่มิใช่กระทำได้ง่าย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วก่อนหน้านี้ ดังเช่นประชาชนส่วนมากในเขตชุมชนแออัดที่แย่งที่สุดมักจะยอมรับเงื่อนไขของชุมชน ซึ่งเป็นทัศนคติที่ (มีความ) เป็นอันตรายโดยพวกเขาคิดว่า หรือเข้าใจว่าสิ่งนั้นเป็นความจริงของชีวิต หรือเป็นวิถีชีวิต จากสมมติฐานที่ว่า “คนในอาณาบริเวณหนึ่งๆ จะมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือมีความเหมือน (homogeneous)” จัดเป็นความคิดหรือสมมติฐานที่ไม่ถูกต้อง เพราะว่าผู้คนในชุมชนจะมีความต่างกัน (heterogeneous) ในเรื่องเกี่ยวกับค่านิยม ทัศนคติความเชื่อ ตลอดจนพฤติกรรมเช่นเดียวกันกับความแตกต่างทางเพศ อายุ อาชีพ เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ชน และความสัมพันธ์จากเหตุการณ์ที่ผ่านมาจากอดีต และความเกลียดชังต่างๆ ของบุคคล แม้ในชุมชนแออัด ยังมีการแบ่งกันเอง เช่น คนรวย คนจน

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นในการใช้ผู้ที่มีทักษะเป็นอย่างมาก เพื่อล้วงเอาความเป็นจริงต่างๆ ของชุมชนที่มีมากมายออกมา โดยเฉพาะปัญหาที่ชุมชนประสบอยู่โดยแท้จริง และทำการให้การสนองตอบ หรือแก้ปัญหาให้ตรงจุดตามที่ได้ค้นพบมาแล้ว

(ข) การได้รับการสนองตอบจากองค์การ หรือการรวมตัวของประชาชนในอาณาเขตหนึ่งๆ ได้แก่ ความต้องการให้เกิดการผลิต (the need to produce) สิ่งที่สร้างความกดดันให้แก่ชุมชนอย่างมากเป็นอันดับแรกก็คือ “a single winnable issue” หรือการทำให้เป็นประเด็นเดียวกัน เป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นหัวใจของปัญหาในอาณาเขตหนึ่งๆ เป็นปัญหาที่ประกอบด้วยสิ่งที่เห็นได้ และไม่เกี่ยวกับการแบ่งแยก ดังนั้นจึงเป็นเสมือนสิ่งที่รู้สึกกว้างไร้ขอบเขต บางโอกาสจึงเป็นการสมควรที่จะเริ่มต้นจาก (ที่เป็น) ประเด็นปัญหาเล็กๆ

ในชุมชนบ้านใกล้เรือนเคียง (neighbourhood area) การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้น เริ่มจากแผนงานของกิจกรรมชุมชนขนาดเล็กๆ เพื่อเป็นเสมือน

แผนการนำร่องก่อนเพราะกิจกรรมขนาดเล็กทำให้สมาชิกที่มีส่วนร่วมมีกำลังใจ ทำให้พวกเขาได้สัมผัสสัมผัสและเกิดความพอใจจากความสำเร็จที่พวกเขาได้รับนอกจากพวกเขาได้สัมผัส หรือมีประสบการณ์ในความสำเร็จ จักทำให้เกิดการเสาะหาเตรียมการแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวกับปัญหาของชุมชน รวมถึงมีความหวัง หรือมีโอกาสในการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้ง เป็นสิ่งที่สนับสนุน หรือโฆษณา หรือเป็นสิ่งบ่งชี้ที่เน้นถึงความต้องการ (streeded the need) ว่าเป็นประเด็นสำคัญของปัญหา (to concentrate problems issues) ที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของ

(ค) “การเป็นปรปักษ์หรือคู่ต่อสู้” หรือ Adversary ที่พบได้จาก “การต่อต้านด้วยการต่อสู้ :...a visible entity to fight against” การดังกล่าวพบได้จากตัวอย่างกรณีการจ้างงาน (อาชีพ) ขนาดใหญ่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงลบจากชุมชนภายนอก แก่ชุมชนท้องถิ่น เช่น มลภาวะหรือมลพิษทางน้ำ ทางอากาศ เสียง ขยะมูลฝอย กลิ่น การดังกล่าว (เช่นโรงงาน) ยังผลประโยชน์ให้แก่เจ้าของกิจกรรมหรือโรงงาน ซึ่งอยู่นอกชุมชนเป็นส่วนใหญ่ และยังประโยชน์ให้แก่ชุมชนหมู่บ้านเพียงเล็กน้อย

อลินสกี (Alinsky) ได้ยกตัวอย่างจากผลงานศึกษาชุมชนในนครชิคาโก ระยะเวลาแรกๆ ของเขา เช่น กรณีกิจการบรรจุอาหารจากเนื้อสัตว์ “meat - packing” โดยโรงงานดังกล่าวได้ก่อปัญหาชุมชนท้องถิ่น มีการเผชิญหน้ากันระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับโรงงาน การเผชิญหน้าเป็นปรปักษ์อย่างรุนแรงได้ยุติลง เพราะอาจนำไปสู่ความรุนแรง จึงได้มีการใช้แนวทาง “ทางอ้อม” ด้วยการใช้กลยุทธ์ “ลอบโจมตี” แบบทหารแทน โดยสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นใช้การกดดันผ่านการเงินของธนาคาร เอาชนะ “meat - packing moguls” โดยการต่อต้านการให้กู้เงินจนกว่าอุตสาหกรรมดังกล่าวจะสนองตอบคำร้องขอให้ (โดย) ทำการเปลี่ยนแปลง

(ง) การปฏิบัติการร่วมกันกับภายนอกชุมชน (Linkage within and outside the community)

การปฏิบัติการร่วมกันระหว่าง (ภายใน) ชุมชนกับภายนอกชุมชน จัดเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อยังผลให้เกิดความสำเร็จเช่นเดียวกัน (were also crucial elements for success)

การปฏิบัติการระหว่างชุมชนสโมสรต่างๆ (clubs) และสมาคมต่างๆ ในอาณาเขต ก่อให้เกิดการรวมตัวในท้องถิ่นและได้เป็นการกระตุ้นหรือสนับสนุน (encouraged) ให้เกิด सहจิตหรือฉันทานุมติ (consensus) การพัฒนาที่ทำการติดต่อกับการสนับสนุนจากกลุ่มต่างๆ หรือหน่วยงานในการให้บริการ สำนักงานตัวแทน หน่วยงานราชการต่างๆ จากภายนอก ไม่ว่าจะด้วยทรัพยากรบุคคล บุคลากร หน่วยงานของรัฐหรือจากแหล่งเงินทุน ล้วนเป็น

สิ่งจำเป็นสำหรับการสนับสนุน (การเปลี่ยนแปลงใน) อนาคต (Alinsky, 1969) แนวทางในการรวมกันหรือประสานกันระหว่างภายในด้วยกันและกับภายนอกเป็นสิ่งจำเป็น เพราะว่าอาณาเขต (ชุมชน) ท้องถิ่นดูเหมือนว่าขาดเงินทุน หรือขาดอำนาจทางกฎหมาย ที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงโดยอาศัยการพึ่งตัวเองของชุมชนแต่เพียงลำพัง ตัวอย่างเช่น ความรับผิดชอบตามกฎหมายสำหรับการเปลี่ยนแปลงในการใช้ที่ดิน (การดำเนินการเปลี่ยนแปลงสภาพจากป่าเสื่อมโทรมให้เป็น สปก. 4-01) หรือนโยบายทางเศรษฐกิจ เช่น หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ; One Tambol One Product (OTOP) กองทุนหมู่บ้าน การตั้งกล่าวต้องได้รับการช่วยเหลือจากภายนอก ดังเช่นเทศบาล (ตำบล เมือง นคร) หรือรัฐบาลในการกำหนดนโยบายดังกล่าว หรือการร่วมมือจากสำนักงานใหญ่ (some corporate headquarters) ถ้าไม่สามารถชักนำทรัพยากรดังกล่าวเพื่อช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้ที่อยู่ภายนอกใช้เป็นเหตุหรือข้ออ้างในการใช้สิทธิบังคับ หรืออย่างน้อยทำเป็นทองไม่รู้ร้อน หรือทำเป็นเฉยๆ

ขั้นที่ 5 ขั้นตอนหรือการกระทำเกี่ยวกับยุทธวิธี (Tactical Actions)

ชุมชนต่างๆ มีแผนการรณรงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลง (community have to plan compaigns to implement change)

รายละเอียดของยุทธวิธีต่างๆ ที่นำมาใช้ในการลงมือปฏิบัติการมีชื่อย่อว่า PIKET (PIKE ; ไพค์ ที ที ; Pike มีความหมายว่าหอก) "ไพค์ที" จากตารางแสดงสิ่งสำคัญเพื่อการเผชิญหน้า (Principles for comfrontation) มีทั้งหมด 13 ยุทธวิธีที่สอดแทรกอยู่ในกลุ่มชื่อย่อ PIKET โดยมีรายละเอียดเป็นดังนี้ (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993)

Key categories กลุ่มหลัก	Allinsky's rules กฎของอลินสกี
Pressure การกดดัน	ทำการกดดันปรบักษ์ หรือคู่ต่อสู้ (8) อย่างต่อเนื่อง (10)
Illusion เขียนเสือให้วัวกลัว โดยการสร้างภาพ	คุกคามด้วยการชูให้หน้ากลัวมากกว่าที่เป็นจริง (9) ทำให้คู่ต่อสู้คิดว่ามีอำนาจมากกว่า (1)
Knowledge รู้เขารู้เรา	รู้เขา (3) รู้เรา (2)

Key categories กลุ่มหลัก	Alinsky's rules กฎของอลินสกี
Enjoyment ปฏิบัติการด้วยความสนุก	ยุทธวิธีที่ดีก็คือสิ่งที่คนของเราสนุก (6) ยุทธวิธีเฉื่อยชา ไม่เร้าใจ ไม่ตื่นเต้น ไซ้ไป นานๆ จะเกิดอาการเบื่อหน่าย (7)
แบบ "แย่งฟ้า ทำดิน"	ฟ้าหัวเราะเยาะเย้ยเหยวๆ ฟ้า เป็นอาวุธ ที่มีอำนาจมากที่สุดของมนุษย์ (5)
Targets เป้าหมาย	เสาะหาและดึงเป้าหมายขึ้นมา และหยุด เป้าหมายทำให้สิ้นฤทธิ์ หรือทำให้หมด ความสำคัญ หรือทำให้เป็นข้างใดข้างหนึ่ง ผลักดันให้ปฏิบัติ (13) การเชิงนิเสธ หรือ เป็นศัตรู ทำให้ยุติการต่อต้าน หรือ ทำให้ กลับมาสนับสนุนเป็นพวกเดียวกัน (11) รางวัลที่ได้รับจากการโจมตีก็คือ การเลือก ทางสร้างสรรค์ (12) จงทำให้กฎ ของคุณต่อ สู้อยู่ในหนังสือเท่านั้น (4) (his or her own book of rules)

(Alinsky's rules ; Rearranged by Wayne and Herbert, 1993)

ยุทธวิธีแต่เพียงอย่างเดียวไม่เป็นการเพียงพอที่จะทำให้ได้รับความสำเร็จ ผู้จัดการชุมชน
ทั่วโลกได้นำรูปแบบการกระทำรูปแบบต่างๆ ไปใช้ต่างๆ กัน เพื่อให้ได้รับผลสำเร็จสูงสุด
(Kahn's 1982)

ทั้งนี้ สิ่งที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติการต่อไปมีอีก 3 รูปแบบ (Three broad
areas) คือการเผยแพร่ด้วยการโฆษณาประชาสัมพันธ์ (Publicity) การลงมือปฏิบัติการ
(Action) และการสร้างความกดดัน (Pressure) หรือข้อความย่อคือ "PAP" ทางเลือกเพื่อ (ใช้)
ประโยชน์สำหรับการเผชิญหน้า (Options available for confrontation โดย Kahn ตารางที่
6.4 ใน Communities Within Cities (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993)

ทางเลือกเพื่อประโยชน์ในการใช้สำหรับการเผชิญหน้า โดย คาห์น (Kahn)

กลุ่มหลัก Key categories	ทางเลือกของ คาห์น (Kahn's Options)
การเผยแพร่ด้วยการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ หรือการคุกคาม ด้วยการขู่	การจัดการประชุมให้ข่าวหรือการให้ สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์, การโฆษณา, การ แจกใบปลิว, การรับฟังประชาพิจารณ์
การลงมือปฏิบัติการ	<ul style="list-style-type: none"> ● การเลือกวิถีทางที่มีอยู่ การจัดประชุม คณะกรรมการ การพบปะเพื่อขอความ สนับสนุน, การเลือกตัวแทน การเป็น เจ้าของ ● การเผชิญหน้า : จับกลุ่มประท้วง, โจมตี ปะทะ ทำการสร้างกฎเกณฑ์การเดิน ขบวนแสดงอำนาจสนับสนุนความคิดเห็น
การสร้างความกดดันเพื่อบีบบังคับ	<ul style="list-style-type: none"> ● องค์การเอกชนต่างๆ : รวมตัวต่อต้าน สินค้า ● องค์การสาธารณะ หรือองค์การของนคร : ประท้วงด้วยการไม่เสียภาษี

Source : Rearranged and extended from Kahn 19821 ใน W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993

ความคาดหวังก็คือจากแนวทางที่ 1 หรือจากแนวทางทั้งหมด จักสามารถนำไปใช้
 ใน (จำเพาะ) สถานการณ์ต่างๆ และผู้ดำเนินการประสานงานชุมชนจักต้องระมัดระวัง ในการ
 นำไปใช้โดยจักต้องพินิจศึกษาถึงจุดแข็ง และจุดอ่อนในแต่ละสถานการณ์เป็นเบื้องต้น
 และเป็นการยากที่จะสรุปว่าการปฏิบัติการต่างๆ ใดๆ ใดอย่างหนึ่งหรือหลายๆ วิธี ดังที่ได้
 นำเสนอไว้ใน Alinsky's rule ; คือกฎของอลินสกี และตารางทางเลือกของคาห์น ; Kahn's
 Options เป็นสิ่งที่พอเพียงแล้วในการยังให้เกิดผลสำเร็จ หรือสัมฤทธิ์ผล เพราะมันขึ้นอยู่กับ
 (1) ปัญหาต่างๆ ซึ่งแตกต่างกัน (2) การให้คำนิยามของผู้ดำเนินการใน การปฏิบัติการต่างๆ
 และ (3) ส่วนประกอบต่างๆ รวมถึง (4) ความเข้มแข็ง (หัวแข็ง) ดีอีร์อัน
 ไม่ยอมประนีประนอมในการเป็นปรปักษ์ หรือการคัดค้าน ในกรณีที่มีการต่อต้านสูง
 อาจต้องทำการยุติ (ใน) ทุกแนวทาง หรือในบางกรณีอาจปฏิบัติการเพียงเพื่อเผยแพร่

โฆษณาประชาสัมพันธ์ (Publicity or Threat) ให้ความรู้ไว้เท่านั้น ทางเลือกต่างๆ ในตาราง โดยเฉพาะจากกฎของอลินสกี (Alinsky's rule) ที่ย่อได้คำว่า PIKET (ไพคัท) มียุทธวิธีต่างๆ ถึง 13 ประการ ซึ่งจัดเป็นสิ่งที่ค่อนข้างมากเกินไป ตลอดจนทางเลือกเพื่อใช้ในการปฏิบัติการดังกล่าวเป็นแบบที่เน้น หรือมองในแง่ของการได้ประโยชน์เพียงด้านเดียว (โดยมิได้คำนึงถึงผลด้านอื่นๆ เช่นในทางที่เป็นโทษ) ดังเช่นที่ อลินสกี (Alinsky) ได้ตั้งข้อสังเกตว่าการหัวเราะเยาะเย้ย ยั่วเย้า (ridicule) (ในลักษณะของเย้ยฟ้าทำดิน ยุทธวิธีที่ (5) ใน Enjoyment) อาจเป็นเพียงอาวุธที่ทรงพลังที่อยู่ในคลังแสง (armoury) (ที่ไม่หนักแล้ว) (ในมุมมอง) ของพวกหัวรุนแรง (radicals)

ขั้นที่ 6 การต่อต้านจากภายนอก (External Resistance)

(1) Fragmentation of the conflict (into smaller parts) สลายความขัดแย้ง (ออกเป็นส่วน) ให้เล็กลง

(2) Community leaders ผู้นำชุมชน

(3) (A series of different) prevention strategies ลำดับความต่อเนื่องของกลไกในการป้องกันที่แตกต่างกัน

เมื่อมีการนำกลยุทธ์ไปใช้ในการเปลี่ยนแปลงย่อมได้รับการต่อต้านในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งจากภายนอก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีขั้นพื้นฐานประการหนึ่งของผู้ประสานงานชุมชนก็คือต้องรู้ว่าการใช้กลยุทธ์ในการเผชิญหน้า ย่อมไม่สามารถหลีกเลี่ยงปฏิกิริยาต่อต้านได้ และไม่ต้องสงสัยว่าจักต้องได้รับความสูญเสียบางอย่างจากปฏิกิริยาต่อต้านข้อเสนอเพื่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ปฏิกิริยาอาจมีหลายรูปแบบ ยังผลให้กลไกในการป้องกันมีหลายอย่าง เพื่อเหมาะกับรูปแบบในแต่ละปฏิกิริยา “บางกลไกหรือบางยุทธวิธีดูเหมือนกับการสนับสนุนการต่อต้าน (หรือความขัดแย้ง) ที่ผลสุดท้ายเป็นสิ่งที่หันเหกลับไปทำการต่อต้านของชุมชนเพื่อเป็นการค้นหาจุดอ่อนของการต่อต้านดังกล่าว (Robinson, 1989, 109)

สำหรับกลยุทธ์ที่ออกแบบมาเพื่อลดผลกระทบที่เกิดตามมาจากการใช้วิธีการขัดแย้ง ได้แก่

(1) วิธีการแรกเป็นการทำให้การขัดแย้งกระจายออกเป็นส่วยย่อย เพื่อลดความกดดันในการทำการเปลี่ยนแปลง (Fragmentation of the conflict into smaller parts) เป็นยุทธวิธีคล้ายกับ “การแบ่งแยกและปกครอง ; divide and rule” การดังกล่าวทำให้พลังอำนาจของการต่อต้านลดลง ทำให้ลดความกดดันในการเปลี่ยนแปลง หรืออาจใช้ยุทธวิธีให้กลุ่มต่อต้านแสดงออกด้วยการเดินขบวนแสดงพลังเพื่อการเปลี่ยนแปลง แต่ใช้กลยุทธ์

ให้ขบวนการอยู่ภายในกรอบที่ได้กำหนดไว้แล้ว และได้ออกแบบให้ยุติการถกเถียงเรียกร้องในสิ่งที่เป็นอย่างเดียวกัน และใช้ยุทธวิธีการเจรจาต่อรองของพวกจี้จับตัวเป็นประกันที่ได้ทำไว้ล่วงหน้าแล้ว เหมือนกับการแสดงละคร เพื่อลดการเสียหน้า

(2) ผู้นำชุมชน (Community leaders) ที่แสดงบทบาทต่อต้านการเปลี่ยนแปลงแบบหัวชนฝา วิธีการลดความเป็นผู้นำในการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงก็คือการใช้ยุทธวิธีหรือกลไกการเกณฑ์ให้เป็นพวกเดียวกัน หรือการทำให้เป็นพวกเดียวกัน (Co-optation strategies) โดยการทำให้ผู้นำเป็นผู้ให้คำปรึกษา หรือดำรงตำแหน่งคณะกรรมการในโครงสร้างอำนาจของโครงการเปลี่ยนแปลงที่มีอยู่ กลยุทธ์นี้จักสัมฤทธิ์ผลก็ต่อเมื่อผู้นำคนนั้นมีแรงจูงใจที่เสาะแสวงหาอำนาจส่วนตัว ซึ่งผู้นำโดยทั่วไปมักมีความต้องการดังกล่าว หากพบผู้นำที่มีลักษณะพิเศษเป็นอย่างอื่น จักต้องหายยุทธวิธีในการลดพลังอำนาจในการต่อต้านที่เหมาะสมต่อไป ซึ่งมีใช้สิ่งที่ยากเกินไป ถ้าความต้องการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งจำเป็น และมีความสำคัญมากกว่า

(3) ลำดับความต่อเนื่องการใช้กลยุทธ์ในการป้องกันที่แตกต่างกัน (A series of different prevention strategies)

เป็นที่ปรากฏโดยทั่วไปเป็นส่วนมาก ได้แก่การใช้พลังอำนาจ (force) จากอำนาจที่อยู่ภายนอกชุมชน รวมถึงการใช้กฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้น เพื่อเป็นการปกป้องการเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน หรือยุติความวุ่นวายสับสน รวมถึงการจลาจลด้วยการใช้ตำรวจเฉพาะกิจ (เช่นหน่วยปราบจลาจล (191) หรือหน่วย SWAT ; Special Weapons Attack Team กรณี USA อาจใช้ FBI.) หรือกองกำลังทหาร การปฏิบัติการการใช้กำลังโดยทั่วไปมักจะประสบความสำเร็จ แต่การดังกล่าวเป็นอันตรายที่อาจนำไปสู่การเพิ่มความไม่พอใจคับแค้นขุนเคืองใจ ซึ่งจะยังผลให้เกิดความขัดแย้งมากยิ่งขึ้น โดยแท้จริงอเลนสกี (Alenski) เน้นการใช้กลยุทธ์ประนีประนอม (compromise) ถ้าปฏิกริยาของชุมชนได้ต่อต้านโดยไม่ยอมผ่อนปรน ถ้าเป็นไปได้จะใช้เปลี่ยนกลุ่มใหม่เพื่อได้รับการสนองตอบความสำเร็จในอนาคต

ดังนั้นรูปแบบที่จะนำมาใช้ได้แก่ กลยุทธ์เกี่ยวกับคนกลางรูปแบบต่างๆ (Aeries of mediation strategies) กลยุทธ์เกี่ยวกับคนกลางรูปแบบต่างๆ ที่นำมาใช้เป็นการมอบหมายให้ผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเป็นผู้รับภาระ หรือไม่ก็เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับ หรือยกย่องจากสังคม คนกลางจักต้องทำการยุติการเผชิญหน้า หรือให้อำนาจคนกลางใช้อำนาจบังคับให้ประนีประนอมโดยการคุกคาม ชูเชิญ ถ้าไม่สามารถหาข้อสรุปได้ การใช้อำนาจมักจะกระตุ้นให้สถานการณ์ขัดแย้งเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทะเลาะวิวาทในชุมชน แต่ทำไมจึงยังคงมีการยอมรับ ในการใช้แนวทางการขัดแย้ง เพื่อทำให้เกิดความร่วมมือและป้องกัน หรือ

ลดความขัดแย้งในชุมชนในท้ายที่สุด ในระยะ 10 ปีที่แล้ว เรื่องราวจำนวนมากเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องความขัดแย้งได้รับการสร้างขึ้นมา ดังโรบินสัน (Robinsons 1972; 1989 succinct reviews etc.) ได้สรุปลำดับขั้นตอนของการจัดการความขัดแย้งในชุมชนเอาไว้ อย่างไรก็ตามโรบินสันได้เน้นไปที่ความสามารถในการปฏิบัติการเกี่ยวกับเรื่องนี้ (ความขัดแย้ง) ต้องการๆ มีทักษะที่ต้องได้รับการฝึกฝนมาระยะหนึ่งก่อน เพื่อเกิดความชำนาญการอันจะยังให้เกิดผลสำเร็จตามมา

ขั้นที่ 7 การทำให้ถาวร หรือการทำให้เกิดความต่อเนื่องด้วยตนเอง (Self-Perpetuation or Continuity)

- (1) Maintenance of effort. การรักษาไว้ซึ่งความอดุสสาหะ
- (2) External Forces. พละอำนาจจากภายนอก
- (3) Burn - out. หหมดไฟ
- (4) Loss of Leaders. การสูญเสียผู้นำ
- (5) Finance. แหล่งเงินทุน

(W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993) สิ่งหนึ่งที่วิจารณ์กันเป็นอย่างมากในการใช้แนวทางการขัดแย้ง ก็คือมันอาจจะไม่สามารถคงไว้ซึ่งองค์การต่างๆ ได้ตลอดเวลาพลังทางเศรษฐกิจและพลังทางการเมืองต่างๆ ที่ได้สร้างปัญหาต่างๆ แก่ชุมชนในสถานที่หนึ่งเป็นสิ่งยากที่จะจัดให้หมดไปโดยสิ้นเชิง ดังนั้นชุมชนยังต้องการ (สิ่งที่ได้แก้ไขแล้ว) คงไว้กับสิ่งที่ได้รับมาแต่แรกเอาไว้ตลอดไป และมีใช่เป็นเรื่องง่ายที่จะรักษาองค์การต่างๆ ในชุมชนให้สามารถดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง หลังจากที่ได้รับความสุข เมื่อเริ่มแรกที่ประสบความสำเร็จ การรักษาความหลงใหลได้ปลื้มกับความสุขที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลงให้คงอยู่ตลอดไปเป็นเรื่องยากหากไม่โชคดีตลอดไป เพราะว่ามีปัญหาต่างๆ ตามมามากมายหลังจากได้รับผลสำเร็จแล้ว ประการแรกเกี่ยวกับการรักษาไว้ซึ่งความอดุสสาหะ หรือความเพียรพยายามให้อยู่ตลอดไป

การรักษาไว้ซึ่งความมานะอดุสสาหะ

- (1) Maintenance of effort

หลังจากที่ได้รับการแก้ปัญหาความไม่พอใจในเรื่องต่างๆ แล้ว ประเด็นปัญหาที่ได้รับการแก้ไขแล้วจักเป็นประเด็นปัญหาที่เป็นรองไม่ใช่ตัวการ หรือกลายเป็นประเด็นที่มีความสำคัญน้อยยังผลให้พันธะกรณีที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องไม่ต้องใช้ความอดุสสาหะเหมือนเคย ดังนั้น การเกี่ยวข้องกันกับประเด็นปัญหาดังกล่าวจะไม่จริงจังเหมือนเดิม การดังกล่าวการคงไว้ซึ่งปมมุนานะเปลี่ยนไป

(2) External Forces ; พละอำนาจจากภายนอก

พละอำนาจจากภายนอกที่ได้มาสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับปัญหาชุมชนท้องถิ่นต่างๆ จักใช้กฎระเบียบอธิบาย ยืนยัน ความขัดแย้ง พวกเขาอาจจะรอเวลาที่จะเป็นของพวกเขาทำการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของพวกเขาเพื่อลดระดับของปัญหาหรือใช้กลยุทธ์ เกณฑ์คนในชุมชนมาเป็นพวก การตั้งกล่าวอาจพอเพียงที่จะลดความตึงเครียดที่ได้เคยสร้างปัญหาในระยะแรกๆ หรือทำการซื้อตัวผู้นำท้องถิ่นที่เป็นคนสำคัญ (key) การตั้งกล่าวปราศจากการใช้พลังอำนาจบังคับหรือการควบคุมโดยตรง (without losing their real grip on power or control)

(3) Burn - out ; หมดไฟไปกันหมด

ผู้ประสานงานหลักและกลุ่มอาสาสมัครดูเหมือนว่าจะหมดไป หรือไม่ก็ไปกันหมด หลังจากที่องค์การได้เริ่มเกิดขึ้นหรือดำเนินการ เพราะได้บรรลุพันธะภาระหน้าที่ให้ไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ทำงานแบบนอกเวลา ไม่สามารถอยู่ทำต่อได้อีก ส่วนผู้ที่เป็นผู้อำนวยการโดยเฉพาะผู้ที่ได้รับเชิญให้มาเป็นผู้ประสานงานจัดการในชุมชนมักจะย้ายไปยังชุมชนที่มีปัญหาอื่นๆ ชุมชนท้องถิ่นอาณาบริเวณดังกล่าวจักปล่อยให้ผู้นำใหม่ที่ขาดประสบการณ์ (แบบที่คนแก่มิ) ขาดความรู้หรือขาดทักษะในการเจรจาต่อรองในการบริหารจัดการต่อรองในการบริหารจัดการดูแลควบคุม ความขัดแย้งของชุมชนในอนาคต

(4) Loss of Leaders ; การสูญเสียผู้นำ

ถึงแม้ว่าผู้นำยังมีอยู่ในชุมชน แต่เป็นสิ่งที่ยากมากที่บุคคลเหล่านี้จะทนต่อสิ่งล่อใจในการแสวงหา สถานที่ทำงานที่มีอำนาจมากกว่า เช่น เทศบาล หรือองค์การทางอำนาจภายนอกชุมชน เช่นที่ปรึกษารัฐบาลหรือที่ปรึกษาสมาคมต่างๆ ดังนั้นความเป็นผู้นำในชุมชนของพวกเขาจึงมิได้สัมพันธ์กับความต้องการต่างๆ ของชุมชนที่พวกเขาได้เข้ามาทำหน้าที่เพียงครั้งเดียว หมายความว่าองค์การของชุมชนสามารถตกเป็นเหยื่อของการไร้ความสามารถหรือไร้ประสิทธิภาพได้โดยง่าย หรือตกอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ประสานงานที่หมดไฟ หรือขาดความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมการริเริ่มสร้างสรรค์ในพันธะภาระหน้าที่ของผู้ประสานองค์การแต่แรกทีฟิ่งมี

(5) Finance ; ไฟแนนซ์ ; แหล่งเงินทุน การเงิน การคลัง

การเปลี่ยนแปลงชุมชนตามเจตนาธรรมณ์ หรือพันธะภาระหน้าที่ คงไม่สามารถกระทำได้ถ้าปราศจากแหล่งเงินทุนสนับสนุนที่เพียงพอ ชุมชนท้องถิ่นในเขตเมืองไม่มีอำนาจในการจัดเก็บภาษี ปฏิบัติการขั้นแรกเกี่ยวกับการเงินของชุมชน อาจได้รับการยกขึ้นมาเป็นประเด็นอย่างรวดเร็ว ถ้ามีทรัพยากรอย่างเพียงพอในเขตดังกล่าวและมีความปรารถนาในการเปลี่ยนแปลงในระดับสูง พอปัญหาต่างๆ ที่เป็นปัญหาแรกๆ ของชุมชนได้รับการแก้ไขแล้วอาสาสมัครก็จักขาดแรงจูงใจเพื่อดำเนินการต่อไป ขณะที่แหล่งเงินทุนจากชุมชนและ

รัฐบาลที่ใช้สนับสนุนก็มีลักษณะจำกัด รัฐบาลจัดหาให้ครั้งละไม่เท่าไร ดังนั้นประสิทธิภาพทางการเงินเพื่อการสนับสนุนโครงการทั้งแต่เดิมและที่ชุมชนสร้างขึ้นใหม่ จึงอยู่ในสภาวะของความเสี่ยงเพราะงบประมาณมีลักษณะถูกจำกัดมากเกินไป

ในอันที่จริง การสนับสนุนการปฏิบัติการของชุมชนอาจจะได้รับการขัดขวางจากการที่องค์กรของชุมชนบรรลุความสำเร็จที่มาก (เกินไป) แล้ว ทั้งนี้จากการปรับปรุง (อาณาเขต) ชุมชนท้องถิ่น ทำให้เพิ่มค่าของที่ดินและทรัพย์สิน การดังกล่าวจึงทำให้เป็นการยากและเสี่ยงมากสำหรับองค์กรต่างๆ ที่จะซื้อทรัพย์สินสำหรับชุมชนท้องถิ่น ผลก็คือปฏิบัติการในการสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นอาจจะทำให้เสีย (may be spoiled by) ที่เกิดจากการที่ตัวมันเอง (คือท้องถิ่น) ได้ประสบความสำเร็จแล้ว จากการที่ท้องถิ่นได้รับความสำเร็จจากการพัฒนา เช่น ผลจากการส่งเสริม การอนุรักษ์ การเป็นชุมชนแบบดั้งเดิม เช่น ตลาดน้ำ ตลาดโบราณ ชุมชนโบราณ และการดังกล่าวได้รับการยอมรับ ทำให้ราคาที่ดินมีราคาสูงขึ้น อาคารบ้านเรือนแบบโบราณ อินทรน (in train) การดังกล่าวอาจทำให้เกิดปัญหาการคมนาคม และความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น แต่ทว่า อุปสรรคที่ชุมชนต้องเผชิญก็คือความเจริญของชุมชนเอง อาทิ ที่ดินราคาสูงเกินไป ทำให้โครงการที่ชุมชนต้องการ เช่น สถานีอนามัย โรงเรียน หรือถนนหนทางขยายหรือสร้างเพิ่มเติมไม่ได้ ในบางชุมชนมีทางออกเรื่องที่ดินในการสร้างโรงเรียน สถานีอนามัย โดยใช้สถานที่ของศาสนสถาน เช่น วัด โดยเฉพาะชุมชนกลางเมือง การดังกล่าวจัดเป็นการพัฒนาที่ถูกจำกัดโดยการพัฒนาหรือความเจริญเป็นอุปสรรคต่อต้านความเจริญ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า "สนิมย่อมเกิดในเหล็ก" นั่นเอง อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาดังกล่าวมาแล้วเป็นที่ประจักษ์ว่า ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนขึ้นอยู่กับปฏิบัติการสนับสนุนของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ปัญหาสองประการแรกขึ้นอยู่กับองค์กร ทั้งนี้เพราะองค์กรบางรูปแบบได้ส่งเสริมและหรือผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนเมือง

สำหรับปัญหาที่สองและสามจะประสบความสำเร็จหากแผนการสร้างโดยการฝึกอบรมประมุขศิลป์ หรือผู้นำในอนาคตภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยการออกแบบให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในองค์กรต่าง ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพราะการดังกล่าวเป็นการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ (self of belonging) องค์กร ชุมชนปัญหาที่สี่เป็นเรื่องเกี่ยวกับงบประมาณ ดังคำกล่าวที่ว่า "กองทัพเดินด้วยท้อง" คือทำอย่างไรจึงจะหางบประมาณมาสนับสนุนโครงการต่างๆ ของชุมชนได้ตลอดไป ในบางประเทศใช้ระบบเก็บภาษีท้องถิ่น เช่น ประเทศอังกฤษได้ออกกฎหมายที่องค์กรชุมชนท้องถิ่นสามารถใช้ภาษีได้ร้อยละ 1 ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1972 (กรณีประเทศไทยในชุมชนชนบทพบได้จากกรณี อบต. (องค์กรบริหารส่วนตำบล) หรือ อบจ. (องค์กรบริหารส่วนจังหวัด) สำหรับในเขตเมืองพบได้จากภาษี

เทศบาลต่าง ๆ) ในสังคมยุโรปยุคกลางมีการเก็บภาษีและแบ่งให้การสนับสนุนโบสถ์ส่วนหนึ่ง เพราะในยุคดังกล่าวศาสนจักร (Roman Catholic) และอาณาจักร (Roman Empire) เป็นหนึ่งเดียวปลายยุคกลาง หลังจากอาณาจักร (state) แยกตัวออกจากศาสนจักร (Society) การจัดแบ่งภาษีสิ้นสุดลง แต่ยังมีบางนิกายยังคงมีการเก็บภาษีจากศาสนิกชน เพื่อบำรุงศาสนา ดังเช่น มอร์มอน (Mormon ; คริสเตียนที่เป็นสมาชิกนิกายมอร์มอน ; Mormon Church) หรือจิวอเว ; Jehovah's Witnesses ; เป็นชื่อของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าในพระคัมภีร์ไบเบิลฉบับเก่า) การดังกล่าวต่างจากการบริจาคโดยกลุ่มสมัครใจ ประสิทธิภาพขององค์การชุมชนท้องถิ่นขึ้นอยู่กับ การแสวงหารายได้หรือเงินงบประมาณของชุมชน หรือการให้การสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล

ความส่งท้ายโดยสรุป (Conclusions) การเลือกใช้วิธีการพัฒนาชุมชน เพื่อยังประโยชน์สูงสุด แต่ละแบบจะมีเงื่อนไขในการเลือกที่แตกต่างกัน ดังที่ได้ทำการศึกษาในเชิงวิเคราะห์มาแล้วตามนัยข้างต้น ทั้งนี้ทางเลือกในแต่ละแบบไม่จำเพาะเจาะจงที่จะต้องเป็นแบบใดแบบหนึ่งแต่เพียงแบบเดียวโดดๆ ในทางปฏิบัติจักพบการคาบเกี่ยวทับซ้อนกัน มากน้อยขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสภาพแวดล้อม รวมถึงขึ้นอยู่กับปัจจัยบุคคลกับการพัฒนาศักยภาพของเขา โดยเฉพาะเกี่ยวกับผู้นำหรือประมุขศิลป์ (leadership)

ตัวอย่างเช่น วิธีการพึ่งตนเอง หรือการช่วยเหลือตนเอง (Self - help Method or Approach) มักจะขึ้นอยู่กับคุณสมบัติบางประการของตัวแทนการเปลี่ยนแปลง (Change Agents) รวมถึงการจ้างงานของรัฐ(บาล) ตัวแทนการเปลี่ยนแปลงที่เป็นข้าราชการ หรือพนักงานของรัฐที่เป็นมนุษย์เงินเดือนต้องตกอยู่ภายใต้อาณัติของรัฐ(บาล) ทำให้ไม่มีความเป็นอิสระหรือมีความเป็นตัวของตัวเองในการทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการประสานองค์การ ตัวอย่างที่เป็นอย่างอื่นก็คือ กฎเกณฑ์ได้นำไปใช้ในการเผชิญหน้าในแนวทางขัดแย้ง (Conflict approach) พอๆ กันกับการพึ่งหรือช่วยเหลือตนเองขององค์การต่างๆ ในชุมชน

แนวทางวิธีการใช้ตัวช่วยทางเทคนิค (Technical approach) ได้นำไปใช้เป็นแบบทางการในเมืองต่างๆ มากมาย ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีทั้งที่ยอมรับหรือเห็นด้วย หรือไม่ชอบหรือไม่เห็นด้วย

อย่างไรก็ตาม การที่จะใช้แนวทางแบบใดเพื่อพัฒนาชุมชนขึ้นอยู่กับเงื่อนไขความเป็นไปได้ จากตารางที่ 6.5 บูรณาการของประเด็นสำคัญในองค์การ ชุมชนแบบผสม (Table 6.5 Integration of key issues in community organization) (Davies. K.D. and Herbert T. 1993, p 131) ประกอบด้วย A = Technical Expert, B = Self - help, C = Conflict, D = Integration แบบผสม)

Table 6.5 Integration of key issues in community organization

A	B	C	D
Technical Expert	Self - Help	Conflict	Integration
	2. Origin	1. Invitation to organize	1. Community initiation of project
		2. Research on Community	2. Community charactor, values, context.
2. Values		3. Power structure	3. Power relations
3. Information	6. Neighbourhood relationships		4. Resources in area and outside
6. Obligation	3. Manpower		
1. Ability	4. Money	4b. Outside links	5. Neighbourhood mobilization
	7. Externality		
4. Circumstances		4. Organization	- meeting
5. Timing		(a) Issue discussion	- Issues
		(c) Effective issue	- Adversary
		(d) Adversary	6. Implementation
			- Circumstances
			- Timing
		6. Tactical	- Tactical Actions
		(a) Publicity	7. Knowledge of :
		(b) Pressure	- Conflict
		(c) Action	- Resolution
Resulation		7. External resistance	- Resistance
7. Resistance	5. Utility		8. Procut
8. Yield	1. Community control		- Results
	8. Spur to future	8. Self-sustainment	- Local control
Mnemonics			9. Self-sustainment and growth
A VICTORY	COMMUNES	RIPOSTE	PINPRICKS

ที่มาของตาราง : W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993

จากตารางที่ 6.5 พบว่าประเด็นสำคัญมีอยู่ในทุกรูปแบบของการพัฒนา ทั้งแบบ A ผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิค แบบ B การพึ่งหรือการช่วยเหลือตนเอง และแบบ C ความขัดแย้ง แม้ว่าเรื่องปัญหาทางงบประมาณและการจัดการของแบบพึ่งตนเองกับแบบขัดแย้งจะมีลักษณะตรงกันข้าม สำหรับแบบ A คือการพัฒนาแบบวิธีการใช้ผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิค จะขาดการมีส่วนร่วมที่ค่อนข้างมาก (deficiencies in the extent of participation)

นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่ต้องคำนึงถึงอีกมากในการพัฒนาชุมชน เช่นเกี่ยวกับความมุ่งมั่นหรือความพยายามที่เป็นแบบมีความสำนึก (conscious endeavor) ที่จะทำให้เกิดความสำเร็จ จากการศึกษาที่ได้จากการศึกษาที่ได้อิงประสบการณ์ หรือการทดลองสังเกต (โดยไม่อาศัยวิทยาศาสตร์หรือทฤษฎี) (empirical studies) จำนวนหนึ่งที่เป็นการศึกษาถึงผลสำเร็จขององค์การชุมชน แต่อโรเปซา (Oropesa, 1989) ได้แสดงให้เห็นว่าความเจริญมั่งคั่งของชุมชน และเสถียรภาพของชุมชนเกี่ยวข้องกับผลสำเร็จหรือมีผลไม่มากนัก กิจกรรมของสมาชิกในชุมชนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากกว่า แต่ต้องจำไว้เสมอว่าอาณาเขตของชุมชนท้องถิ่นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบอันซับซ้อนของสังคมสมัยใหม่ ประกอบกับการที่มีฐานะทางการเงินที่จำกัด และไม่มีความสามารถทางการเมืองที่ชอบธรรม ในกระบวนการการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ถ้าชุมชนท้องถิ่นถูกกีดกันจาก (การสร้างของ)ระบบทางการเมือง ด้วยศักยภาพของการได้รับเงินทุนหมุนเวียนจากภาษีท้องถิ่น เมื่อนั้นชุมชนภายในเมืองอาจมีบทบาทในทางที่เป็นประโยชน์ในวิถีชีวิตแบบเมือง และการดังกล่าวส่วนมากยังต้องขึ้นอยู่กับอาณาอำนาจในระดับสูงมากกว่า ดังนั้นการตัดสินใจจากทางอื่นๆ ดังเช่นในการประชุมของคณะกรรมการ หรือผู้ที่บัญญัติ หรือออกกฎหมาย จึงมีผลสำคัญต่อชุมชนท้องถิ่นเหล่านี้ สมาคม ชมรม องค์การ (associations) ต่างๆ ของชุมชนท้องถิ่นเป็นเงื่อนไขพื้นฐานเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ดีที่สุด

ความส่งท้าย

จากการที่ได้ทำการพินิจศึกษา “ชุมชนในเขตเมือง” ทำให้ทราบความหมายของคำว่า “ชุมชน” ในหลายนัยยะที่เน้นถึงประเด็นเกี่ยวกับ “ความสัมพันธ์” “ความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน” “อาณาเขต” และ “สังคม” หรือ สังคมสมบูรณ์ในฝัน เป็นต้น

การทำความเข้าใจความหมายดังกล่าว จักส่งผลต่อทางเลือกในการพินิจศึกษาชุมชน

เช่น

- (1) การกระทำระหว่างกันทางสังคม หรือการเชื่อมโยงระหว่างกันทางสังคม (Social network)

- (2) ความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกันในชุมชน

- (3) อาณาบริเวณ หรืออาณาเขตหนึ่ง เช่น เมือง หรือนคร

- (4) สังคมในอุดมคติ รูปแบบต่างๆ รวมถึงสังคมสมบูรณ์ในฝันนวมัย

- (5) ชุมชนในเขตเมือง เช่น ชุมชนแออัด อินเดียนทาวน์ ไชน่าทาวน์ เป็นต้น

สำหรับการศึกษาชุมชน ในบทนี้ได้เรียงลำดับจากแรกเริ่มที่เป็นแบบ (1) กลุ่มเครือญาติขนาดเล็กที่มีความสัมพันธ์ในแบบสังคมหาของป่าและล่าสัตว์ และค่อยๆ รวมกันเป็นกลุ่มสังคมขนาดใหญ่ขึ้น หรือจากหมู่เหล่า (band) เป็นเผ่าชน (tribe) แบบต่างๆ (2) จากการที่มนุษย์ค้นพบธรรมชาติของพืชและสัตว์ หรือการเกิดขึ้นของคลื่นลูกแรกของมนุษยชาติ รวมถึงคลื่นลูกที่ 2 คือการปฏิวัติอุตสาหกรรมตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 18 ทำให้การพินิจศึกษาชุมชนมีความสลับซับซ้อนมากกว่าที่เคยเป็นในอดีต การดังกล่าวยังผลให้ต้องทำความเข้าใจกลุ่มเพื่อนบ้าน (neighbourhood) ชุมชนหรือ ชุมชนท้องถิ่น (community or local community) และสังคม (society) รวมถึงลักษณะของสังคมทับซ้อนสังคม

จากนั้นได้ทำความเข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำให้เป็นแบบเมืองสมัยใหม่ คือ การขยายตัวของระบบต่างๆ หรือการทำให้แยกออกเป็นส่วนๆ ของโครงสร้างและการหน้าที่ทางสังคม (Societal fragmentation) ที่เกิดจาก (1) การทำให้เป็นผู้เชี่ยวชาญชำนาญการพิเศษเฉพาะทาง (Specialization) (2) การทำให้มีอำนาจต่ำหรือการทำให้ต้องพึ่งพา (Subordination or Dependency) และ (3) การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อกิจกรรมต่างๆ (Spatial flexibility)

ส่วนปัจจัย หรือรากฐานสำคัญของลักษณะชุมชนจากแนวความคิดของ เดวิส และ เฮอริเบอร์ท (W.K.D. Davies and D.T. Herbert, 1993) ได้กำหนดขอบเขตของแนวความคิด (Domains) ต่างๆ เป็นดังนี้ (1) สิ่งที่มีอยู่ในอาณาเขต (2) การกระทำระหว่างกันทางสังคม

หรือพฤติกรรม (3) มโนภาพเกี่ยวกับเอกลักษณ์ หรือความคิดเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐาน
(4) การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต

ท้ายที่สุดเป็นประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงตามแผน หรือการพัฒนาชุมชน
ในเขตเมืองต่าง ๆ ประเด็นที่นำเสนอเพื่อทำการพินิจศึกษาได้แก่ ประวัติความเป็นมาของการ
พัฒนาชุมชน ความหมายหรือคำจำกัดความ เหตุผลสำหรับการพัฒนาชุมชน ระบบที่นำไปใช้
เป็นทางเลือกในการพัฒนาชุมชน (1) การใช้เทคนิค (2) การช่วยเหลือตนเอง (3) แนวทาง
“นานาามติ” หรือ “ความเห็นที่แตกต่าง” หรือ “ความขัดแย้ง” ที่มีคำย่อเพื่อง่ายต่อการจดจำ
คือ จาก (1) A VICTORY จาก (2) COMMUNES จาก (3) RIPOSTE และแบบผสม
(Integration) คือ PINPRICKS

ศัพท์ที่ควรรู้

Community ;
คะมิวนิตี้

เป็นชื่อที่ใช้เรียกสังคมอย่างหนึ่ง ความหมายอาจ
เป็นสมาคม สหภาพ หรือสถานที่ ๆ มีความ
สัมพันธ์ร่วมกันบริเวณที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน
สู่สังคม หรือโลกเป็นเสมือนชุมชน

Neighbourhood ;
เนเบอร์ฮูด

ระแวกบ้าน กลุ่มเพื่อนบ้านมีขนาดเล็กกว่า
ชุมชน บ้านเรือนน้อย ความสัมพันธ์แบบกลุ่ม
เพื่อนบ้าน ใช้ภาษาถิ่น ความสัมพันธ์เป็นปึกแผ่น
อึดโนมิตี

Local community ;
โลเคิล คะมิวนิตี้

ชุมชนท้องถิ่น, ความสัมพันธ์เป็นปึกแผ่น
อึดโนมิตี หรือสายสัมพันธ์เชิงราบ ยึดสถานภาพ
ติดตัว ตั้งถิ่นฐานแบบโดดเดี่ยว ลักษณะสังคม
ประเพณี

Society ;
โซไซอิตี

คนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องตาม
ระเบียบกฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน
(ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์สังคม
วิทยา, 2524 หน้า 371)

Social ;
โซเชิล

ที่เกี่ยวกับการกระทำระหว่างกันและกันของบุคคล หรือของกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กัน ไม่ว่าจะในรูปแบบใด คำนี้เป็นคำที่ใช้หมายรวมถึงปรากฏการณ์ทั้งหมด ที่เป็นเนื้อหาของสังคมวิทยา (ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา, 2524 หน้า 332)

Societal ;
โซไซอิทเทิล

เกี่ยวกับสังคม (ส่วนใหญ่) หรือ "ที่เกี่ยวกับระบบสังคมเป็นส่วนรวม" "ใช้เมื่อต้องการพูดถึงสังคมในแง่เป็นระบบมีโครงสร้างและการหน้าที่" (พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2524 หน้า 333)

Mechanical Solidarity ;
มะแคนนิเคิล ซอลลิเดริที

สังคมความสัมพันธ์เป็นแบบปีกแผ่นอัตโนมัติ สายสัมพันธ์เป็นแบบเชิงแนวราบ ยึดสถานภาพติดตัว

Organic Solidarity ;
ออร์แกนนิค ซอลลิเดริที

สังคมความสัมพันธ์เป็นแบบปีกแผ่น แบบองค์การ สายสัมพันธ์เป็นแบบแนวตั้ง (vertical linkages) ยึดสถานภาพสัมฤทธิ์

Community Development ;
คะมิวนิตี้ ดีเวลลอปเมินท์

การพัฒนาชุมชน เป็นการเปลี่ยนแปลงชุมชนตามแผนโดยมุ่งประสงค์ให้ดีกว่าเก่าเป็นสำคัญ

"KOINOMIA" เป็นคำภาษากรีกโซโดย
อริสโตเติล (Aristotle)

หุ้นส่วน (partnership) ความสัมพันธ์ (association) และชุมชน (community) รวมถึงการให้สิ่งที่ดีแก่มนุษย์ (the supreme good)

Technical expert ;
เทคนิเคิล เอกสเพิร์ท

ผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิค

Self-help
เซล์ฟ เฮลพ์

การช่วยหรือพึ่งตนเอง

Conflict Approach ;
คอนฟลิคท์ อะโพรช

วิธีการความเห็นที่แตกต่าง หรือนานามติ หรือ
ความขัดแย้ง

"PRACTITIONERS"

คำย่อ ปัญหาที่เกิดจากแนวทางพัฒนาโดยเน้น
วิธีการพึ่งตนเอง 13 ประการ นับแต่ (1)
Problems Capable of Local Solution; ปัญหา
ความสามารถในการแก้ปัญหาของท้องถิ่นถึง
(13) Seeds of Dependency ; การเจริญ
เติบโตต่อไปของการพึ่งตนเอง

"COMMUNES"

คำย่อ (เพื่อช่วยจำ) ของวิธีการพึ่งตนเอง
ซึ่งประกอบด้วยประเด็นสำคัญ (key issues) 8
ประการนับแต่ (1) Control ; การควบคุมถึง (8)
Spur to future ; สิ่งกระตุ้นสู่อนาคต

"RIPOSTE"

คำย่อ (ช่วยจำ) ของวิธีการนานามติ หรือความ
เห็นที่แตกต่างหรือความขัดแย้งตามแนวความ
คิดของอลินสกี (Alynsky) ซึ่งมีทั้งหมด 7
ขั้นตอนสำคัญ คือ ขั้นที่ (1) Invitation ; ชั้น
ดลใจ ถึงขั้นที่ (7) Self-Perpetuation and
External Resistance ; การสร้างความมั่นคง
ถาวรเป็นภูมิป้องกันเพื่อต่อต้านปัจจัยจากภาย
นอก

“PIKET”

คำย่อ (ช่วยจำ) ยุทธวิธีในการลงมือปฏิบัติ ตามกฎของอลินสกี (Alynsky) (Tactical Actions by Alynsky's rules) ซึ่งมีทั้งหมด 13 ยุทธวิธี สอดแทรกอยู่ในกลุ่มชื่อย่อ PIKET ; ไฟล์ ที่ เริ่มจาก การกดดัน (Pressure) ถึงเป้าหมาย (Targets)

“PAP”

คำย่อ (ช่วยจำ) รูปแบบการลงมือกระทำหรือการปฏิบัติการที่ช่วยให้ยุทธวิธีดำเนินเป็นไปตามเป้าหมาย ประสบความสำเร็จสูงสุด ตามแนวความคิดของคาน์ (Kahn's 1982) ประกอบด้วย การโฆษณาประชาสัมพันธ์ (Publicity) การลงมือปฏิบัติการ (Action) และการสร้างความกดดัน (Pressure)

ทดสอบความสามารถ

ข้อสอบแบบอัตนัย

1. เหตุใดการให้ความหมายของคำว่า "ชุมชน ; Community" จึงแตกต่างกัน จงอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ
2. สังคมความสัมพันธ์เป็นปึกแผ่นอัตโนมัติ (Mechanical Solidarity) แตกต่างจากสังคมความสัมพันธ์เป็นปึกแผ่นแบบองค์การ (Organic Solidarity) ในประเด็นสำคัญอะไรบ้าง จงอธิบาย
3. ลักษณะบ่งชี้การเป็นชุมชนบ้านใกล้เรือนเคียง (Neighbourhood) มีอะไรบ้าง จงอธิบาย
4. สิ่งบ่งชี้การเป็นชุมชนท้องถิ่น (Local Community) ได้แก่ อะไร จงอธิบาย
5. จงชี้ให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างระหว่าง (1) สังคม (Society) (2) ทางสังคม (Social) และ (3) เกี่ยวกับสังคม (Societal)
6. ระบบที่นำไปใช้เป็นทางเลือกในการพัฒนาชุมชนในเขตเมือง มีอะไรบ้าง จงอธิบาย
7. จงอธิบายแนวความคิด "RIPOSTE" ของอลินสกี (Alynsky) มาพอสังเขป

ข้อสอบแบบปรนัย

1. อริสโตเติล (Aristotle) กล่าวถึงมนุษย์ว่าอย่างไร
  - 1) มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Human is social animal)
  - 2) มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความดี (Man is born good)
  - 3) มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความชั่วร้าย (Man is born evil)
  - 4) มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความเสรี (Man is born free)
  - 5) มนุษย์ที่ดีคือมนุษย์ที่ตายแล้ว (The good man is the only dead man)
2. ความหมายของ "ชุมชน" (Community) ได้แก่ตัวเลือกใด
  - 1) ชุมชน เป็นเสมือนสมาคม สหภาพ หรือบริษัท
  - 2) ชุมชน คือ บริเวณที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน
  - 3) ชุมชน คือ อาณาเขตหนึ่ง เป็นบางส่วนหรือทั้งหมด
  - 4) ชุมชน คือ สังคมสมบูรณ์ในฝันหรือสุขสังคม
  - 5) ถูกทั้งหมด
3. ชุมชน คือ "สมาคม บริษัท สหภาพ" จัดเป็นความหมายที่เน้นปัจจัยอะไร
  - 1) การกระทำระหว่างกันทางสังคม (Social interaction)
  - 2) การเชื่อมโยงระหว่างกันทางสังคม หรือโครงสร้างทางสังคม (Social network)
  - 3) ความสัมพันธ์ขึ้นอยู่กับสิ่งที่เกี่ยวกับอาณาเขต และหรือไม่เกี่ยวกับอาณาเขต
  - 4) ข้อ 1) และ 2)
  - 5) ถูกทั้งหมด
4. แนวความคิดของนักภูมิศาสตร์ที่ใช้วิเคราะห์ชุมชน ที่เกิดจากการให้การยอมรับ "ศูนย์กลางของเมือง เป็นสิ่งเชื่อมโยงเขตชนบทจำนวนมากเข้าด้วยกัน" ได้แก่ความหมายของ "ชุมชน" ตามตัวเลือกใด
  - 1) ชุมชน คือ สมาคม สหภาพ บริษัท
  - 2) ชุมชน คือ บริเวณที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน
  - 3) ชุมชน คือ อาณาเขตหนึ่ง
  - 4) ชุมชน คือ สังคมในฝัน
  - 5) ชุมชน คือ สังคมรูปแบบหนึ่ง

5. คำว่า "ชุมชน" ใช้อธิบายปรากฏการณ์ในสังคมอะไร
  - 1) สังคมเร่ร่อน ที่ยังไม่ได้ตั้งถิ่นฐานสมบูรณ์
  - 2) สังคมปฐมฐาน เช่น ดองเหลียง บุษแมน
  - 3) สังคมที่มีการตั้งถิ่นฐานสมบูรณ์แล้ว
  - 4) สังคมขอทาน เร่ร่อนในเขตเมือง
  - 5) สังคมในอนาคต
6. กระบวนการทางสังคมแบบท้องถิ่น (local interaction or process) และความเป็นปึกแผ่นทางสังคม (social solidarity) มีมากในสังคมอะไร
  - 1) เมืองเหมืองแร่ (mining towns) ที่ตั้งอยู่โดดเดี่ยว
  - 2) หมู่บ้านประมงที่อยู่โดดเดี่ยว (isolated fishing village)
  - 3) เมืองที่เกิดจากทฤษฎีการตลาด (market place theory)
  - 4) ข้อ 1) และ 2)
  - 5) ถูกทั้งหมด
7. อาณาบริเวณชุมชนท้องถิ่นเป็นหน่วยที่มีประโยชน์ในการวิเคราะห์สิ่งใด
  - 1) แบบแผนดำเนินชีวิตในท้องถิ่นรวมถึงค่านิยม ทัศนคติ และปัญหาที่ไม่สามารถศึกษาได้จากวิธีอื่น
  - 2) ความสัมพันธ์แนวราบที่อยู่พื้นฐานของสถานภาพติดตัว
  - 3) ความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิที่เดิร์คไคม์ (Durkheim) เรียกว่า ความสัมพันธ์เป็นปึกแผ่น อัดโนมิตี (Mechanical Solidarity)
  - 4) ข้อ 1) และ 2)
  - 5) ถูกทั้งหมด
8. การกระทำระหว่างกันทางสังคม (Social interaction) ที่เกิดจากการจัดระเบียบบริหารงานแบบราชการ หรืออำมาตยระบบ (Bureaucracy) ตามวัฒนธรรมตะวันตก ได้ทำลายสิ่งใดของสังคมชุมชนท้องถิ่น
  - 1) สิ่งผูกมัดที่เกิดจากสายโลหิต (bonds of blood)
  - 2) พันธนาการหรือสิ่งผูกมัดที่เกิดจากแม่พระธรณี (bonds of soil)
  - 3) สายสัมพันธ์แบบเป็นปึกแผ่นอัดโนมิตี (Mechanical Solidarity)
  - 4) ข้อ 1) และ 2)
  - 5) ถูกทั้งหมด

9. "สุสังคม" หรือ "สังคมสมบูรณ์ในฝัน" ในปัจจุบัน เกี่ยวข้องกับปัจจัยอะไร
- 1) การปลอดจากอบายมุข
  - 2) การปลอดจากอาชญากรรม
  - 3) การปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ
  - 4) การปราศจากการฉ้อราษฎร์บังหลวง
  - 5) ถูกทั้งหมด
10. "อาณาบริเวณที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะเป็นแบบเฉพาะส่วนที่ต่างไปจากส่วนประกอบอื่นๆ ของเมือง" ได้แก่ "อาณาบริเวณ" หรือ "เขต" หรือ "สถานที่" ที่เรียกว่าอะไร
- 1) ตลาด (Karket place)
  - 2) ศูนย์กลางธุรกิจ (Central Business District ; (CBD)
  - 3) ชุมชนในเมือง (Place Communities in Cities)
  - 4) อุดมรัฐของเพลโต (Plato's Republic)
  - 5) สุสังคมของมอร์ (More's Utopia)
11. สังคม "ชุมชน" ในระยะแรก (the first communities) ได้แก่อะไร
- 1) สังคมเก็บพืชผักในป่าและล่าสัตว์ (hunting and gathering)
  - 2) อุดมรัฐของเพลโต (Plato's Republic)
  - 3) สุสังคมของมอร์ (More's Utopia)
  - 4) ข้อ 2) และ 3)
  - 5) ถูกทั้งหมด
12. ชุมชนเก็บพืชผักจากป่าและล่าสัตว์ มีการแบ่งกลุ่มเป็นแบบย่อยๆ (scattered group) การตั้งกล่าวมีวัตถุประสงค์อะไร
- 1) เพิ่มโอกาสในการแสวงหาอาหาร
  - 2) เพื่อขยายเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ของชุมชนให้ครอบคลุมอาณาเขตกว้างมากขึ้น
  - 3) เพื่อขยายอิทธิพลมีอำนาจเหนือชุมชนอื่น
  - 4) ข้อ 2) และ 3)
  - 5) ผิดทั้งหมด
13. การนัดพบ (meetings) ในพิธีกรรมหรือเทศกาลสำคัญ (major ceremonies or festivals) ของชุมชนเก็บพืชผักในป่าและล่าสัตว์ มีหน้าที่อะไร
- 1) รักษาค่านิยมร่วมกันให้คงอยู่ตลอดไป (maintainance of shared values) เช่นค่านิยมที่เกี่ยวกับความเชื่อหรือศาสนา

- 2) การแลกเปลี่ยนอาหาร
  - 3) เพื่อการสืบพันธุ์และขยายพันธุ์ของสังคม
  - 4) ข้อ 1) และ 2)
  - 5) ถูกทั้งหมด
14. "คลื่นลูกที่ 1 ; The first wave" ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมนุษยชาติเป็นอย่างมาก มหาศาล ได้แก่อะไร
- 1) การค้นพบธรรมชาติของพืชตระกูลข้าว
  - 2) การค้นพบธรรมชาติของสัตว์
  - 3) การค้นพบระบบชลประทาน
  - 4) การค้นพบ (discovery) ตาม 1), 2) และ 3) ก่อให้เกิดการประดิษฐ์ (invention) และเกิดนวัตกรรม (innovation) ตามมา.
  - 5) ถูกทั้งหมด
15. "คลื่นลูกที่ 2 ; The second wave" ซึ่งเกิดมาประมาณ 257 ปีมาแล้ว (นับถึงปี ค.ศ. 2007) และทำให้เกิดความทันสมัยตามมาตรฐานของอารยธรรมตะวันตก คืออะไร
- 1) การปฏิวัติการเกษตรกรรม
  - 2) การตั้งถิ่นฐาน
  - 3) การเกิดเมือง
  - 4) การปฏิวัติอุตสาหกรรม
  - 5) การจัดระเบียบบริหารงานแบบราชการ
16. นวัตกรรม (Innovation) ที่ก่อให้เกิดความทันสมัย (Modernization) ตามอารยธรรมตะวันตก (Western Civilization) เกิดจากสิ่งใด
- 1) การใช้หลักเหตุผล (Rationality) ในการแสวงหาความรู้ และในการต่างๆ แทนความศรัทธา (Faith)
  - 2) การใช้การจัดระเบียบบริหารงานแบบราชการ (Bureaucratization)
  - 3) การแบ่งงานตามการจัดองค์การ (Organization) รวมถึงการทำงานระบบโรงงาน (Factory system)
  - 4) ข้อ 1) และ 2)
  - 5) ถูกทั้งหมด

17. สังคมเปลี่ยนไปเป็นแบบมีความชำนาญการพิเศษเฉพาะทางมากขึ้นทั้งทางด้านตลาด เศรษฐกิจ การเมือง ก่อให้เกิดสิ่งใด
- 1) สายสัมพันธ์แนวตั้ง (vertical linkages)
  - 2) ความสัมพันธ์เป็นแบบทุติยภูมิ (secondary associations) หรือความสัมพันธ์เป็นแบบปึกแผ่น แบบองค์การ (Organic solidarity)
  - 3) การยึดสถานภาพสัมฤทธิ์ (achieved status) แทนสถานภาพติดตัวมากขึ้น
  - 4) ข้อ 1) และ 2)
  - 5) ถูกทั้งหมด
18. สังคมฟิวดัลในยุโรปซึ่งนักบวชมีอำนาจมาก (European feudal society ; authority claimed by priests) มีอะไรเป็นสิ่งบ่งชี้
- 1) สายสัมพันธ์เป็นแบบเชิงแนวนราบ (horizontal linkages)
  - 2) ความสัมพันธ์เป็นแบบปฐมภูมิ (primary associations) หรือความสัมพันธ์แบบเป็นปึกแผ่นอัตโนมัติ (Mechanical solidarity)
  - 3) ยึดสถานภาพติดตัว (ascribed status) เป็นสำคัญ
  - 4) ข้อ 1) และ 2)
  - 5) ถูกทั้งหมด
19. สิ่งบ่งชี้ "ลักษณะ" บ้านใกล้เคียงหรือระแวกบ้าน (neighbourhood) "ได้แก่อะไร
- 1) ขนาดชุมชนเป็นแบบมีขนาดเล็ก
  - 2) มีอาณาบริเวณที่จำกัด
  - 3) ความสัมพันธ์ของสมาชิกสังคมเป็นแบบเผชิญหน้า (face - to - face)
  - 4) ข้อ 1) และ 2)
  - 5) ถูกทั้งหมด
20. กิจวัตรประจำวัน ความรู้สึกฉันทน์เพื่อนบ้าน (neighbourhoodness) มีลักษณะเป็นเช่นใด
- 1) เป็นลักษณะทางสังคมของคนที่มีความสัมพันธ์ติดต่อกันโดยตรง และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
  - 2) มีการพึ่งพาอาศัยกัน, มีความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือกัน
  - 3) การช่วยเหลือกันในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ถือเป็นเรื่องธรรมดาของผู้ที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกัน
  - 4) ข้อ 1) และ 2)
  - 5) ถูกทั้งหมด

25. ตัวเลือกใดจัดเป็นสังคม (Society)
- 1) ครอบครัว
  - 2) องค์การ สถาบัน
  - 3) หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศ และโลก
  - 4) ข้อ 1) และ 2)
  - 5) ถูกทั้งหมด
26. "ที่เกี่ยวกับการกระทำระหว่างกันและกันของบุคคลหรือของกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันไม่ว่าจะในรูปใด คำนี้เป็นคำที่ใช้หมายรวมถึงปรากฏการณ์ทั้งหมดที่เป็นเนื้อหาของสังคมวิทยา" เป็นความหมายอะไรที่พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ไว้
- 1) สังคม (Society ; โซไซอิที)
  - 2) ทางสังคม หรือเชิงสังคมหรือเกี่ยวกับการอยู่เป็นหมู่ (Social ; โซเชียล)
  - 3) เกี่ยวกับสังคม (Societal ; โซไซอิทเทิล)
  - 4) บ้านใกล้เคียง (Neighbourhood)
  - 5) ชุมชน (community)
27. คำใด "นำไปใช้เมื่อต้องการพูดถึงสังคมในแง่เป็นระบบ มีโครงสร้างและการหน้าที่"
- 1) สังคม (Society)
  - 2) ทางสังคม (Social)
  - 3) เกี่ยวกับสังคม หรือที่เกี่ยวกับสังคมส่วนใหญ่ หรือที่เกี่ยวกับระบบสังคมเป็นส่วนรวม (Societal)
  - 4) บ้านใกล้เคียง (Neighbourhood)
  - 5) ชุมชน (Community)
28. ปัจจัยอะไรที่ทำให้สังคมแยกออกเป็นส่วนๆ (Societal fragmentation) หรือทำให้เกิดการขยายตัวของระบบโครงสร้างและการหน้าที่ของเมือง
- 1) การทำให้เป็นผู้ชำนาญการ (Specialization)
  - 2) การทำให้เป็นผู้มีอำนาจต่ำหรือการพึ่งพา (Subordination or Dependency)
  - 3) การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ (Spatial flexibility)
  - 4) ข้อ 1) และ 3)
  - 5) ถูกทั้งหมด

21. การใช้ภาษาถิ่น (popular parlance) หรือการจำแนกพวก (category) หรือภาษาเฉพาะ (the use of jargon) ในการสื่อสารแบบทางการ บ่งชี้การเป็นสังคมอะไร
- 1) สังคมระแวกบ้านหรือบ้านใกล้เรือนเคียง
  - 2) สังคมเมืองนานาชาติ
  - 3) สังคมเมืองมหานคร
  - 4) ข้อ 2) และ 3)
  - 5) ถูกทั้งหมด
22. ชุมชน (community) ตามแนวความคิดของเบอร์เจสส์และปาร์ก (Burgess and Park) หมายถึงอะไร
- 1) อาณาเขตธรรมชาติ (natural area)
  - 2) ถิ่นที่อยู่อาศัย (residential Mosaic)
  - 3) อภิมหานคร (megalopolies)
  - 4) ข้อ 1) และ 2)
  - 5) ผิดทั้งหมด
23. ชุมชนท้องถิ่น (local community) ที่จัดเป็นสังคม (societies) ได้แก่อะไร
- 1) สังคมหาของป่าและล่าสัตว์ (Hunting and Gathering Society)
  - 2) สังคมชาวบ้านนา (Folk Society)
  - 3) สังคมประเพณี (Traditional Society)
  - 4) สังคมประมง และสังคมเลี้ยงสัตว์ (Fishing and Herding Society)
  - 5) ถูกทั้งหมด
24. เกณฑ์บ่งชี้ การเป็นชุมชนท้องถิ่น (local community) ได้แก่อะไร
- 1) เป็นอาณาบริเวณที่มีสิ่งเหมือนกัน (homogeneous) ในมิติทางสังคม เศรษฐกิจ อำนาจ ฯลฯ
  - 2) การใช้ที่ดินของชุมชนเน้นอาณาเขตธรรมชาติ (natural area) เป็นแนวความคิดที่ได้รับ อิทธิพลจากหลักเกณฑ์นิเวศวิทยาของอาณาจักรพีช
  - 3) มีประวัติความเป็นมาในการตั้งถิ่นฐานจากกลุ่มสังคมที่มาจากที่เดียวกัน
  - 4) เศรษฐกิจเป็นแบบพึ่งตนเอง (self - sufficient) หรือแบบท้องถิ่น (local economy)
  - 5) ถูกทั้งหมด

29. ปรากฏการณ์ที่บังเกิดขึ้นในสังคมจากผลของการทำให้เป็นผู้ชำนาญการ คืออะไร
- 1) การแบ่งงานกันทำ (division of labour)
  - 2) การรวมตัวเป็นกลุ่มสมาคม องค์การ เพื่อปกป้องรักษา เพิ่มผลประโยชน์ต่างๆ (interest associations)
  - 3) มีการสร้างบทบาท (role - making) ให้สอดคล้องกับความเป็นผู้ชำนาญการ ทำให้เกิดสถานภาพหรือตำแหน่งต่างๆ ตามมามากมาย
  - 4) ทำให้เกิดความแตกต่างทางทัศนคติ ทางเลือกในความสัมพันธ์ ค่านิยม และการดำรงชีวิต
  - 5) ถูกทั้งหมด
30. การแบ่งงานกันทำ (division of labour) ในสังคมสมัยใหม่ (modern society) พบได้จากแนวความคิดของใคร
- 1) Division of labour in society ของเดอว์คไคม์ (Emile Durkheim)
  - 2) การจัดระเบียบบริหารงานแบบราชการของแมกซ์ เวเบอร์ (Bureaucracy's Max Weber)
  - 3) เวลากับการทำงานของไทเลอร์ (Time and Motion Study' s Taylor)
  - 4) ข้อ 2) และ 3)
  - 5) ถูกทั้งหมด
31. ทัศนคติของคนเมืองตามแนวความคิดของเบิร์ช ชอลล์ (Birchall, 1988) ได้แก่อะไร
- 1) เน้นสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล (Individualists)
  - 2) แนวคิดพหุนิยม (Pluralism)
  - 3) แนวคิดส่วนรวมนิยม (Collectivists)
  - 4) แนวคิดชุมชนนิยม (Communitarians)
  - 5) ถูกทั้งหมด
32. ปัจเจกชนนิยม หรือผู้ที่เน้นสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล (Individualists) มีสิ่งใดบ่งชี้
- 1) เป็นผู้ที่มินิสัยชอบการแข่งขัน (competitive)
  - 2) จุดมุ่งหวัง (goals) เน้นผลประโยชน์ส่วนตัว (self - interest)
  - 3) ทัศนคติการให้การร่วมมือเป็นแบบเชิงลบ
  - 4) มีทัศนคติหวาดระแวงสงสัย (suspicious) รัฐ
  - 5) ถูกทั้งหมด

33. สิ่งใดเป็นตัวบ่งชี้ "แนวคิดพหุนิยม (Pluralist)"
- 1) เป็นผู้ที่ชอบความหลากหลาย นานาามติ (various)
  - 2) จุดมุ่งหวัง (goals) ให้ความสำคัญแก่ผู้คน
  - 3) ส่งเสริม สนับสนุน การร่วมมือ
  - 4) เห็นว่ารัฐควบคุมเกินไป (too remote)
  - 5) ถูกทั้งหมด
34. ผู้นิยมการมีกรรมสิทธิ์ร่วมหรือส่วนรวมนิยม (Collectivists) มีสิ่งใดเป็นตัวบ่งชี้
- 1) เป็นมนุษย์ที่เป็นผลมาจากการพึ่งพาผลผลิตทางเศรษฐกิจ (subordinate to economic production)
  - 2) จุดมุ่งหมาย นวัตกรรมที่เกิดจากการปฏิรูปทางสังคม (new persons from societal transformation)
  - 3) ทักษะที่มีต่อการให้ความร่วมมือ ไม่เห็นความสำคัญมากนัก โดยให้ความร่วมมือเฉพาะเท่าที่เพื่อการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น
  - 4) เห็นด้วยกับการปกครองแบบเบ็ดเสร็จเผด็จการ ที่ควบคุมโดยชนชั้นกรรมาชีพ
  - 5) ถูกทั้งหมด
35. ตัวบ่งชี้การเป็นนักชุมชนนิยม (communitarians) คืออะไร
- 1) เป็นผู้มีลักษณะให้การร่วมมือ (co - operative human nature)
  - 2) มีเป้าหมายเพื่อการรวมกลุ่มคนอาชีพเดียวกันในสังคมใหม่ (fraternity in new society)
  - 3) ทักษะในการร่วมมือ คือการกระจายอำนาจและมีความเชื่อมั่นตนเอง (decentralization and self - reliance)
  - 4) มีทัศนะต่อต้านการควบคุมของรัฐที่ใช้อำมาตยระบบ (anti - bureaucratic control)
  - 5) ถูกทั้งหมด
36. รูปแบบที่ใช้เป็นทางเลือกในการร่วมมือแตกต่างกันเป็นผลมาจากอะไร
- 1) ความนิยมหรือค่านิยมที่แตกต่าง (different value)
  - 2) การให้รางวัล (rewards)
  - 3) การลงโทษ (punishments)
  - 4) สถานภาพ (status) เดียวกัน
  - 5) เอกมาตรฐาน (single standard)

37. การใช้ที่ดินที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะทาง (spacialization) เป็นที่อยู่อาศัยของชนชั้น
ยากจน ชนชั้นกลาง และชนชั้นสูง ที่เกิดจากการแบ่งแยกตามหลักพหุนัยอะไร
- 1) อำนาจซื้อของกลุ่มคนที่ไม่เท่ากัน
  - 2) ตลาดอสังหาริมทรัพย์ (real estate market) ของการใช้ที่ดิน (real estate)
  - 3) ทำเลสถานที่ตั้ง
  - 4) ข้อ 2) และ 3)
  - 5) ถูกทั้งหมด
38. การทำให้เป็นผู้ชำนาญการเฉพาะทางก่อให้เกิดการแบ่งแยกพื้นที่ (division of area)
ออกเป็นอะไร
- 1) เป็นเขต (districts) เช่น หมู่บ้าน ตำบล ชนชั้น ย่านอาศัย เช่น คนจีน อินเดีย ฯลฯ
  - 2) การตั้งถิ่นฐาน (settlements) เป็นที่อยู่อาศัย การค้า อุตสาหกรรม ฯลฯ
  - 3) ขอบเขตหรือปริมณฑล (regions)
  - 4) ข้อ 1) และ 2)
  - 5) ถูกทั้งหมด
39. การทำให้มีอำนาจต่ำหรือการพึ่งพา (subordination or dependency) ปรากฏมากใน
สังคมอะไร
- 1) สังคมเผ่าชน (Tribal society)
  - 2) สังคมฟิวดัล (Feudal society)
  - 3) สังคมอุตสาหกรรม และหลังอุตสาหกรรม (Industrial and Postindustrial society)
  - 4) ข้อ 1) และ 2)
  - 5) ผิดทั้งหมด
40. การจงรักภักดีผู้นำ (allegiance) เป็นปรากฏการณ์ที่มีเป็นอย่างมากในสังคมอะไร
- 1) สังคมเผ่าชน (Tribal society)
  - 2) สังคมฟิวดัล (Feudal society)
  - 3) สังคมสมัยใหม่ (Modern society) เช่น สังคมอุตสาหกรรม (Industrial society)
  - 4) ข้อ 1) และ 2)
  - 5) ผิดทั้งหมด